

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Aplikace konstruktivistických prvků do výuky českého
jazyka ve 2. ročníku**

**Application of constructivist elements in the teaching of
the Czech language in the second year of elementary school**

Jana Sotonová

Vedoucí práce: PhDr. Gabriela Babušová, Ph.D.
Studijní program: Učitelství pro základní školy (M7503)
Studijní obor: I.ST (7503T047)

Rok odevzdání: 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: *Aplikace konstruktivistických prvků do výuky českého jazyka ve 2. ročníku* vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Místo a datum odevzdání práce

V Chrudimi dne 11.4.2024

.....

podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí diplomové práce, PhDr. Gabriele Babušové, Ph.D. za metodické vedení práce, vstřícnost při konzultacích, podnětné rady a odbornou pomoc při zpracování mé práce. Zároveň bych chtěla poděkovat paní učitelce Mgr. Janě Sedláčkové za umožnění pilotáže pracovních listů ve vyučovacích hodinách a jejich následný rozbor.

Abstrakt

Tato diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části je rozebíráno, co znamená komunikace a její druhy. Co znamená konstruktivismus a jaký je rozdíl mezi transmisivní a konstruktivistickou výukou. Dále se věnuje problematice dětských prekonceptů a jejich využití.

Praktická část je zaměřena na aplikaci konstruktivistických prvků do výuky českého jazyka. V praxi tím míníme, aby žáci na základě vlastní snahy, dosavadních zkušeností, konstruktivistickým/badatelským přístupem vyvodili poučku, pravidlo nebo princip. Dále je zaměřena na objevování prekonceptů u žáků čili jejich představu. Zároveň cílem diplomové práce je vytvořit takové aktivity do hodin českého jazyka, které podporují konstruktivistickou výuku. K práci tak žáci využívají konstruktivistické prvky. Součástí výzkumu jsou přípravy, které obsahují aktivity zaměřené na stěžejní učivo druhého ročníku, mezi které zařazujeme: psaní i,í/y,ý tvrdých a měkkých skupinách, psaní ů, ú a významové vztahy slov.

Ke zjištění cíle byly použity pracovní listy, analýza a rozhovor.

Klíčová slova

Konstruktivismus, pedagogický konstruktivismus, český jazyk, komunikace, prekoncepty, abeceda, souhlásky, samohlásky, výuka.

Abstract

This thesis is divided into theoretical and practical parts.

The theoretical part discusses what communication means and its types. What constructivism means and what is the difference between transmissive and constructivist teaching. Furthermore, the issue of children's preconcepts and their use is discussed.

The practical part focuses on the application of constructivist elements to the teaching of Czech language. In practice, we mean that pupils should deduce a lesson, rule or principle on the basis of their own efforts, previous experience, constructivist/exploratory approach. Furthermore, it is aimed at discovering preconcepts in pupils or their ideas. At the same time, the aim of the thesis is to create activities for Czech language classes that support constructivist teaching. Thus, pupils use constructivist elements to work. The research includes preparations that include activities focusing on the core curriculum of the second year, among which we include: writing *i, í/y, ý* hard and soft groups, writing *ů, ú* and meaning relationships of words.

Worksheets, analysis and interview were used to identify the objectives.

Keywords

Constructivism, pedagogical constructivism, Czech language, communication, preconceptions, alphabet, consonants, vowels, teaching

Obsah

1 Úvod.....	9
2 Komunikace	11
2.1 Vymezení termínu	11
2.2 Funkce komunikace	11
2.3 Druhy komunikace.....	12
2.3.1 Sociální komunikace	14
2.3.2 Pedagogická komunikace	15
2.3.2.1 Roviny komunikace.....	16
2.3.2.2 Roviny pedagogické komunikace	16
2.3.2.3 Účastníci pedagogické komunikace.....	18
2.3.2.4 Pravidla pedagogické komunikace	18
3 Organizační formy vyučovacích hodin	21
4 Konstruktivismus	23
4.1 Konstruktivistická teorie výuky.....	23
4.2 Směry konstruktivismu	25
4.2.1 Pedagogický konstruktivismus	26
4.2.2 Konstrukční proces	27
4.3 Konstruktivistická a transmisivní výuka.....	27
4.4 Dětské prekoncepty.....	29
4.4.1 Edukační postupy při budování poznatkových struktur	30
4.4.2 Struktura prekonceptů	30
4.4.3 Využití prekonceptů ve výuce.....	31
4.4.3.1 Zdroje prekonceptů	31
4.4.3.2 Diagnostika prekonceptů.....	32
4.5 Konstruktivismus jako opora didaktiky českého jazyka.....	33
4.5.1 Pohled pedagoga	34
4.5.2 Pohled žáka.....	34
4.6 Interakce faktorů v konstruktivistické výuce.....	35

5 Český jazyk a literatura	36
5.1 Pojetí českého jazyka – komunikativní	36
5.2 Komunikační sféry	37
5.2.1 Didaktické principy	37
5.3 Vyučovací metody a jevy v českém jazyce.....	40
5.3.1 Jevy ve výuce češtiny	43
6 Praktická část.....	44
6.1 Cíle a metodologie	44
6.2 Výzkumná šetření	44
6.3 Výzkumný vzorek.....	45
6.4 Průběh výzkumného šetření.....	45
6.4.1 Slova významem podřazená, významem nadřazená a významem souřadná	46
6.4.2 Psaní samohlásek ú, ů.....	72
6.4.3 Psaní i, í/y, ý po tvrdých a měkkých skupinách	97
6.5 Závěrečné vyhodnocení výzkumu	127
6.6 Závěr	137
6.7 Použitá literatura	139
Pracovní listy do hodin.....	144
Ukázka vyplněných prací	153
Upravené pracovní listy.....	179

„Děti mají být vedeny k tomu, aby dělaly vlastní zkoumání a vyvozovaly vlastní závěry. Mělo by se jim říkat co nejméně, spíše by se jim měla dávat příležitost, aby co nejvíce odhalily.“

Herbert Spencer (1820–1903)

1 Úvod

Tuto diplomovou práci s názvem **Aplikace konstruktivistických prvků do výuky českého jazyka v 2. ročníku** jsem si vybrala proto, že tyto prvky se málo používají v tomto oboru. Dle L. Zormanové převážně převládá ve výuce českého jazyka transmisivní způsob výuky, kdy znalosti jsou předkládány žákům, pokud možno v uceleném systému. Žáci tak mají málo možností využít svoji představu, fantazie a konstruktivismus. A tak se v naší době objevuje kritika tradičního vyučování, kvůli nejen přijímání informací pasivně ale i protože, chybí příprava na řešení životních problémů. Konstruktivistický přístup najdeme převážně v oboru matematiky ve výuce Hejného metody. Používají se takové metody, které aktivizují poznávací procesy, vedou žáka k samostatnosti, fantazie, využívání logického myšlení a tvůrčích schopností. Bylo by zajímavé a prospěšné používat prvky konstruktivismu v jiných oborech.

Český jazyk se řadí mezi důležité předměty na základních školách, na středních a vysokých školách a najdeme ho i v životních situacích. Tento obor sice není u žáků oblíbený, přesto je na něj kladen důraz nejen po stránce gramatické, ale i po stránce komunikační. Proto by se mělo na něj zaměřovat více směry nejen tradičně. Je potřeba využívat inovativní, aktivizační, skupinové metody.

Tato práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zabývá pěti celky. Každý celek se zaměřuje na určité téma. Mezi nimi najdeme téma komunikace od vymezení pojmu, funkce a druhů. Zmiňuje se o organizačních formách vyučovacích hodin. Hlavním bodem výzkumné práce je konstruktivismus, zahrnující konstruktivistické teorie, směry konstruktivismu a jaký je rozdíl mezi konstruktivistickou a transmisivní výukou. Dále se zabývá dětskými prekoncepty např. strukturou, využitím, zdroji a diagnostikou. Posledním tématem teorie je předmět Český jazyk a literatura, kde se zabývá pojetím, komunikačními sférami, vyučovacími metodami a jevy daného ročníku, v našem případě druhého ročníku základní školy, v tomto předmětu.

V praktické části jsou stanoveny cíle, výzkumná šetření a popis výzkumného vzorku. Poté se věnuje průběhu výzkumného šetření, kde se zabývá stěžejními tématy českého jazyka druhého ročníku. A to větnými významy (slova významem podřazená, významem nadřazená a významem souřadná), psaní samohlásek ú, ů a psaní i,í/y,ý po pravopisně tvrdých a pravopisně měkkých souhláskách. K výzkumu jsou použity pracovní listy, které vypracovali žáci druhého ročníku dvou tříd různých škol. Zároveň

je využito pozorování žáků v jednotlivých vyučovacích hodinách, které proběhlo ve stejný den a hodinu. K doložení dalších splněných cílů je proveden rozhovor s učitelkou pražské školy. Zjišťovali jsme didaktická doporučení a prekoncepty. Na základě získaných poznatků byly vytvořeny vzorové přípravy pro předmět Český jazyk s využitím konstruktivistických prvků. V závěru je použito celkové zhodnocení zařazení konstruktivistických prvků do českého jazyka.

2 Komunikace

Pojem komunikace z latinského jazyka – *communicare* a udává, že oznamuje, radí se s někým, svěřuje se. Chápeme ji jako společné, pospolité, obecné, vlídné.

Filozofové komunikaci chápou jako vědomou vytvářenou vzájemnou souvislost. Například Jurgen Habermas tvrdil, že komunikace slouží ke sdílení informací, k vyjádření názorů a společně vytváření sdělení. Jazyk je prostředkem neomezené komunikace. Zároveň jazyk je součástí komunikativního jednání, kde dochází ke vzájemné interakci mezi lidmi. (J.Habermas, 2014)

Podle tvrzení Georga Herberta metakomunikace probíhá pomocí vzájemného vnímání a přenášení symbolů, které jsou ustanoveny společným významem. (R.Madzia, 2013).

Komunikaci najdeme ve všech oblastech lidského života. Má klíčový význam v osobních vztazích, vzdělávání, politice, profesních vztazích. Je důležitá ke vzájemnému porozumění, spolupráci, rozvoji vztahů a k řešení konfliktů. Abychom byli úspěšní a cítili harmonii ve všech oblastech života, musíme být schopni efektivně komunikovat. (M.Čechová, 1996)

2.1 Vymezení termínu

Komunikace je tedy přenos informací mezi komunikanty. Komunikantem se rozumí autor komunikace a recipient je příjemce informace. Průběh komunikace se děje pomocí určitého signálního systému znaků tzv. kódu. Toto spojení mezi autorem a příjemcem se nazývá komunikační kanál. Produktem takové komunikace jsou komunikáty. To znamená, že během hovoru účastníků, ať přímé v tváři tvář či zprostředkované pomocí mobilu, dochází k předání určitých informací. Toto předání může probíhat pomocí komunikační činnosti – řeči. K přenosu informací dochází buď verbálně anebo nonverbálně. (M.Čechová, 1996)

2.2 Funkce komunikace

Funkce komunikace je předat zprávu čili informovat, dále navést a zasvětit čili instruovat, přesvědčit druhého a taky pobavit. Jedná se o předání informací, dorozumět se. Při tomto procesu se používá obecný systém znaků a zároveň tyto znaky sdílíme navzájem. Mluvíme zde o příslušnosti k jazykovému společenství, také k určité kultuře.

Znamená to mít znalosti určité sféry jazyka symbolů. Například můžeme uvést to, že fyzik nemůže moc dobře komunikovat s jedincem, který neovládá řeč fyziky.

Podle Jakobsona a dalších se komunikační funkce dělí:

a) referenční

Zde se jedná o vztah k obsahu promluvy. Využívá se zde gramatické a lexikální jednotky.

b) emotivní, expresivní

Tato funkce znamená vyjádření postojů a emocí mluvčího. Souvisí se vztahem referenční funkce.

c) konativní, direktivní

Záměrem této funkce je ovlivnit druhého. Přimět ho k něčemu.

d) poetická

Funkce klade důraz na obsah a podobu sdělení. Využívá poměr částí obsahových a formálních aspektů.

e) fatická, kontaktní

Tato funkce má za úkol udržet pozornost druhého a zároveň působí na jeho náladu.

f) metajazyková

Funkce přenáší pozornost na formu jazyka mluvčího jako prostředku.

(F. Čermák, 2001)

2.3 Druhy komunikace

Základními druhy komunikace jsou verbální a nonverbální. Verbální komunikace, jak už jsme naznačili předchozím odstavci, je přenos jazykového projevu pomocí mluvení – řeči. Může ale probíhat i pomocí psaní. U verbální komunikace je důležitý obsah sdělení, tempo řeči, tóny řeči a srozumitelnost.

Do nonverbální komunikace řadíme pohledy (to znamená komunikace pomocí očí), dále řeč těla (kinezika), gesta (gestika). Gesta jsou v komunikaci důležitá, protože pomocí gest více dáváme důraz na svá tvrzení. V této skupině najdeme i doteky (haptika), posunky, mimiku tváře. Zahrneme sem i proxemiku. Mluvíme o vzdálenosti mezi účastníky. Vzdálenost je vertikální nebo horizontální. U vertikální vzdálenosti si můžeme představit to, že stojíme výš než ostatní například na pódiu a mluvíme. U horizontální proxemiky se jedná o tzv. zónu člověka. Jedná se o intimní, osobní, společenskou a veřejnou zónu. Do druhů komunikace zařazujeme i úpravu zevnějšku.

Samotné oblečení nás ovlivňuje. Jinak budeme přistupovat k člověku, který je slušně oblečený a jinak k nevhodně oblečenému.

Pomocí těchto prvků můžeme poznat, zda osoba, která nám předává informaci, mluví pravdu nebo lže. Každý jedinec se snaží u posluchačů udělat na ostatní dojem, aby ostatní věděli, kdo jsem, ovlivnili tak postoje. Zároveň se je snažíme přesvědčit o něčem. (J. Mareš, J. Krivohlavý, 1990)

Dále komunikaci můžeme rozlišovat na jednocestnou. Sem zařazujeme monolog. Monolog neboli samomluva je hovor jednoho člověka a není tak součástí dialogu. Jedná se o souvislé, nepřetržité mluvení jednoho člověka. V této komunikaci se nestřídají role mluvčího a posluchače. Jednocestná komunikace je přesná, jednoduchá, jasná a chápající.

Opakem monologu je dialog, který je buď symetrický nebo asymetrický. V symetrickém dialogu mluví oba účastníci navzájem, ale u asymetrického dialogu mluví jeden účastník k druhému. U dialogu si vzájemně nasloucháme a vnímáme se. Neskáče si do řeči. Dáváme druhému prostor ke komunikaci k projevu a vyjádření názorů. Během komunikace si vyjasňujeme nějaké problémy. Dialog má být věcný, smysluplný, upřímný a taktní.

Dále můžeme komunikaci dělit na vertikální a horizontální. Vertikální komunikace probíhá mezi nadřízeným a podřízeným účastníkem. Jako příklad můžeme uvést dvojici šéf a zaměstnanec, rodiče a děti, učitel a žák. V horizontální komunikaci se jedná o rovinu komunikace na stejné úrovni například komunikace kamarádů.

Jsou i další typy komunikace. V řetězové komunikaci mluvíme o šíření určité zprávy, například při hře Tichá pošta. V ohniskové komunikaci se zpráva šíří z jednoho místa do dálky, například přednášející. Formální komunikace je jen na jedno téma, které je důležité a aktuální. V neformální komunikaci jsou zahrnuty city a emoce. Zároveň tam je více jiných témat. (J. Mareš, J. Krivohlavý, 1990)

2.3.1 Sociální komunikace

Jelikož v komunikaci se jedná o společenský proces, a proto používáme termín sociální komunikace. Sociální komunikace nese ty samé prvky komunikace. Jedná se o sdělování informací, které probíhá pouze mezi lidmi. Představuje předávání informací v sociálním chování a v sociálních vztazích. V nynější době převažují e-maily a smsky.

Komunikace se týká věcí vzdálených prostorově i časově, týká se jak abstraktních, tak i neexistujících věcí, tzv. naší fantazie. Pokud sdělování informací probíhá mezi technologiemi, například počítač, mobil, tak mluvíme o technické komunikaci

Než dojde ke komunikaci, zvolíme si komunikační strategii. Komunikační strategie je taková strategie, která je promyšlená a je základem dobrého projevu buď mluveného či psaného.

V průběhu komunikace dochází k mezilidskému tzv. sociálnímu styku. Sociální styk je složitý, stále se vyvíjející proces, který probíhá mezi lidmi. Hlavní stránky sociálního styku jsou činnosti, interakce a společenské vztahy. Sociální komunikace je závislá na charakteru těchto hlavních stránek sociálního styku. Sociální styk může být jak statický, tak dynamický. Do statického styku řadíme mezilidské vztahy.

Činnost lidí vytváří určitý vzájemný vztah aktérů, kteří vykonávají společnou činnost. Zároveň tyto vzájemné vztahy ovlivňuje průběh i výsledky společné práce.

(J. Mareš, J. Křivohlavý, 1990)

V mezilidském styku platí tato pravidla. Například: není možné nekomunikovat. Pokaždé něco sdělujeme buď verbálně, nebo neverbálně. Zároveň si nesdělujeme holá fakta. Záleží vždy i na tom, jak informaci sdělujeme a v jaké situaci je informace sdělována. Není možné se při komunikaci nijak netvářit. Při sdělování se nějak chováme. Jsme nejistí, nervózní nebo klidní, sebejistí a tím prozrazujeme určitý postoj, který máme k informaci. Postojem předáváme druhému informaci o svém sebepojetí k informaci, kvalitu vzájemného vztahu mezi účastníky. Sdělujeme pravidla našeho vzájemného styku.

Do typů sociální komunikace zařazujeme meziosobní, skupinové a masové. Meziosobní komunikaci najdeme ve všech typů komunikace. Je jejich výsledkem. Probíhá pomocí jazyka, slov a neverbálních prostředků. Probíhá na dvou významových liniích, a to tematické a obsahové. To je, co sdělujeme a přijímáme. Druhá linie je výkladová, interpretační. Znamená to, jaká důležitost je komunikaci přikládána. Pro význam našeho sdělování informací je důležité souběžné používání verbálních a neverbálních prostředků. Ve verbální komunikaci se používá především rozhovor, který je základní formou interpersonální komunikace. Pro komunikaci je důležitá znalost jazykových prostředků a jeho systému. Je důležité mluvit stejným jazykem a je lepší používat podobnou slovní zásobu. Zároveň musíme dát pozor na různé úhly pohledů na věc. Každý účastník má jiný pohled na věc, má jiný názor, a tak dochází k nedorozumění, anebo se účastníci nedokážou dohodnout.

Skupinovou komunikací rozumíme takovou komunikaci, která probíhá v určitých pracovních nebo sociálních skupinách, například občanská sdružení.

Hromadná komunikace patří do masové komunikace. Během této komunikace jsou účastníci od sebe v čase nebo i v prostoru vzdáleni. Sdělení je říkáno neadresně, anonymně a probíhá pomocí masových prostředků. Jedná se o televizi, internet, noviny, rozhlas. Dále do druhů zařadíme vícestupňovou komunikaci. Jedná se o kombinaci masové komunikace a komunikace interpersonální, též skupinové. (A.Neješovská, 2005)

2.3.2 Pedagogická komunikace

Existují různá pojetí pedagogické komunikace. Například dle J. Mareše, který tvrdí, že pedagogická komunikace je „*vzájemná výměna informací mezi účastníky výchovně vzdělávacího procesu, která slouží výchovně vzdělávacím cílům.*“ (Jiří Mareš, Jaro Křivohlavý, 1989, strana 30) D. Gavor uvádí že, „*pedagogická komunikace je výměna informací mezi účastníky výchovně-vzdělávacích cílů. Pedagogická komunikace se řídí osobitými pravidly, které určují pravomoce jejich účastníků.*“ (D. Gavor, 1988, strana 22) U A.N. Leont'jeva se nachází tato definice: „*Pedagogická komunikace je profesionální komunikace učitele s žákem při vyučovací hodině i mimo ni, jež má určité pedagogické funkce a je zaměřena na vytvoření příznivého psychologického klimatu.*“ (A. Neješovská, 2005, strana 26) Tato komunikace probíhá pomocí jazykovými a nejazykovými prostředky. Optimální pedagogická komunikace je

ta, která zajišťuje příznivé klima v tomto procesu. Ve vztazích mezi účastníky je vyrovnanost. Probíhá zde kvalitní rozvoj motivace, formuje se osobnost žáka.

Funkce pedagogické komunikace je taková, že tato komunikace je prostředkem k realizaci výchovy a vzdělávání. Zároveň zprostředkovává vztahy, společnou činnost mezi účastníky, a to mezi učitelem a žákem, mezi žáky navzájem. Buduje osobní a neosobní vztahy mezi účastníky. Formuje všechny jeho účastníky v pedagogickém procesu. Komunikace je prostředkem výchovy a vzdělávání. Podílí se na tvorbě výchovně vzdělávacího systému. (A. Nelešovská, 2005)

2.3.2.1 Roviny komunikace

Roviny slouží k popisu a analýze různých aspektů komunikace. Máme jich několik, ale my si shrneme ty nezákladnější. Podotýkám, že tyto roviny se navzájem prolínají a ovlivňují se.

a) verbální a neverbální rovina

Těm jsme se věnovali v odstavci Druhy komunikace.

b) obsahová a relační rovina

Obsahová je taková rovina, která se týká samotného obsahu sdělení, a relační rovina se zabývá vztahy aktérů.

c) intrapersonální a interpersonální rovina

U intrapersonální roviny mluvíme o komunikaci jedné osoby tzv. vnitřním dialogu a u interpersonální zas komunikaci o dvou a více osob.

d) formální a neformální rovina

Formální rovina probíhá podle pravidel. Vyskytuje se např. v práci, úřady. Neformální rovinu najdeme v uvolněných prostředích (např. kamarádi, večírky). (Komunikace učitele a žáka v edukačním procesu jako základ efektivity vyučování – vnitřní sonda na 1. stupni vybrané základní školy. Liberec, 2013)

2.3.2.2 Roviny pedagogické komunikace

Pedagogická komunikace udává roviny ovlivňující procesy ve vzdělávacím prostředí, kde probíhá komunikace mezi pedagogy a žáky. Patří sem:

a) instrukční rovina

V této rovině se jedná o to, že pedagog předává, vysvětluje a poskytuje informace žákům. Dále řídí učební proces. Žáci jsou pouze příjemci informací, které dále zpracovávají.

b) motivační rovina

Tato rovina se zaměřuje na motivaci k učení. V této komunikaci se vyskytují prvky motivující k vytvoření inspirativního prostředí, předávání cílů, povzbuzování a také uznání. Je to důležité, protože se tak podporuje aktivnost žáků a jejich zájem.

c) sociální rovina

Rovina se stará o to, aby komunikace byla respektující, vytvářela důvěru a aby došlo ke vzájemnému porozumění. Jde o to, aby se vytvářelo prostředí, ve kterém se žáci budou cítit bezpečně, budou nasloucháni, respektováni a budou uspokojovány jejich potřeby.

d) metakognitivní rovina

Zde mluvíme o zaměření roviny na hodnocení, sebereflexi a reflexi učebního procesu. Zahrnuje diskusi o strategiích a způsobech řešení. (A.Nelešovská,2005)

Další roviny pedagogické komunikace jsou tři.

První rovina komunikace je taková, která se dá ovlivnit. Můžeme ji naplánovat a detailně ji připravit. Říká se jí naprogramovaná komunikace.

Druhá rovina se dá připravit pouze rámcově. To znamená, že pedagog dokáže danou situaci odhadnout. Na základě svých předchozích zkušeností vyvodí, jak bude určitá komunikace či situace probíhat. Zde vstupují pedagogovy postoje k žákům, očekávání a také stereotypy daného jednání.

Poslední komunikační rovinou je nepřipravená komunikace. Tato komunikace se objevuje v nečekaných neopakovatelných pedagogických situacích. Tyto situace jsou nepředvídatelné, emociálně vypjaté. Přesto je pedagog musí vyřešit.

U pedagogů je důležité, aby uměli s těmito rovinami pracovat a zároveň v nich komunikovat.

(Komunikace učitele a žáka v edukačním procesu jako základ efektivity vyučování – vnitřní sonda na 1. stupni vybrané základní školy, 2013)

2.3.2.3 Účastníci pedagogické komunikace

Mezi účastníky zařazujeme vychovávající a vychovávané. Do skupiny vychovávající patří lidé s pedagogickým vzděláním, např. učitel, vychovatel. Zařadíme sem ale i školní třídu, skupinu žáků či žáka, který zastupuje určitou roli např. předsedy třídy. Druhá skupina zahrnuje žáka, skupinu žáků, třídu.

Průběh pedagogické komunikace ovlivňuje počet účastníků. Čím méně tím lepší působení. V roli učitele je jedinec, který komunikuje se skupinou jako s celkem. Tím pedagogická komunikace nabývá charakteru masové komunikace. Účastníci jsou navzájem ve vztazích.

Gavora uvádí několik typů těchto vztahů. Například učitel x žák, třída, skupina žáků; žák x třída, skupina žáků, žák; skupina žáků x skupina žáků, třída.

Vztahy učitel s určitými skupinami jsou nesymetrické nadřazeným postavením pedagoga. Učitel je ten, který rozhoduje. Vztahy mezi žáky jsou jiné. Není zde asymetričnost. Žáci si vztahy mezi sebou rozvíjejí pomocí různých aktivit například práce ve skupině. (P.Gavora,2005)

2.3.2.4 Pravidla pedagogické komunikace

Určitá část komunikačních pravidel je daná. Část je stanovena obecnými pravidly chování a část je daná výsledkem dohody mezi účastníky. Pravidla slouží k určitým účelům, například podporují spolupracující chování a minimalizují nevhodné chování. To znamená nespolečující a rušivé. Dále zajišťují bezpečnost a pohodlnost učebního prostředí. Zamezují rušení třídy a udržují úroveň slušnosti mezi žáky, zaměstnanci školy a návštěvníky. Pedagogická komunikace se tak stává důležitou součástí vzdělávacího systému s cílem kvalitní přenášení informací mezi účastníky této komunikace. (A.Neješovská, 2005)

Z toho můžeme shrnout některé zásady a pravidla:

- komunikace jasná a srozumitelná
Pedagog má používat srozumitelný, jednoduchý jazyk. Neudávat nadměrně odborné termíny, a když je použije, tak je dobře vysvětlit.
- zařadit empatii a poslouchání
Svou pozornost by měl zaměřit na žáky a jejich názory, otázky a problémy. Naslouchat jim a vcítit se do jejich problémů a porozumět jim.

- respekt a podpora
Je potřeba respektovat názory a zkušenosti. Pro sebevědomí je důležité právě podpora a povzbuzení.
- kvalitní zpětná vazba
Pedagog by měl používat kladnou zpětnou vazbu a oceňovat úsilí studentů. Zároveň dbát na to, aby kritika byla konstruktivní se zaměřením na zlepšení.
- vytvoření prostředí
Toto prostředí je důležité pro to, kde si žáci mohou vyjádřit volně své myšlenky, otázky či problémy.
- struktura informací, které pedagog předává
Je nutné určit si cíl výuky a dle něho předávat informace, které by měly být strukturované a logické.
- vhodně použít neverbální komunikaci
- individuální přizpůsobení dle potřeb žáka
- zpětná vazba od žáků (A.Neješovská, 2005)

Na prvním místě v pedagogické komunikaci je mluvení, což je vyjadřování myšlenek pomocí řeči. Vyskytují se určité fáze. Nejdříve je záměr učitele za cílem něco někomu sdělit. Poté vlastní sdělení adresováno žákovi – příjemci. Příjemce musí zprávu dekodovat a odhalit jeho smysl. Jak porozumět informaci nám pomáhají prostředky např. rozhovor, dialog. Při vyučování je zastoupen výklad učitele. Funkce takového projevu je zprostředkovat a zpřístupnit učivo, doplnit a text učitele a také ověřovat pochopení učiva a jeho praktické využití.

Základ pedagogické verbální komunikace tvoří otázky kladené učitelem a odpovědi žáků.

Otázky dělíme na otevřené a uzavřené. Na otevřené otázky dostaneme různé odpovědi. Nikdy nevíme, jakou odpověď dostaneme. Zatímco na uzavřené otázky dokážeme velice dobře odhadnout odpovědi, otevřené otázky podněcují rozhovor a uzavřené rozhovor tlumí. U uzavřených otázek je riziko to, že máme stanovený výběr odpovědí, a ne vždy chceme tak odpovědět. Zatímco u otevřených otázek máme možnost vyjádřit svůj názor, své pocity.

Dále máme otázky věcné a osobní. Věcné otázky zjišťují objektivní skutečnost, na svět kolem nás. Odpovědi na tyto otázky obsahují fakta, které sjednocují názory,

představy účastníků. Osobní otázky jsou zaměřeny na subjektivní sdělení, kdy vyjadřujeme své mínění, pocity a postoje. (J.Mareš, J. Křivohlavý, 1990)

Aby otázka vyvolala určitou odpověď, musí splnit dané požadavky.

- přiměřenost

Při plánování otázky musí učitel brát zřetel na možnosti žáků, jejich věk a úroveň vědomostí. Na obtížnou a na moc lehkou otázku nemůže žák odpovědět.

- srozumitelnost a stručnost

Stručnost je podmínkou pro srozumitelnost. Pokud učitel bude otázku rozkládat do složitých souvětí, tak žák nedokáže pochopit smysl otázky. Zároveň i nedbalá výslovnost učitele vede k nepochopení otázky.

- jednoznačnost

Otázka, která je položená tak, že žák může odpovědět pouze jediným způsobem. V případě otázky umožňující odpovědět více odpovědí, učitel toleruje všechny i ty, které se neshodují s otázkou.

- věcná správnost a přesnost

Záleží na odbornosti učitele. Pokud učitel podává nesprávné a nepřesné informace, tak žáci toto sdělení nepovažují za důležité. (P.Gavora, 2005)

3 Organizační formy vyučovacích hodin

Pedagogickou komunikaci ovlivňuje zvolená organizační forma vyučovací hodiny. Máme hromadné, skupinové a individuální vyučování.

Hromadné vyučování

Je to forma, která se vyskytuje nejčastěji. Mluvíme o tzv. formálním vyučování. Dělení komunikačních struktur této formy záleží na tom, mezi kým probíhá komunikace.

Struktury dělíme tak na obousměrnou komunikaci mezi učitelem a jedním žákem. Zde probíhá komunikace tak, že učitel klade otázky a žák odpovídá. Nejedná se o skupinu a ani o soubor jednotlivců. Je zde důležité, jak učitel dokáže formulovat své otázky, jak zaujme a zapojí žáky do práce.

Dále se dělí na jednosměrnou komunikaci od učitele ke třídě. Zde se jedná spíše o monolog učitele ke třídě. Probíhá při výkladu a hodnocení. Zde žáci jsou málo aktivní, málo se zapojují a ztrácejí koncentraci. Učitel nevnímá dostatečně žáky, nedokáže zjistit spolupráci žáků při výkladu a taky jak žáci výklad chápou. (J.Mareš, J.Křivohlavý, 1990)

Skupinové vyučování

Práce ve skupině žáky více motivuje, usnadňuje se jim učení. Žáci musí mezi sebou komunikovat a spolupracovat. Dochází zde k obousměrné komunikaci. Může být párové nebo skupinové učení po třech a více dětech. Je zde důležité vymezit pravidla a ta dodržovat. Určit rozestavení třídy, určit skupinu a role ve skupině, kdo bude zapisovatel, mluvčí, vedoucí. Určit, kolik času je na splnění úkolu. (J.Mareš, J.Křivohlavý, 1990)

Prostředí, klima, atmosféra

Tyhle tři termíny ovlivňují pedagogickou komunikaci. Co se týče prostředí, je charakterizováno nejen uspořádáním třídy, organizačními formami, ale zahrnuje i hygienické, ergonomické a akustické aspekty.

Tvořivý přístup učitele může ovlivnit sociálně – psychologické aspekty v kolektivu a v komunikaci. Atmosféra třídy se neustále mění. Záleží, jaké situace přicházejí - např. písemná práce, neorganizační formy, předměty a učivo.

Klima třídy určuje kvalitu procesu a pedagogickou komunikaci. Dle Laškových parametrů se uvádí dva typy komunikačního klimatu, a to komunikační klima, které je vstřícné a podpůrné, jiným slovem suportivní. Zde se žáci respektují, komunikují mezi sebou a vyměňují si své názory a pocity. Dále se jedná o komunikační defenzivní - klima, kde dochází k obraně. Žáci zde soupeří, neposlouchají jeden druhého a skrývají své pocity a názory. (Pedagogika: Komunikační klima ve středoškolské třídě, 1994)

4 Konstruktivismus

Konstruktivismus je pedagogický směr, který se teď dostává do popředí zájmů. Tento směr je vzdělávací teorie kladoucí důraz na aktivitu žáků při vlastním poznávání a porozumění. Teorie tvrdí, že lidé si nevytvářejí pouze pasivně znalosti, ale znalosti budují pomocí svých zkušeností, předchozích znalostí a sociální interakce.

Konstruktivismus zahrnuje různé principy a to:

- aktivita
Žáci se aktivně podílejí na vytváření nových znalostí.
- budování znalostí na předchozích zkušenostech
Žáci si budují své znalosti a chápání na základě předchozích znalostí a zkušeností a tím se propojí s novými informacemi.
- důraz na spolupráci a sociální interakci
Pro konstrukci znalostí jsou důležité prostředky například diskuse, skupinová práce a sdílení názorů.
- kontexty a konkrétní situace
Učení se začleňuje do konkrétních situací a kontextů. Žáci se mohou podílet na řešení úloh a aplikovat své znalosti.
- individuální rozdíly
Je potřeba respektovat individuální rozdíly žáka týkající se předchozích znalostí, a způsoby učení.
- reflexe
Žáci si ohodnotí své vlastní učení. Jsou schopni přemýšlet o svém učení, rozebírat své postupy a přizpůsobovat metody učení. (E.Hájková, 2012)

4.1 Konstruktivistická teorie výuky

Tato teorie patří k nejvýznamnějším didaktickým teoriím. Mnoho autorů, například Tonucci (1991), Štech (1992), Spilková (1992) se zajímali o toto pojetí. Podle Skalkové je konstruktivistické pojetí založeno na domněnce, která tvrdí, že poznání je konstruováno samotnou aktivitou jedince. Konstrukty jsou výsledkem aktivit jedince. Tato didaktika vychází z pojmu prekonceptu. Prekoncepty vznikají pomocí vzájemného působení jedince s okolím. Nezvalová uvádí dva principy ke vzdělání. První je, že vědomosti jsou aktivně získávány poznáním. Žák dává do svých názorů svůj osobní

postoj. Za druhé je tu důležitá poznávací struktura pomáhající utřídit zkušenosti, které jsou individuální.

Larochelle a Desautels (1992) cit. Molnár a kol. (2007 a) vytvořili epistemologické rušení k objasnění vývoje a proměn žakových představ. Jedná se o to, že žáci si sami vytvořili představy o věcech z okolí. Bez dosažených poznatků nemůže probíhat vzdělávací činnost.

Dle Hendersona do znaků konstruktivismu patří učení s porozuměním, které má probíhat nejen pasivně ale hlavně aktivně. C.R. Rogers používal v humanistickém pojetí výuky termín smysluplné učení (Molnár a kol., 2007 a).

Zatímco John Dewey (John_Dewey, 2001) tvrdil, že veškeré učení a pedagogické koncepce by se měly podřídit žákovi. Výchovu rozdělil na konzervativní a progresivní. Konzervativní výchova je založena na minulosti. Což se blíží k pojmotvornému procesu, kdy přiřazujeme nové termíny ke starým. To jsou už známé termíny. Zatímco progresivní výchovou rozumí jako sebe utváření dítěte, které vychází zevnitř osobnosti a je spojeno s budoucností. Což už tady nám připomíná konstruktivistickou metodu. Dewey chápe vzdělávání *„jako změnu struktury zkušeností, které jsou následně přiřazeny k jiným zkušenostem, které pak nabývají většího významu obohaceného o získané zkušenosti. Poslouží tak k určení určitého směru pro další činnosti. Tento proces souvisí i s propojením jednotlivých zkušeností mezi sebou a rozvojem žakova myšlení.“* (John_Dewey, 2001)

Vyučování, které je založeno na zkušenostech, vnímáme jako buď autentické, nebo situační. V autentickém vyučování žáci řeší takové učení, které se blíží ke skutečnému problému. Využívají zde vlastní zkušenosti a znalosti. Zatímco situační učení je o využívání reálných situací a pedagogických situací, které vedou k učení určitému chování, obhajoby názoru a v rozhodování. (Prekoncepty vybraných biologických jevů a dějů u žáků základních škol, 2011)

4.2 Směry konstruktivismu

V konstruktivismu máme různé směry.

V personálním směru se jedná o to, že v rozumovém vývoji dochází k porozumění světa pomocí vzájemného působení se světem. Pomocí dvou propojených procesů, do nichž patří uspořádání a adaptace, je budována inteligence. Při procesu uspořádání dochází zpracování nových informací, které nepřichází do rozporu s minulými znalostmi, a navíc dochází k adaptaci našeho informačního schématu k odrážení nových znalostí.

Další směr je radikální konstruktivismus. Tento směr vtlačuje myšlenku do personálního konstruktivismu, že poznání probíhá pomocí adaptace na svět. Člověk si svět vykládá tak, aby byl v bezpečí. V radikálním konstruktivismu se poznání neodlišuje od poznávání jedince jako takového. Poznávání není nezávislé, protože existuje pouze subjektivní poznání světa. Nedotčenou pravdu nedokážeme konstruovat.

Sociální konstruktivismus se v radikálním a personálním směru odlišuje tím, že sociální konstruktivismu zahrnuje individualitu jedince v procesu vzdělávání a sociální prostředí, které ovlivňuje. To znamená, že vzdělávání se zakládá na interakci mezi jedinci se zaměřeností na individualitu jedince. V tomto směru je vzdělávání sociální proces s důležitou sociální atmosférou.

Kybernetický konstruktivismus se zabývá studiem jedince při vzniku těchto schémat.

Kognitivní konstruktivismus tvrdí, že poznání je proces, ve kterém si jedinec vytváří schémata z dílčích zpráv z okolí. Pak nastává uskutečnění rozumových operací závislejších na stupni poznávacího vývoje. (Š.Mikesková,2012)

Všechny tyto směry mají společné několik znaků. Žák má své osobní představy vznikající v souvislosti s jazykovým, sociálním a kulturním podkladem. Vnímá tak svět subjektivně. Dle svého poznání si jedinec vytváří realitu. U všech dětí je přítomná vnitřní motivace. Jen se musí rozvíjet a podporovat. Díky osvojeným poznatkům, s kterými vykonává činnost, vzniká učení. Na nové znalosti má vliv intuitivní představa dětí tzv. prekoncept. Tento prekoncept může jedince změnit tehdy, když nevyhovují k objasnění dějů. Tyto změny jsou cílem konstruktivistické výuky. To znamená nesprávné nebo nedostačující prekoncepty nahradit novými. Samotný žák si modeluje své pojetí světa. Učitel neříká hotová fakta. Dále je důležitá vzájemná spolupráce

s ostatními jedinci. Výuka je ucelená, nerozdělená na části. Zároveň učení se vyvíjí ze skutečných dějů. (Jak učitelka diagnostikuje dětské prekoncepty, 2017)

4.2.1 Pedagogický konstruktivismus

Tento směr se zabývá konstrukčním procesem. V konstrukčním procesu je důležité poznání pojmovného procesu. Pojmy jsou důležité ve vzdělávacím procesu a žáci si vytvářejí různé představy o věcech. Uvědomují si vztahy mezi nimi. Tento proces je zkoumán spousty vědních oborů pomocí svých specifických pohledů. To znamená, že učitel musí pochopit tento proces z pohledu cílů výchovy a vzdělání jak obecně, tak i specificky dle předmětů. Je zde také důležitá představa. Představu vnímáme jako reprodukováný vjem, který jsme vnímali dříve našimi smysly. Znamená to, odraz věci nám umožňuje si vybavit věc, jak vypadá. Jedná se o výsledek předmětné činnosti žáka, abychom podporovali tvorbu představ, je důležité spojovat představy s názorem a aktivitou žáků. Využít práci se smysly. Žákovi činnost řídit. Nové představy a zkušenosti propojovat s dřívějšími a dávat je do vzájemných vztahů a souvislostí. (L.Zormanová, 2014)

Když se vrátíme ke slovu pojem. Tak pojem je forma myšlení, která zahrnuje znalost podstaty jevu. Je myšlenkovým odrazem věcí a je reálně existující, ale nenázorný. Oproti představě lze pomocí pojmu zachytit i to, co v představě se zachytit nedá např. rostlina. Lze jej vyjádřit slovy. Při vzniku samotného pojmu figuruje předpojem tzv. prekoncept, který slouží jako výchozí bod pro další navazující informace.

Pojmy máme obecné a jedinečné. Obecné zahrnuje více věcí podobných vlastností a jedinečný pojem se vztahuje pouze na jednu věc. Existují abstraktní a konkrétní pojmy. Abstraktní pojmy se týkají vlastností jevů a věcí a konkrétní se týkají věcí, jevů, které jsou v jednom celku. Pojmy se stejnými srovnatelnými znaky jsou pojmy srovnatelné a nesrovnatelné jsou opačné, které nemají žádné společné znaky. Právě osvojování pojmů řadíme mezi důležité cíle školy. K pochopení pojmu je důležité operační myšlení. To znamená využívat různé operace, které odkrývají vztahy a souvislosti mezi operacemi a pojmy. Na základní škole na 1. stupni se vyskytují konkrétní myšlenkové operace vznikající při materiální činnosti. Později na druhém stupni jsou už abstraktní myšlenkové operace vznikající na základě konkrétních operací řízené vyučujícím.

Abychom podpořili pojmotvorný proces musíme provést didaktickou analýzu učiva. Jedná se o to, že učitel musí určit nové pojmy a zároveň pojmy známé, aby se mohl o ně opřít. Dále najít podstatné a nepodstatné znaky nových pojmů. Celkově si stanovit pojmový systém, do kterého se zařadí nové pojmy. Dále si musí určit způsoby formy myšlení a objasňování pojmů, které použije při tvorbě právě nových pojmů. Vyskytují se zde například dedukce, indukce, srovnávání, syntéza, analýza, klasifikace. Při tomto vyvozování musí dbát na formální cíle, které mohou být splněny. Uvědomit si, který materiál a vyučovací prostředky při tom využije. Uvědomit si, jak nové pojmy využijí žáci v praktickém životě. Zároveň osvojené pojmy zkontrolovat.

Žáci si osvojují pojmy a představy živelně. To znamená vlastní zkušeností a činností v životě a taky individuálním učením. Dále si pojmy osvojují způsobem řízeným. Do něhož zařadíme i učení ve škole. S tím právě souvisí pedagogický konstruktivismus. (Jak učitelka diagnostikuje dětské prekoncepty, 2017)

4.2.2 Konstrukční proces

Právě tady poznání je založeno na složitém konstrukčním procesu. Výběr a interpretace podnětů právě závisí na žákově zkušenosti, kterou získal dříve. Svoje vlastní pojetí učiva si žáci vytvářejí na základě vnitřních individuálních psychických podmínek. Zde se jedná o individuální proces vytváření obsahu poznání. Během konstrukčního procesu dochází k přebudování, k reorganizaci zkušeností žáka. Dosavadní poznání se zkvalitňuje. Zde je důležitá jedinečnost individuálních zkušeností ovlivňující aktivitu ve výuce. Tyto zkušenosti se podílejí na jeho vnitřním zpracování podnětů. (Š.Mikesková, 2012)

4.3 Konstruktivistická a transmisivní výuka

V dnešní době dochází hodně k modernizaci všech aspektů života. Doteď převažuje **transmisivní** přístup k učení. Což znamená, že učitel překládá žákům už hotové učivo. Učivo si žák osvojuje pomocí pamětného přijímání a reprodukování. Přenos poznatků jak z učebnic, z učitelovy mysli, z encyklopedií do paměti žáků není výhodný, protože se nezaměřuje na porozumění, ale spíše na fakta a výsledky. Transmisivní výuka přispívá k rozvoji paměti, ale neformuje myšlení a nerozvíjí tvořivost. (M. Hejný, F. Kuřina, 2001)

Žáci jsou zde pasivními příjemci informací. Nezáleží tu zde na potřeby žáka, ale na to, aby se splnily učební osnovy. Tento přístup můžeme označit jako tradiční

vyučování, které má tyto znaky: soustředěnost pedagoga na učební osnovy a obsah vyučování, převaha frontální výuky, metody výkladu, popis, instruktáž. Můžou tak vzniknout nečekané překážky, a to například chvilková nepozornost žáků či od učitele neznámé slovo. Dále učitel používá tempo přizpůsobené s průměrným až slabším žákům, není možné přizpůsobit všem žákům a poslední je kontrola vědomostí, které učitel v této metodě nedokáže diagnostikovat u všech dětí.

I přes všechnu tuto kritiku, je transmisivní výuka důležitá k utřídění látky, která vede v ucelený systém. Tuto výuku použijeme k nesnadno pochopitelné, složité látce, ke zprostředkování abstraktního učiva a pochopení pouček, pravidel při jazykové výuce. (L. Zormanová, 2014)

„Konstruktivistická výuka přistupuje k učení jako k aktivnímu interakčnímu procesu mezi novými prvky a dosavadním poznáním.“ Je zde důležitá samostatnost žáků při poznávání, třídění informací, experimentování, diskuse a praktické činnosti, a to za pomoci vlastního způsobu učení. V tomto pojetí se jedná o individuální přístup k žákům, což je problém ve splnění ve větším počtu žáků. Jsou tu zastoupeny diskuse a skupinové práce. Rozdíl mezi oběma přístupy je znát v učitelově koncepci, ve scénáři. To znamená v organizačních formách a metodách, ve výběru a tvorbě učebních úloh. V přípravě na konstruktivisticky pojatou hodinu musí učitel prozkoumat učebnice a její učivo. Prozkoumá i aktuální úroveň poznání žáků. To mu umožní si vytvořit hodinu, při níž žáci v samostatných činnostech objevují fakta, souvislosti, pojetí.

Učitel se musí žákovi věnovat a zkusit se na jev dívat žakovými očima. Zároveň učitel musí respektovat názor žáků a snažit se vyhledat kompromis mezi názorem žáka a názorem z vědních oborů. (Š. Mikesková, 2012)

Abychom do transmisivního přístupu zařadili aplikaci poznatků, tak můžeme zadávat vzory a instrukce. Ale tady je nebezpečí, že žák se naučí vyřešit problém, úlohu, ale úloze neporozumí. Opět tady se jedná o vzdělání formálního rázu. Je potřeba zařazovat nejen vzory, ale zaměřit se také na kultivaci duševního světa žáka. Mluvíme zde o osobních kontaktech učitele a žáka, vztahů mezi žáky v poznávacím procesu.

Je důležité, aby učitel vhodně motivoval žáky k aktivitě. To se děje například pomocí otázek, problémů, paradoxů. Podněcujeme žáky k vlastní aktivitě, vytvářejí vlastní nápady, názory, náměty. Tím začíná konstruktivní poznávací proces u žáků vytvářející své vlastní představy, a tak si budují vlastní poznatkovou strukturu. Tak se u žáků budují představy, krystalizují se pojmy a probíhají procesy porozumění.

Mínusem konstruktivismu je, že někteří kritici zmiňují nemožnost komplexního systému vědomostí. Zde bychom mohli použít transmisivní výuku vhodnou pro složité učivo a vytvoření nějakého systému. O němž jsme se bavili výše. Doporučení je zvolit kompromis mezi transmisivní a konstruktivistickou výukou.

Zormanová srovnala transmisivní a konstruktivistickou výuku do bodů dle různých faktorů. Náročnost u přípravy výuky, nemateriálně-didaktických prostředků či časové náročnosti na probrání tématu ve výuce je u transmisivní výuky nízká. U konstruktivistické je naopak vysoká. Faktory, například rozvoj samostatného myšlení, tvořivosti, fantazie, dále motivace žáků k učení, sociální učení, budování klimatu ve třídě a aktivizace žáků, rozvoj komunikačních dovedností a rozvoj kooperace, se vyskytují v konstruktivistické výuce, v transmisivní výuce se nevyskytují. V transmisivní výuce zařazujeme faktory, které se týkají přehledného zápisu, systematizaci vědomostí, či při prezentaci náročné látky, zprostředkovat více nových informací.

Použití transmisivní výuky je vhodné pro upevnění a procvičování učiva či v diagnostické fázi výuky. Co se týče výuky podprůměrných žáků je konstruktivistická metoda vhodná, ale jen v omezené míře. Opačně je to u nadaných žáků, kdy je konstruktivistická metoda vhodná a transmisivní zas jen v omezené míře. (L.Zormanová, 2014)

4.4 Dětské prekoncepty

Prekoncept je základní stavební kámen konstruktivistických teorií. Zároveň dětské koncepce jsou představy o dané skutečnosti. Například když dítě zaujímá představu o světě. V jazykovém systému to znamená, jak dítě rozumí jazykovému systému, jak ho používá, jak si představuje jeho fungování. (E. Hájková, 2013)

Koncepty se vytvářejí na základě zkušeností, které získávají už v raných vývojových etapách. Dochází k porozumění světa, které závisí na vývoji poznávacích funkcí. Určitý stupeň kognitivního vývoje ovlivňuje oblast dětských prekonceptů.

Děti dle Piageta do dvou let poznávají svět pomocí pohybů a smyslů. V období 2-7 let se jedná o předoperační stadium, kdy se do myšlení vstupuje jazyk. Od 7-12 let je období konkrétních operací, kdy dítě dokáže logicky myslet o konkrétních událostech. Od 12 let výš se jedná o období formálních operací, kdy nastává pochopení abstraktních věcí. (Jean Piaget, 2023)

4.4.1 Edukační postupy při budování poznatkových struktur

Pokud chceme budovat poznatkové struktury, a tak podporovat učení žáka můžeme využít edukační postupy v souladu s konstruktivistickým přístupem. Například: je potřeba vytvořit prostředí, kde se žáci aktivně zapojí do učebního procesu. Sem bychom zařadili skupinovou práci, diskusi, projekty, různé experimenty.

Pedagog by měl zadávat problémové učení. Předkládat žákům reálné problémy či situace vyžadující aktivní myšlení, analýzu a řešení. Podporujeme tak žakovu schopnost aplikovat a rozvíjet znalosti a dovednosti. Podporovat sdílení zkušeností a názorů mezi žáky. Sem zařadíme diskusi a spolupráci. Díky tomu dochází k budování poznatkových struktur. Zařazovat konstruktivní zpětnou vazbu poskytující žákům zpětnou vazbu. Je zaměřena na proces učení a konstrukci znalostí. Je tu zde prostor k opravám a zdokonalování. Nabídneme autentické materiály, které souvisí s učebním obsahem. Například to jsou reálné příklady, experimenty, rozhovory. Dochází tak podpoře v aktivním hledání a konstrukci znalostí. Podporovat žáka k uvědomění si vlastního myšlení, porozumění a učení. Učit žáky, jak plánovat, monitorovat a hodnotit své učení. Podporovat budování spojení a hlubšího porozumění. Znamená to, že tak pomůžeme vytvořit propojení mezi novými a předchozími znalostmi. (Zkoumání procesů a struktur ve výukové komunikaci: historie a současnost, 2016)

4.4.2 Struktura prekonceptů

Prekoncepty se dále rozlišují podle složek, a to na kognitivní, afektivní a strukturální. Kognitivní složka zastupuje znalosti a vědomosti žáků, jejich postoje a přesvědčení. Jsou vytvářeny spontánně při hře, objevem a záměrně pomocí výuky. V afektivní složce může vzniknout souběžně s kognitivní složkou nebo jedna složka dříve a ovlivňuje tak druhou. K utváření paměťových stop a vytvoření sociálních vazeb je důležitý emociální kontext. Hraje tu roli i sociální kontext. Ve strukturální složce se vychází z asociačních vazeb mezi prekoncepty. (Jak učitelka diagnostikuje dětské prekoncepty, 2017)

Pro konstruktivistické pojetí jsou důležité dvě úrovně. První zastává současnou úroveň dítěte a druhá úroveň je zóna nejbližšího vývoje, v níž probíhá výuka. Zároveň je důležité znát vývoj pojmů a jejich odlišné budování. Pojmy máme spontánní a vědecké. Spontánní jsou založené na zkušenosti ze života a vědecké jsou spojené s výukou a pedagogickým ovlivňováním. S ohledem na učení tak u spontánní přichází

postupně k zobecnění, ale u vědeckých se začíná verbalizací a pak postupujeme ke konkrétnímu. Dále máme abstrakce a potenciální pojmy. Kdy u abstrakce jde o spojení předmětů, ve kterém vyčlení jeden důležitý znak. Zatímco u potenciálních pojmů je daný znak stálý a privilegovaný.

V oblasti prekonceptů jazykového systému má význam vývoj řeči a komunikace, a to buď ve složce produktivní, nebo ve složce kompetenční. Složka produktivní je konkrétní realizovaná jazyková činnost. Ve složce kompetenční je intuitivní znalost systému jazyka. (E.Hájková, 2013)

4.4.3 Využití prekonceptů ve výuce

Jeden z konstruktivistických modelů učení je třífázový model a má zkratku EUR, která znamená evokace, uvědomění, reflexe. Tento model využívá ve výuce prekoncepty, a to hlavně ve fázi evokace. Je to proto, že v této fázi můžeme poznat, jaké prekoncepty čili znalosti mají žáci o probírané látce. K tomu používáme různé metody například brainstorming – bouři mozků. U fáze uvědomění se žáci seznámí s učivem pomocí textu a jiné. Nejdůležitější tady je subjektivní kritika s novým učivem. V poslední fázi se nachází reflexe. Tu považujeme za klíčovou. Zde žáci si sdílí své názory, vnímají názory ostatních a své tím pozměňují. Pokud chceme probírat novou látku, kterou je potřeba naplánovat, musíme si zjistit intuitivní představy žáků. Poté se zaměřit, aby žáci poznali rozdíl mezi svojí představou a vědeckým poznáním. Tím může dojít ke změně představy. Této problematice se budeme ještě věnovat níže ve vyučovacích metodách českého jazyka. (Jak učitelka diagnostikuje dětské prekoncepty, 2017)

4.4.3.1 Zdroje prekonceptů

Pokud chceme pracovat s prekoncepty musíme znát jejich charakteristiku. Musíme mít na paměti, že se představy podobají vědeckým poznatkům, ale to je jen zdánlivé, protože jejich význam a obsah je nesprávný. Zdrojem prekonceptů nejsou vědecké poznatky, ale každodenní zkušenosti. Jsou ovlivněny věcmi nevyplývající ze skutečnosti. Tyto představy jsou použité pouze na konkrétní situace. Pokud zjišťujeme vlastní zkušenost, musí se v testu vyskytovat záležitost, kterou člověk nezná.

Počet a kvalita poznatků v prekonceptech jsou ovlivněné různými faktory například rodinné zázemí či peníze. V oblasti prekonceptů je zapotřebí, aby učitel měl odbornost. Máme dva přístupy učitele. A to pasivní přístup, kdy učitel prekoncepty

nepoužívá nebo jen náhodně a aktivní přístup, kdy učitel se zaměřuje na prekoncepty žáků. Přípravuje tak situace k rozvoji prekonceptů. (Jak učitelka diagnostikuje dětské prekoncepty, 2017)

4.4.3.2 Diagnostika prekonceptů

Co se týče diagnostiky prekonceptů, je potřeba aby učitel měl zkušenosti a dovednosti. Ty získává pomocí praxe.

Tato tvorba dovedností má několik etap. Motivační, orientační, krystalizace, etapa dotváření dovednosti a zařazení do poznatkového rámce, integrační.

V motivační etapě se jedná o to, aby učitel měl zájem o žákovy prekoncepty. V orientační etapě je potřeba znát klíčové pojmy, které vedou k diagnostice žákova pojetí učiva. V etapě krystalizace se jedná o rychlém rozvoji dovedností vedoucí ke správné diagnostice žáků. V etapě dotváření dovedností je důležité mít získané zkušenosti s prací s prekoncepty. V poslední etapě integrační se jedná o vzájemnou integraci nových poznatků s vytvořenou strukturou. (Jak učitelka diagnostikuje dětské prekoncepty, 2017)

Znamená to, že když nebudeme znát prekoncepty, tak naše vzdělávání se bude podobat jako pokus – omyl a nemůžeme si být jistí, zda jsme změnili vnitřní chápání a postoje u dětí. Přesto dle Škody (2011) je přínos diagnostiky prekonceptů důležitý. Například z důvodu, že vymezíme opěrné pojmy učiva, které vedou ke stěžejním pojmům k celku a ty slouží k odhalování případných miskonceptů ovlivňující porozumění učiva. Probíhá podpora individualizaci v přístupu k dítěti. Může podpořit i jiný možný individualizovaný proces, kdy děti pracují ve skupinách. Dále uvádí, že díky tomu by se mohlo vytvořit určité standardní pojetí, které by se promítalo v tvorbě učebnic. Dále dětská pojetí by byla východiskem pro kurikulum.¹ Pokud se chceme zaměřit na individualitu dítěte a pracovat skrze jeho dětského pojetí, tak použijeme odbornou literaturu. Je důležité jak před začátkem i na konci výuky si ověřit dětské pojetí učiva, aby nedošlo k mylnému pojetí tzv. miskoncepty. (Jak učitelka diagnostikuje dětské prekoncepty, 2017)

---

¹ „Kurikulum je označován souhrn dokumentů a materiálů vymezujících cíle, obsah a podmínky vzdělávání, instituce a nástroje, kterými se vzdělávání realizuje, a způsoby hodnocení.“ (L. Zormanová, 2014, strana 68)

4.5 Konstruktivismus jako opora didaktiky českého jazyka

V českém prostředí je konstruktivismus v pedagogice a oborových didaktikách spjat s teorií Jerome Seymoura Brunera. Již je zdomácněna, a buď se vyskytuje jako objekt odborných debat, anebo jako jeden ze stimulů vytvářející podobu současných aplikací moderních směrů pedagogiky. Ve výuce na vysokých školách a v praxi můžeme najít množství explicitních a implicitních odkazů na konstruktivistické postupy.

Co se týče výuky českého jazyka, má konstruktivistické pojetí zvláštní naplnění. Dle Höflerové tvrdí že: „*akcent konstruktivismu na to, aby, „učící se“ byl „objevitelem“ poznatku, je při dobře nastavených podmínkách snadno uskutečnitelný*“ (E. Hájková, 2012, strana 83). V komunikaci mluvené poznatek funguje jako užívaná dovednost. Tak by měl být konstruktivismus optimální teoretickým nastavením. I přesto, že důrazy na kreativitu, samostatnost a další činnosti k sebeučení jsou hojně zastoupeny, tak pedagogika, oborová didaktika a učitelé nedokážou zajistit, aby učební výsledky v předmětu český jazyk byly na dobré úrovni. Dle Höflerové je to proto, že proces je výsledkem kooperace učitele a žáka.

Z ohledu teorie jsou podmínky k poznání procesů myšlení, kdy se zkoumá řeč, nastaveny příznivě a prostor lze mezioborově využít. Z pohledu praxe je málo nelingvistických prací. Vystává problém koordinace pojmosloví obsahu v pedagogice, psychologii a lingvistice. U nás a v zahraničí je konstruktivistické myšlení bráno jako pedagogický směr vyhovující realitě. Tento směr bere ohledy na přirozenou potřebu žáka, kdy pomocí kognice uchopuje poznatek. Dále bere ohled na poučené a cílevědomé vedení žáka. Toto konstruktivistické myšlení se u nás používá intuitivně. Už školská reforma ze 70. let využila míru transmisivnosti s mírou seberozvoje žáka.

Každý člověk se učí svůj mateřský jazyk. Nápodobou mluveného slova dokáže člověk rozeznávat a používat zvukové prostředky a taky určitou formu jazyka se učí používat písemně. Učitel nechce zadávat další náhodně vzniklé komunikační situace a nechat na dítěti, ať vypozeruje slova a rozšíří si tak slovní zásobu. Po dítěti chceme, aby uvědoměle, pomocí kognice, naučilo vybírat z možností, které nabízí jazykový systém.

Pro jazykovou a jinou dovednost platí předpoklad pochopení a zvládnutí znalosti o jevu a tento jev umí používat. Znalost se stává součástí souboru znalostí a zkušeností. Před tímto stavem předchází získání poznatku.

Postup v každém učebním postupu, jehož cílem je posílení a rozvoj zkušenostního a kognitivního komplexu, je následující. První krok je vnesení pojmu do

myšlení žáka. To znamená, že představa je pojmenována. Druhým krokem je instrumentalizace tzv. zautomatizování. Žákovo myšlení se uvolňuje pro složitější operace. Můžeme říct, že konstruktivismus udává důraz „na interaktivitou (nejlépe řečovou) získávané povědomí o jevech světa, na sílu diskuse, v níž si učící se vytváří systém znalostí.“ (Hájková, 2013, strana 86)

Co se týká výuky jazyka tak můžeme předpokládat, že struktura pojmů bude mít své místo v kognitivní struktuře, ale z důvodů oborově odborných nemůžeme vysvětlit seberozvoj, který by zasahoval do seřazení pojmů v jazyce. (E.Hájková, 2012)

4.5.1 Pohled pedagoga

Z pohledu pedagoga v konstruktivismu používáme vyučovací postupy, které kladou důraz na samostatnost myšlení, na jeho postupné objevování poznatku a tvorbu struktury vědomostí aplikované v prostředí s působením lingvodidaktická tradice.

Z humanistické pedagogické tradice vycházejí zásady a postupy, ale v nynější době přicházejí nové inspirující myšlenkové proudy k ovlivnění automatizovaných postupů. Je tu ale stále stejný cíl, aby dovednost byla opřena o znalost. Je hodně nabízeno nových metod a postupů.

Nesmíme však zapomenout na Bloomovu taxonomii, která byla přijata jako návod s předepsanými pojmy. Učitelé mohou tuto taxonomii využít jako inspiraci, ale musí ji vidět v průniku. A to s fázemi myšlení dítěte, k zachování jednoty výukového postupu, dodržení směřování od představy k poznatku a pak ke znalosti a v neposlední řadě na požadavek kooperativní řízenou komunikaci. (E.Hájková, 2012)

4.5.2 Pohled žáka

Z pohledu žáka má získávání znalostí o jazyce své zvláštnosti. Dítě zná v základních rysech praktickou aplikaci zprostředkované teorie, ale až díky sociální zkušenosti už dítě v předškolním věku dokáže rozlišovat informaci z komunikačního procesu a volit výrazové prostředky k praxi. Dítě pak snadněji rozšiřuje slovní zásobu. Znamená to, že takto vedený žák dokáže objevit to, že podstatu jazykového jevu už zná. Díky pedagogovi se ho naučí pojmenovat a tyto prostředky začne používat. Žák používá určitou jazykovou formu a pro její zdůvodnění je důležitá znalost metajazyka. I když žák zjistí, že daný jev zná, dosud s ním nezačíná jako s danou přemístitelnou jednotkou nebo základem jazykového projevu. Učitel sledující tento způsob musí při práci s žákem

např. při dialogu sledovat dráhu myšlení žáka vedoucí k subjektivně prožívané situaci, které se opírají o významy objektivnějších poznání vedoucí k metajazykovému projevu.

S problémem se setkáme u abstraktních pojmů, protože děti do 12 let nejsou schopny abstraktního myšlení. Jelikož ale pojmy jsou abstraktní povahy, musí učitel tyto pojmy dodat jako slova, která označují poznatek. Pak můžeme budovat znalost.

Lingvodidaktická společnost se zaměřuje na použití konstruktivistického myšlení do teorie i praxe výuky českého jazyka. Proto je důležité toto shrnutí. Při výuce mateřského jazyka musíme počítat s tím, že žáci aktivně znají jazykové formy, které jsou zrovna v jejich aktuální fázi úrovně myšlení a vyjadřují své komunikační potřeby. Klíčovým faktorem konstrukce znalostí o struktuře mateřského jazyka jsou vlastnosti prekonceptů, které vznikly v interpersonální komunikaci. Je nutno zjistit pomocí analýzy řečových činností vlastnosti prekonceptů o jazyce. Tvorbu jazykových prekonceptů ovlivňují faktory. Jeden z nich jsou texty, které přenášejí významy v komunikaci. (E. Hájková, 2013)

4.6 Interakce faktorů v konstruktivistické výuce

Znamená to, že tyto faktory se navzájem ovlivňují a působí na sebe. Je několik způsobů, jak se navzájem ovlivňují. Na konstrukci znalostí je důležitá sociální interakce mezi žáky a taky s učitelem. Na konstrukci znalostí a sociální interakci je důležité vlastní zhodnocení svého učení. Interakce a spolupráce jsou založeny na autentických situacích přispívající k hlubšímu porozumění. Dále je nutné propojovat předchozí znalosti a zkušenosti do učebního procesu a jsou propojeny s novými informacemi a koncepty. Dále je tu důležitá role učitele jako facilitátora. Tato role je propojena s ostatními faktory. Učitel je tvůrce prostředí pro tuto interakci, podporuje reflexi a metakognici. Zároveň reaguje na vzájemné vztahy mezi studenty a poskytuje zpětnou vazbu.

Dá se říct, že při konstrukci znalostí se faktory vzájemně působí a spolupracují. (E. Hájková, 2012)

5 Český jazyk a literatura

Český jazyk najdeme mezi slovanskými jazyky v indoevropské rodině. Jedná se o západoslovanský jazyk. Blíží se slovenštině, lužické srbštině a polštině. Vyvinul se na konci 10. stol., ale psaná literatura až od 14. století.

5.1 Pojetí českého jazyka – komunikativní

Když se řekne český jazyk, tak mluvíme o flektivním jazyku neboli flexivním. Znamená to, že jazyk má flexi. Vyznačuje se systémem skloňování jmen, časování sloves a stupňování přídavných jmen a příslovcí. Pro tyto typy jazyků platí, že jedna koncovka má buď více významů, anebo má jedna koncovka ten samý význam (například podstatná jména mají v určitém pádě více koncovek).

Čeština má i rysy jiných typů jazyků, a to izoláčního typu, kdy se pád určuje pomocí předložek. U aglutinačního typu je to, že mluvnická kategorie má svoji zvláštní koncovku. Tento typ se například objevuje v odvozování předponami. Další typ je polysyntetický, který se týká množství složenin. Může se objevit typ vnitroflexivní, kde se obměňují samohlásky uvnitř kmene.

Češtinu zařadíme do slovanských jazyků tvrdých a zřetelných. Obsahuje pět krátkých a pět dlouhých samohlásek, jednu dvojhlásku (ou) a v cizích slovech au, eu. Dále má množství souhlásek. Souhlásky podléhají asimilaci (spodoba). Na první slabice má čeština stálý přízvuk. Respektuje fonologický pravopis (fonémy), stavbu slova. Jako písmo používá latinku. Česká abeceda má navíc písmena s diakritickými znaménky. Má i bohatou slovní zásobu, kdy nová slova vznikají především odvozováním. Čeština obsahuje složeniny a zkratky. Čeština má pružný pořádek slovní. (M. Čechová a kol., 1996)

Do českého jazyka řadíme různé útvary, a to spisovný jazyk, obecnou češtinu, různá nářečí např. interdialekty a místní nářečí, profesní mluvu, slangy (nespisovné výrazy) a argoty (hantýrka). U spisovného jazyka najdeme různé prostředky. Patří sem hovorové, neutrální a knižní výrazy. Učitelé, úředníci, vědci používají spisovnou češtinu, která neobsahuje archaické a knižní prvky, ale má společné rysy s nespisovnou češtinou. Spisovná čeština není územně a sociálně omezena, ale nespisovná čeština je daná územně a sociálně.

Na základě středočeského nářečí vznikla obecná čeština, ale rozšiřuje se do sfér např. krásné literatury a do autorské řeči.

Dále jsou tu nářečí jihozápadočeské a severovýchodočeské. Všechny tyto nářečí mají společné se spisovným jazykem to, že mají své prostředky slovníkové (lexikální), fonetické (hláskové), morfologické (tvarové) a syntaktické (skladební). Mají svoji normu znamenající souhrn prostředků považovaných jejich nositeli za závazný. Tyto útvary nemají kodifikovanou normu. Znamená to, že norma je zachycena ve slovnících (lexikální forma), v mluvnicích (gramatická norma), v pravidlech českého pravopisu (pravopisná norma) a v pravidlech české výslovnosti (výslovnostní norma). Tato kodifikace slouží k regulaci užívání spisovných prostředků a k ovlivnění tak vývoje normy. Dle Marie Čechové a kol. znamená: „*Čeština je národní jazyk nejen Čechů v České republice, ale i Čechů usazených jinde ve světě.*“ (Marie Čechová, 1996, strana 28)

5.2 Komunikační sféry

Rozvoj recepčních a produkčních komunikačních dovedností je potřeba u žáka základní školy. Děje se to na základě uvědomování principů a zásad verbální a neverbální komunikace. Je potřeba rozvíjet schopnost komunikovat srozumitelně, přiměřeně a používat vhodné výrazy dle komunikační situace a záměru. Jedná se o rozvoj jazykové složky ve vědomí žáka umožňující rozlišovat a hodnotit jazykové prostředky ve funkci komunikace. „*Za hlavní cíl výuky češtiny považujeme rozvoj jazykového vědomí žáka (kognitivní funkce jazyka) a komunikační kompetence žáka (komunikační funkce jazyka).*“ (Stanislav Štěpánik a kol., 2020, strana 11) Kdy jazykovým vědomím žáka chápeme to, že je to systém verbálního chování a hodnocení. Kognitivní a komunikační funkce jsou spojené. Je to proto, že základní ontogenetickou zákonitostí je interakce myšlení a řeč. Proto se kognitivně-komunikační přístup používá ve výuce. Důležité si je uvědomit to, že prostředkem k rozvoji komunikace a kultivace verbálního chování je osvojování znalostí o jazykových principech, pravidlech a prostředcích. (S.Štěpánik, 2020)

5.2.1 Didaktické principy

Při výuce češtiny a jejího komunikačního paradigmatu² se vymezují čtyři základní didaktické principy.

---

² Schéma

1. Princip komplexnosti

„Kompetenci chápeme jako komplexní pojem, který znamená schopnost či způsobilost člověka vykonávat jistou činnost na jisté úrovni na základě souboru vědomostí, dovedností, postojů a hodnot, které se týkají dané obsahové oblasti.“ (S. Štěpáník a kol, 2020, strana 28) Pokud člověk je komunikačně kompetentní, tak jeho mentální předpoklady jsou udané jako komplexy kompetencí a to jazykových (dovednost porozumění a produkce), sociolingvistických (používání různých kódů dle komunikace), sociokulturních (dovednost užití výpovědí dle kulturního kontextu), jazykovědných dovedností (reflektovat, uvažovat) a diskursivních (tvořit texty pomocí různých jazykových prostředků). Daný princip stojí na třech úrovních tematicko-poznatkové integrace a ty se nazývají mezipředmětová, vnitřipředmětová a vnitrosložková.

Mezipředmětová úroveň vytváří podpůrnou funkci ve vztahu k ostatním předmětům, zejména k učení se dalších jazyků. Vztah je reciproční, což znamená, že úroveň komunikace pomáhá v ostatních předmětech a učení. Český jazyk tak prolíná všemi předměty napříč kurikulem, zároveň se všechny předměty k němu sbíhají a potkávají.

Vnitřipředmětovou integraci považujeme za základní úroveň. Jedná se o integraci jazykové a komunikační výchovy a literární výchovy. Jedná se o základní východisko inovací ve výuce češtiny. Vzniká tak jazykově-komunikační výchova.

U vnitrosložkové úrovně hledáme propojení jazykových jevů a procesů k výuce jazyka jako vzájemně provázaný a dle zákonitostí fungující systém. Ve výuce používáme zvukové, pravopisné, syntaktické a morfologické aspekty, dále lexikální, slovo tvorný, sémantické, pragmatické a stylové.

Princip komplexnosti zahrnuje i komplexní rozvíjení gramotnosti žáka. Za součást rozvoje gramotnosti jsou nejen komunikační dovednosti psaní a čtení, ale i produkční dovednosti mluvení a vizuální ztvárnění myšlenek a emocí a recepční dovednosti naslouchání a čtení nelineárních textů. Máme nové gramotnosti jako multimediální (zpracovat a využívat informace získané z médií) a multimodální gramotnost (zpracovat a využívat informace získané z více modalit s kombinací sémiotických systémů).

2. Princip souvislosti kognitivního a jazykového rozvíjení žáka

Jako jedna z gramotností se uvádí kritické myšlení a řešení problémů. Tato gramotnost obsahuje řadu kognitivních procesů, které souvisí s rozvíjením čtenářské gramotnosti. Do ní zařadíme například získání a zpracování informací, hledání souvislostí a vztahů mezi informacemi, porovnávání, vyvozování souvislostí, vytváření nových slov i nonverbální komunikace a konstrukce nových znalostí. (S. Štěpáník a kol, 2020)

Didaktický princip tohoto principu uvádí:

- a) *reflektování kognitivistických paradigmat v kognitivním postupu výuky češtiny* (Stanislav Štěpáník, strana 32, 2020)

Znamená to, že zdůrazňujeme souvislost kognitivního a jazykového rozvoje žáka. Dochází k situačnímu a kontextovému propojování jazykových a kognitivních procesů a zároveň záměrné stimulování kognitivních procesů.

- b) *kognitivní přístup ke strukturování kurikula předmětu český jazyk* (Stanislav Štěpáník, strana 32, 2020)

Zde se uplatňuje Bloomova taxonomie. Uvádí se čtyři typy znalostí a to faktické, kdy se jedná o fakta, údaje, informace, další znalostí je konceptuální, kde nejde o znalosti definic, ale o pochopení. Dále procedurální, což je utváření pojmů a zavádění termínů a poslední metakognitivní, to znamená diferenciaci dle kognitivních funkcí.

- c) *reflektování kognitivní funkce jazyka a obsahu jazykově-komunikační edukace* (Stanislav Štěpáník, strana 32, 2020)

Jedná se o podporu přirozené jazykové interpretace světa, kdy se využívá slovní zásoba.

- d) *uplatňování konstruktivistického rámce edukačního procesu ve výuce češtiny* (Stanislav Štěpáník, strana 32, 2020)

Základním znakem vzdělávacích koncepcí, které se orientují na žáka, je přeměna způsobu transmisivního vyučování na aktivní konstruování znalostí. Tak pedagogický konstruktivismus hodnotí i didaktický princip kognitivního a jazykového rozvoje žáka. Zahrnutí konstruktivistických prvků do výuky znamená uvědomění si významu učiva, a tak dochází k uložení poznatků, které jsou trvalé, a žák jim rozumí. (S. Štěpáník a kol, 2020)

3. Princip orientace na žáka

Tento princip souvisí s pedocentrickým přístupem a humanizací. Znamená to, že jsou stanoveny některé zásady:

- a) stanovuje přiměřenost výuky věku – respektovat dosažení kognitivního, sociálního, jazykového a emočního stupně vývoje
- b) zjistit aktuální jazykový vývoj a poznatky v daném vývojovém stádiu
- c) respektovat přirozený jazykové vědomí a zároveň navazovat na jazykový vývoj
- d) zjistit prekoncepty jazykových jevů a jak funguje jazykový systém, což vede ke stanovení cílů, obsahu, způsobu zprostředkování
- e) vzájemné působení vyjádřených i nevyjádřených jazykových znalostí v obsahu a v procesu
- f) zaměřit se k souměrnému modelu komunikace

4. Princip aktuálnosti jazykovědného poznání

Znamená to, že respektujeme aktuální konceptuální systém výuky češtiny. Jedná se o to, že praxe se nesmí vynechávat a stále být propojena s teorií. Což jak víme, že k tomu moc nedochází. Je potřeba „*zohledňovat nejnovější vědní poznání relevantních lingvistických paradigmat.*“ (S. Štěpáník a kol, 2020, strana 39) Do nichž zahrneme například stylistiku, sémantiku, kognitivní lingvistiku, vývojovou lingvistiku. (S. Štěpáník a kol, 2020)

5.3 Vyučovací metody a jevy v českém jazyce

K tomu abychom dosáhli stanovených cílů, využíváme různých výukových metod. Metoda je „*uspořádaný systém vyučovacích činností učitele a učebních aktivit žáka, který směřuje k dosažení výchovně-vzdělávacích cílů.*“ (dle L.Zormanová, 2014, strana 126) Výukové metody patří mezi didaktické kategorie, které nejsou izolované, ale vzájemně se doplňují. Zároveň tyto metody plní různé funkce. Například sem zařadíme funkci zprostředkování vědomostí a dovedností, funkci aktivizační s motivací, dále formativní funkci, výchovnou a komunikační.

Výukové metody se dělí (dle Maňáka 2001) z různých hledisek, a to na aspekt didaktický, psychologický, logický, procesuální, organizační a interaktivní.

Z hlediska didaktického, kdy záleží na poznání a typ poznatků, se metody dělí na slovní, kam zařazujeme monologické (vysvětlování, výklad, přednáška), dialogické (dialog, rozhovor), písemných prací a práce s učebnicí. Dále se dělí na názorně-demonstrační. Zde jsou pozorování jevů, předvádění, demonstrace statických předmětů,

projekce statická a dynamická. A poslední jsou metody praktické, kam zařadíme nácvik pohybových a pracovních činností, laboratorní práce, pracovní činnosti, grafické a výtvarné činnosti.

Z hlediska psychologického, kdy bereme v úvahu aktivitu a samostatnost žáků, se dělí na metody sdělovací, samostatné práce žáků, badatelské, výzkumné.

Z hlediska logického neboli myšlenkových operací se objevují postupy srovnávací, induktivní, deduktivní analyticko-syntetický.

Dále aspektu procesuálního, kdy se jedná o fázi výchovně-vzdělávacího procesu, se metody dělí na motivační, expoziční, fixační, diagnostické a aplikační.

Z organizačního aspektu se jedná o kombinaci s vyučovacími formami a s vyučovacími pomůckami.

A nakonec z aspektu interaktivního, kde se jedná o aktivizující metody a ty jsou diskusní, situační, inscenační, didaktické hry a specifické metody. (L. Zormanová, 2014)

Další dělení spíše novější (který uvedl J.Maňák a V. Švec) se výukové metody dělí na tři skupiny a to na:

1. Klasické výukové metody

Tyto metody jsou požívané nejdéle a jsou typické pro frontální výuku. Zařazujeme sem dělení dle Maňáka a Švece 2003 viz řečené výše.

2. Aktivizující výukové metody

Jsou založeny na problémovém učení žáků. Podporují rozvoj samostatného a tvořivého myšlení. Slouží jako prostředek k aktivizaci žáků. Zařadíme sem například diskusní metody, Phillips 66, Hobo metody, metody situační, inscenační, didaktická hra, interakční hry, scénické hry, metody heuristické a problémové metody.

3. Komplexní výukové metody

Jedná se o složité metodické útvary, které obsahují ucelenou a propojenou kombinaci prvků didaktického systému. Výuková metoda je sjednocujícím prvkem metod, organizačních forem, didaktických prostředků či životních situací. Zde najdeme například frontální, skupinovou a kooperativní, partnerskou či individuální výuku, kritické myšlení, projektovou výuku, otevřené učení a další. (L. Zormanová, 2014)

Ve výuce českého jazyka se používají různé kombinace vyučovacích metod z hlediska potřeb žáků a cílů výuky. Nejčastěji se objevují metody slovní – práce s učebnicí a s pracovním sešitem. Dále metody diskusní, kde zařadíme diskuse, debaty, které podporují rozvoj komunikačních dovedností žáků. Dále metody názorně-demonstrační, kde se používají audiovizuální materiály (nahrávky, videa, prezentace). Najdeme zde i prožitkové učení, které zahrnuje praktické a zážitkové aktivity umožňující se žákům aktivně zapojit do výuky a použít své znalosti. Například: hry, divadelní představení a další.

Z organizačních forem zde najdeme spíše frontální výuku, kde učitel vysvětluje a předává informace. Zařadíme sem i skupinovou práci, která podporuje spolupráci a komunikaci mezi žáky a individuální práci, kdy žáci pracují samostatně na úkolu.

Je důležité, abychom metody volili tak, abychom respektovali věk žáků, úroveň jazykových dovedností a cíle výuky. (S. Štěpáník a kol, 2020)

Do našeho výzkumu využijeme tzv. model E-U-R. Je to třífázový model učení, který ve výuce s použitím konstruktivistického přístupu, spojuje vyučování a učení. Tato zkratka znamená: evokace – uvědomování si významu poznatků – reflexe. Tento model respektuje mechanismy přirozeného učení, zejm. objevování. Tato metoda se používá v oblasti českého jazyka k rozvoji čtenářské gramotnosti, ale my ji využijeme i gramaticy českého jazyka. Jde o to, že dochází k evokaci, to znamená k motivaci žáka, probudit zájem žáka o danou problematiku. Zjišťujeme tzv. prekoncepty, co už žáci o dané problematice vědí. Taky to, kde má učitel navázat s novým učivem. Dále si v této fázi žák samostatně vybavuje, co ví o tématu. Sestaví si vědomostní strukturu o tématu a případně opraví si chybné názory. Dále se žák zaktivizuje pro učení a namotivuje se a vzbudí si o nich vnitřní zájem. Zde můžeme použít tyto metody: brainstorming, volné psaní, myšlenková mapa, pětilístek, kostka, zpřeházené věty, klíčová slova, V.CH.D.

V další fázi dojde k pátrání po nových znalostech, jejich souvislostech a zároveň se mění znalostní a kognitivní schémata žáka. Je zde kladen důraz na aktivitu žáka. Žák zkoumá a hledá souvislosti se svými prekoncepty a mění své poznání za lepší. Je potřeba podporovat žáky, aby vnímali, jak informacím rozumí a jak souvisí s prekoncepty. Tak dochází k budování kognitivních mostů mezi starými a novými informacemi. Tady můžeme volit tyto metody: I.N.S.E.R.T., podvojný deník, skládkové učení, V.CH.D., čtení s otázkami, učíme se navzájem, pracovní listy, párové čtení, řízené čtení.

V poslední fázi dochází k reflexi. Žák zhodnotí své získané dovednosti. Spojí je s předchozími dovednostmi. Dochází k mentálnímu zdvihu, kdy získané principy poznání, dovednosti, jednání a myšlení přenáší do různých situací. Zde můžeme použít tyto metody: myšlenková mapa, pětilístek, kostka, volné psaní, brainstorming, Vennův diagram, I.N.S.E.R.T. (S. Štěpáník a kol, 2020)

5.3.1 Jevy ve výuce češtiny

Jevy vnímáme jako znaky konkrétních aspektů a událostí, které studujeme a analyzujeme za účelem poznání. Jsou předmětem studia. Tyto jevy se vyskytují v různých oblastech nejen v českém jazyku, ale i fyzice, chemii, sociálních vědách.

Jevy českého jazyka rozdělujeme dle věku žáka a jeho úrovně jazykových dovedností. To znamená, že jevy jsou rozděleny do školních roků od 1. třídy dále.

Celkové dělení českého jazyka je na 2 části:

1. část – gramatika a pravopis

Do této skupiny se řadí hláskosloví, pravopis, lexikologie, morfologie, skladba.

2. část – text a komunikační situace v komunikačních sférách

Zde patří komunikační sféry, komunikační nauka o českém jazyku, vyučovací obsah v komunikátech jednotlivých komunikačních sfér. (E.Hájková, 2021)

Pro naši výzkumnou práci budeme využívat jevy pro druhou třídu.

Jevy pravopisu lexikálního

Zde se vyskytují jevy samostatné psaní grafických slov, psaní samohlásek ú, ů, psaní i,í/y/ý po pravopisně tvrdých a pravopisně měkkých souhláskách, skupiny di, ti, ni skupiny dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě. Dále psaní párových souhlásek na konci slov, psaní velkých písmen u vlastních jmen. Sem zařadíme spodobu znělosti, psaní předložek, abeceda, slovní druhy – podstatná jména, slovesa, předložky.

Jevy pravopisu syntaktického

Zde se věnuje psaní velkého písmene na začátku vět a psaní koncového znaku u vět. (E. Hájková, 2021)

6 Praktická část

Praktická část byla vykonávána ve dvou na sobě nezávislých školách, a to ve druhých ročnících základních škol na prvním stupni. Úkoly byly zadávány metodami, které vedou ke konstruktivistickému pojetí výuky. Tento přístup je založený a vychází z prekonceptů žáků. Umožňuje dětem intuitivně poznávat a vycházet z dosavadních zkušeností, které zatím o daném jevu mají. To znamená, že mají nějakou zkušenost z rodiny, od sourozence. Dochází k propojení tohoto prekonceptu a dané metody a tím se uplatní konstruktivistický přístup, vyvození pravidla a pochopení určitého učiva.

6.1 Cíle a metodologie

Cílem diplomové práce bylo vytvořit takové aktivity do hodin českého jazyka, které podporují konstruktivistickou výuku. Je zaměřena na objevování prekonceptů u žáků.

V případě mého výzkumu byl použit smíšený výzkum. Jedná se o metodu pozorování, analýzy a rozhovoru. U metody pozorování bylo využito školní prostředí, kdy jsem pozorovala žáky, jak reagují a jak pracují. V tomto případě jsem popisovala reakce žáků na danou problematiku, které se během pozorování objevily. Veškeré informace jsem zapisovala od popisu až po moje úvahy. Pomocí metody rozhovoru jsem se snažila zjistit, zda byl splněn cíl a zároveň jsem porovnávala výsledky vyučovacího procesu. V tomto případě se jednalo o polostrukturovaný rozhovor, kdy bylo dáno téma a část otázek a zbytek byly volné odpovědi. Daný rozhovor proběhl s paní učitelkou ze ZŠ Charlotty Masarykové. Dále jsem použila metodu analýzy, kdy jsem zjišťovala různé informace například nedostatky, na základě, kterých jsem si stanovila didaktická doporučení. V rámci výzkumného šetření byly použity pracovní listy žáků, které byly nadále vyhodnocovány.

6.2 Výzkumná šetření

Výzkumné šetření probíhalo na prvním stupni dvou základních škol. V rámci šetření byly zadávány úkoly v hodinách českého jazyka. Úkoly byly jak písemné, tak ústní. Zadávání úkolů probíhalo ve stejný den a ve stejnou dobu, a to první hodinu daného dne. Toto šetření proběhlo během pěti měsíců dle školního vzdělávacího plánu. Každé téma mělo časovou dotaci dvou vyučovacích hodin, což v závěru bylo celkem 6. Na každé téma byly použity dvě přípravy, kdy jednotlivá příprava obsahovala dva úkoly. V tématu: Slova významem podřazená, významem nadřazená a významem

souřadná obsahuje jedna příprava 3 úkoly a druhá dvě. Dohromady tudíž bylo použito 13 úkolů. Žákům byl nabídnut prostor pro samostatné řešení zadaného úkolu a objevení daného pravidla. Poté byly shrnuty všechny možnosti a způsoby, které žáci objevili. Výzkumné šetření směřovalo k uvědomění si pravidla a pojmenovat ho. Při vypracovávání daných úkolů jsme si zjištěné pravidlo ověřili a upevnili.

6.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvořili žáci 2. ročníku. Úkoly byly zadávány během hodin českého jazyka. Hodiny probíhaly vždy v první vyučovací hodině. Této praktické části se aktivně zúčastnilo celkem 34 žáků ze dvou základních škol ve věku 7-8 let. Vzorek tvořili jak chlapci, tak dívky.

První základní škola se nachází v Pardubickém kraji v obci Zaječice. Ve druhé třídě je 15 žáků. Z toho je 9 chlapců a 6 dívek. Tito žáci jsou zatím bez individuálního vzdělávacího plánu. Jedná se o živou třídu, kde se řeší výchovné problémy. Tyto žáky jsem učila i v první třídě čili zde nedocházelo k ovlivnění chování žáků.

Druhá základní škola se nachází na území Prahy. Jde o základní školu Charlotty Masarykové, Starochuchelská 240, Praha 5. Zde ve druhé třídě je 19 žáků. Do třídy chodí 9 dívek a 10 chlapců. V této třídě jsou žáci se specifickými poruchami učení – dyslexie a dysgrafie. Tyto poruchy se týkají šesti žáků. Přesto tento problém nebude moc ovlivňovat výzkum. Aktivity jsou převážně postaveny na skupinové práci, kdy si žáci navzájem pomáhají. V neposlední řadě má paní učitelka k dispozici paní asistentku. Tuto školu jsem si vybrala proto, že paní učitelka z tamní druhé třídy byla ochotná provést se mnou tento výzkum a zároveň její učební styl je podobný k mému. Přitom mě zajímalo, zda se mezi jednotlivými školami daného resortu mohou být pozitivní nebo negativní rozdíly.

V základní škole v Praze provedla výzkum paní učitelka druhého ročníku. Žáci nebyli ovlivněni osobou, kterou neznají. Poté byly odučené hodiny reflektovány a porovnávány.

Tento výzkum proběhl anonymně. Jména žáků jsou smyšlená.

6.4 Průběh výzkumného šetření

Výzkum byl prováděn během běžné výuky českého jazyka druhého ročníku. Jedna vyučovací hodina trvala 45 minut. Téma vždy bylo rozděleno do 2 hodin, a to

znamená celkem 90 minut. Celkově výzkum proběhl v šesti vyučovacích hodinách. Každá hodina daného tématu proběhla v jiný den. Dny byly zvoleny jdoucí za sebou. V obou třídách proběhl ve stejnou hodinu, a to první hodinu dne od 8:00-8:45 hod. Každá škola má jinak stanovený plán, proto téma proběhlo v jinou dobu ale ve stejném dni v obou školách. V našem případě v úterý a ve středu. Celkově výzkum trval 5 měsíců dle plánu učiva, který je stanoven na dané škole. Úkoly jsou zadávány na jednotlivá témata druhého ročníku.

V tomto výzkumu využijeme jevy z českého jazyka. Prvotnímu osvojení učiva se budeme věnovat u slov, která jsou významem podřazená, významem nadřazená, významem souřadná, dále psaní samohlásek ú, ů a psaní í,í/y,ý po tvrdých a měkkých skupinách. Během těchto hodin žáci vyhledávali, zjišťovali, přemýšleli nad danou problematikou. K řešení těchto úkolů museli vycházet ze svých prekonceptů. To znamená, jakou představu mají o dané problematice. Převážná část aktivit je koncipována do organizační formy skupinového vyučování.

Průběh dané hodiny je popsán v následujících podkapitolách.

6.4.1 Slova významem podřazená, významem nadřazená a významem souřadná

Další téma pro náš výzkum jsou slova významem podřazená, nadřazená a souřadná. Tuto hodinu jsem opět rozdělila na dvě vyučovací hodiny po 45 minutách a dle tématu. Zde žáci mají určité povědomí o slovech. Znájí věty, znají druhy vět. Umí slova rozdělit na slabiky. V první vyučovací hodině jsme zařadili téma slova s významem podřazená a slova s významem nadřazená. V druhé vyučovací hodině jsme probrali téma: slova s významem souřadná. První hodina byla náročnější, protože žáci vůbec netušili, o co se jedná. Druhá hodina byla pro ně pochopitelnější, protože už z předchozí hodiny tušili, že budou přicházet na nějaký vztah, pravidlo a název.

Vzor:

Pracovní list A – Slova významem podřazená, významem nadřazená a významem souřadná

1.vyučovací hodina – Slova významem podřazená a slova významem nadřazená

Úkol č.1: Každý žák dostane jednu kartičku s pojmem. Utvořte skupiny dle pojmů, které patří k sobě.

a) Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny.

b) Jak tyto skupiny nazveme?

Cíl: Žáci vyvodí pravidlo, podle čeho budou slova řadit a jak se tyto skupiny budou jmenovat.

Pomůcky: Lístičky s pojmy (příloha č. A1)

Čas: 10 minut

Postup: Každému žáku dáme kartičku s pojmem. Žáci se seřadí do skupiny. Skupin budeme mít 3. Každá skupina přečte slova, která se vyskytují v té skupině. Poté položíme otázku: Podle čeho jste se přiřadili do této skupiny? Proč? Po diskusi zodpovíme otázky z úkolu č.1: Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny. Jak tyto skupiny nazveme? Nakonec kartičky přiřadíme k názvům, které máme připravené.

Dohoda: Názvům budeme říkat významem nadřazená. Slovům patřící k názvům budeme říkat slova významem podřazená.

Úkol č. 2: Zkuste ve skupině se zamyslet a vytvořte další novou skupinu slov i s názvem.

Cíl: Žáci si utvrdí získané pravidlo.

Čas: 5 minut

Postup: Vytvoříme skupiny po dvou (můžeme po třech). Každá skupina zkusí vymyslet další novou skupinu slov a vymyslí i její název. Nakonec vše shrneme.

Záznam vyučovací hodiny

Slova významem podřazená a slova významem nadřazená – 1. hod od ZŠ Zaječice.

- Úkol č.1:** Každý žák dostane jednu kartičku s pojmem. Utvořte skupiny dle pojmů, které patří k sobě.
- a) Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny.
  - b) Jak tyto skupiny nazveme?
- Cíl:** Žáci vyvodí pravidlo, podle čeho budou slova řadit a jak se tyto skupiny budou jmenovat.
- Pomůcky:** Lístičky s pojmy (příloha č.A1)
- Čas:** 10 minut
- Postup:** Každému žáku dáme kartičku s pojmem. Žáci se seřadí do skupiny. Skupin budeme mít 3. Každá skupina přečte slova, která se vyskytují v té skupině. Poté položíme otázku: Podle čeho jste se přiřadili do této skupiny? Proč? Po diskusi zodpovíme otázky z úkolu č.1: Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny. Jak tyto skupiny nazveme? Nakonec kartičky přiřadíme k názvům, které máme připravené.
- Dohoda:** Názvům budeme říkat významem nadřazená. Slovům patřící k názvům budeme říkat slova významem podřazená.
- Reflexe:** Žáci ze začátku nevěděli, co je čeká. Po vybrání kartiček se snažili nejdříve přečíst svoji kartičku a po vybídnutí učitelky i pak kartičku jiného žáka. Žáci se ptali, podle čeho se mají srovnat. Nakonec po krátkém přemýšlení a správné spolupráci úkol zvládli, protože jeden žáček poznal, že drží kartičku s názvem jablko a druhý hruška a ty patří k sobě. Společnými silami se srovnali do třech skupin. Nakonec jsme si přečetli všechny kartičky. Každá skupinka nakonec řekla, jak se jmenují. Zodpověděli jsme si otázky a, b a dohodli se na pravidlu.
- Reakce žáků:** Žáci byli chvíli zmatení. Ptali se, co mají dělat. Po vybídnutí, že si musí

kartičky přečíst a pak najít a seřadit podle nějakého pravidla. Poté nabízeli různé návrhy. Například do každé skupinky každé jiné slovo. Nakonec jeden žáček poznal, že se vyskytují na kartičkách ovoce, a tak navrhl tento způsob řazení. Nakonec si vzájemně pomohli a vymysleli si i svůj název.

- Učitelka: *„Děti, pojd'te na koberec a z kupičky kartiček si vyberte každý jednu kartičku. Teď si ji přečtete. Rozumíte slovu všichni?“*
- Žáci: *„Ano.“*
- Učitelka: *„Teď se podívejte k ostatním. Vzájemně si je přečtete a zkuste najít k sobě kamarády, kteří k tobě patří. Nezapomeňte, máte utvořit 3 skupiny. Tak pracujte.“*
- Žáci: *„Ukaž? Hm, nektarinka. Já mám kozu. To asi ne (z). Co máš ty? Já mám jablko. Nevím. Já mám tulipán. (z)“*
- Učitelka: *„Tak já vám napovím. Máte se srovnat do třech skupin. Ty skupiny musí spolu souviset podle nějakého smyslu. Nekoukejte se jen na písmena ale na celkové slovo.“*
- Žáci: *„No jasně, ty máš jablko a ty blumu.
„Bluma je kytká. Tak se zařadím ke kytkám.
Ale to je ovoce. To jsou přece ovoce. Zkusme to takhle.“*

- Rozhovor:** Učitelka: *„Teď zůstaňte ve skupinách a pojd'te si kartičky přečíst. Poprosím první skupinku.“*
- Žáci: *„Jablko, hruška, nektarinka, meruňka, broskev.“*
- Učitelka: *„Dobře. Mohli byste říct, proč právě vy jste u sebe?“*
- Žáci: *„Protože jablko je ovoce a ostatní slova taky.“*
- Učitelka: *„Výborně. Jste ovoce. A co další skupina?“*
- Žáci: *„Máme: kráva, kočka, koza, liška, husa.“*
- Učitelka: *„Takže jste co?“*
- Žáci: *„Zvířata.“*
- Učitelka: *„Tak pokračujeme. Třetí skupinko, co máte?“*
- Žáci: *„Kopretina, růže, sedmikráska, fialka.“*
- Učitelka: *„Vy jste?“*
- Žáci: *„Jsme kytky.“*

Učitelka: „*Skvěle, jste kytky. Tak teď jsme si řekli, jak se jmenujete. Ale těmto názvům se nějak říká. Věděli byste jak?*“

Žáci: „*Názvy?*“

Učitelka: „*Dalo by se říct to říct. Ale my se domluvíme a těmto názvům budeme říkat slova **nadřazená**. Slova, která patří k těm názvům, to znamená nadřazeným slovům, budeme říkat slova **podřazená**.*“

Úkol č. 2: Zkuste se ve skupině zamyslet a vytvořte další novou skupinu slov i s názvem.

Cíl: Žáci si utvrdí získané pravidlo.

Čas: 5 minut

Postup: Vytvoříme skupiny po dvou (můžeme po třech). Každá skupina zkusí vymyslet další novou skupinu slov a vymyslí i její název. Nakonec vše shrneme.

Reflexe: Žáci tento úkol zvládli skvěle. Každé skupince se podařilo vymyslet další skupiny slov i s jejich názvy. Správně pojmenovali slova dle našeho dohodnutého pravidla.

Reakce žáků: Žáci už věděli, co budou dělat a těšili se na to. Pracovali s úsilím a byli zvědavé na ostatní skupiny.

Učitelka: „*Srovnejte se zpět do skupin po třech.*“

Žáci: „*Máme zůstat v těch samých skupinách?*“

Učitelka: „*Můžete. Tak děti, zamyslete se a vytvořte další skupinu slov a k nim vymyslete vhodný název.*“

Rozhovor: Učitelka: „*Tak děti, pojdte na koberec se svojí tabulkou a společně si skupiny slov přečteme. Tak první skupina může číst.*“

Žáci: „*Mrkev, okurka, salát, cibule, paprika. A je to zelenina.*“

Učitelka: „*Super. Máme tu zeleninu. Děti dokázaly byste říct další příklad?*“

Žáci: „*Například...rajče, okurka, paprika.*“

Učitelka: „*Rajče, výborně, ostatní už jsme říkali, ale super. Co další skupina?*“

Žáci: „*My máme pečivo. Rohlík, houska, chleba, koláč.*“
 Učitelka: „*Super. A další skupina?*“
 Žáci: „*Tričko, kalhoty, bunda, ponožky. A je to oblečení?*“
 Učitelka: „*Výborně. Ano, je to oblečení. Vzpomenete si na to, jak se tato slova nazývají? Jak jim říkáme?*“
 Žáci: „*Jsou to názvy.*“
 Učitelka: „*Ano, ale domlouvali jsme se na určitém názvu. Vzpomenete si?*“
 Žáci: „*Jo, něco jako...*“
 Učitelka: „*Přeci názvům říkáme slova nadřazená a ...(?)*“
 Žáci: „*Slova podřazená. A jó!*“
 Učitelka: „*Ano, výborně.*“

Závěrečná reflexe: Slova nadřazená, podřazená a souřadná – ZŠ Zaječice

Učitelka: „*Jak se Vám pracovalo?*“
 Žáci: „*Dobře.*“
 Učitelka: „*Co jsme se z téhle hodiny naučili? Jaké pravidlo jsme zjistili?*“
 Žáci: „*Že slova se nazývají slova nadřazená a podřazená.*“
 „*Vymýšlet slova.*“
 Učitelka: „*Ano. Podle čeho jste se řadili? Jak jste poznali, že zrovna patříte k sobě?*“
 Žáci: „*No podle slov. Třeba pes, prase jsou u sebe.*“
 Učitelka: „*Ale proč? Když může patřit k sobě slovo houska a pes.*“
 Žáci: „*No to nemůže. To je divný.*“
 Učitelka: „*Tak ale proč? Podle písmen?*“
 Žáci: „*Ne, no prostě jsou to zvířata.*“
 Učitelka: „*Přesně tak. My víme, co ta slova znamenají. Takže dá se říct, že slova srovnáváme dle významu těch slov. Dobře. Co bylo pro Vás těžké?*“
 Žáci: „*Správně nazvat slova. Nadřazená a podřazená.*“

Miskoncept: V první hodině v úkolu č. 1 se objevil tzv. miskoncept, kdy žáci měli chybnou představu pojmu a díky tomu zařazovali kartičku se slovem do špatné skupiny.

Didaktické doporučení: Tady pozor na zadané názvy skupin. Názvy je potřeba uvést v jednotném čísle (kytka, zvíře) ne v množném čísle (úkol 1). Je to didakticky správné. Doporučila bych dát žákům papír na názvy slov, na které by sami přišli. Při tvorbě skupin dát pozor na vyrovnání skupinky, co se týče žáků, kteří potřebují pomoci. U úkolu č. 2 by bylo možné dané skupiny i promíchat a vymyšlené skupiny zapsat na plakát, do myšlenkové mapy.

Záznam vyučovací hodiny

Slova významem podřazená a slova významem nadřazená– 1. hod od ZŠ Charlotty Masarykové

- Úkol č.1:** Každý žák dostane jednu kartičku s pojmem. Utvořte skupiny dle pojmů, které patří k sobě.
- a) Určete pravidlo, podle kterého ses zařadili do dané skupiny.
  - b) Jak tyto skupiny nazveme?
- Cíl:** Žáci vyvodí pravidlo, podle čeho budou slova řadit a jak se tyto skupiny budou jmenovat.
- Pomůcky:** Lístičky s pojmy (příloha č. A1)
- Čas:** 10 minut
- Postup:** Každému žákovi dáme kartičku s pojmem. Žáci se seřadí do skupiny. Skupin budeme mít 3. Každá skupina přečte slova, která se vyskytují v té skupině. Poté položíme otázku: Podle čeho jste se přiřadili do této skupiny? Proč? Po diskusi zodpovíme otázky z úkolu č.1: Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny. Jak tyto skupiny nazveme? Nakonec kartičky přiřadíme k názvům, které máme připravené.
- Dohoda:** Názvům budeme říkat významem nadřazená. Slovům patřící k názvům budeme říkat slova významem podřazená.
- Reflexe:** Žáci si rozdělili lístičky. Paní učitelka neřekla žákům žádné vodítko. Jen se měli rozdělit do třech skupin dle nějakého principu. Pouze se snažila motivovat a pobízet k práci. Žáci nejdříve na sebe koukali a ptali se. Například podle abecedy? Po odpovědi ne, jednoho žáka napadlo, že má zvíře a druhý žák má kytku. Zkusili se srovnat podle tohoto vodítka. Trvalo jim to 5 minut. Poté žáci přidělili slova k názvům a proběhla diskuse. Bylo by lepší dát skupině papír, ať napíší sami název skupiny.
- Reakce žáků:** Po vybrání lístičku žáci chodí a čtou si vzájemně kartičky, aby našli třídící

hledisko. Ve třídě je docela rušno, ale je to známka aktivity. Nakonec jeden žák na to přišel. Nakonec si vzájemně radí, do jaké skupiny mají jít.

- Rozhovor:** Učitelka: *„Tak děti, vyberte si každý jednu kartičku. Přečtěte si ji. Dávejte pozor. Přečtěte si kartičku. Podívejte se i k ostatním. Zkuste najít kamaráda k sobě. Co myslíte?“*
- Žáci: *„Co máš? Paní učitelko, jak to máme poznat? Nevím (?) Tulipán.“*
- Učitelka: *„Nevím.“*
- Žáci: *„To je tulipán?“*
- Učitelka: *„Vidím, že tápete. Poradím Vám. Měly by vzniknout tři skupiny. Ty skupiny by měly dávat smysl. Zkuste se tak srovnat. Kluci, psst! Není to skupina po třech, ale tři skupiny. Vidím, že tady je 5 dětí, které nikam nepatří. Pomozte jim se zařadit. Do jaké skupiny budou patřit?“*
- Učitelka: *„Tak děti, pojdte si přečíst jednotlivé kartičky. Tak vzadu skupina?“*
- Žáci: *„Jablko, nektarinka, hruška, meruňka, broskev.“*
- Učitelka: *„Proč jste se tak seřadili?“*
- Žáci: *„Protože jsme všichni ovoce?“*
- Učitelka: *„Protože jste všichni ovoce. Super. A co má další skupina?“*
- Žáci: *„Koza, husa, liška, kráva, kočka.“*
- Učitelka: *„A vy? Proč jste se dali dohromady?“*
- Žáci: *„Protože jsme zvířata.“*
- Učitelka: *„Protože jste každý zvíře. Super. A tahle skupinka?“*
- Žáci: *„Sedmikráska, růže, tulipán, fialka, kopretina.“*
- Učitelka: *„Vy jste teda?“*
- Žáci: *„Vypadá to, že jsme kytky?“*
- Učitelka: *„Protože jste kytky. Výborně. Děti a dokázaly byste říct, co jste vlastně vymýšlely k těm názvům?“*
- Žáci: *„No slova. Jak se ta skupina jmenuje.“*
- Učitelka: *„Dalo by se říct názvy?“*
- Žáci: *„Ano, názvy.“*

Učitelka: *„Tak víte co, **domluvíme se, že těmto slovům budeme říkat slova nadřazená. A k jednotlivým slovům té skupiny jsou slova podřazená.**“*

Úkol č. 2: Zkuste se ve skupině zamyslet a vytvořte další novou skupinu slov i s názvem.

Cíl: Žáci si utvrdí získané pravidlo.

Čas: 5 minut

Postup: Zařadíme se zpět do skupiny. Každá skupina zkusí vymyslet další novou skupinu slov a vymyslí i její název. Nakonec vše shrneme.

Reflexe: Žáci zjistili, že pravidlo funguje a upevnili si ho. Poté vymýšleli další skupiny. Paní učitelka napsala některé skupiny na tabuli, aby žáci měli nápovědu. Poté si vlastní vymyšlenou skupinu slov napsali na tabulku nebo na papír.

Reakce žáků: Žáci byli nadšení. Dokonce po splnění úkolu chtěli další úkol. Všichni pracovali s nadšením. Ale jedna skupinka moc neposlouchala pokyny. Proto ze začátku psala ta samá slova z prvního úkolu. Paní učitelka je zarazila a navedla na správné řešení.

Rozhovor: Učitelka: *„Tak děti pojd'te všichni na koberec. Sedněte si tak, aby byly vidět skupinky. A nyní si řekneme vaše řešení. Tak třeba první skupinka. Jaké slovo máte nadřazené a jaké slovo podřazené?“*

Žáci: *„My jsme vymysleli dvě skupiny. A to pití a jídlo.“*

Učitelka: *„Dobře. A jaká slova máte k nim?“*

Žáci: *„K pití máme koktejl, kakao, voda a kofein.“*

Učitelka: *„Kofein? To je pití?“*

Žáci: *„Ne, ale je v kafí.“*

Učitelka: *„Aha. Takže káva. Fajn a co máte k jídlu?“*

Žáci: *„Máme špagety a guláš.“*

Učitelka: *„Super. A co má další skupinka?“*

Žáci: *„Šperky. A to náušnice, střevíček, prstýnek, náramek, čelenka.“*

Učitelka: *„Souhlasíte všichni?“*

Žáci: „...*Střevíček tam nepatří. To jsou boty.*“

Učitelka: „*Ano, to by musel být skleněný. Ale normální střevíček je bota.*
Další skupinka?“

Žáci: „*My máme ryby a sladkosti.*“

Učitelka: „*Výborně. Pověďte, co máte u ryb.*“

Žáci: „*Kapr, pstruh, štika.*“

Učitelka: „*Co sladkosti?*“

Žáci: „*Čokoláda, cukr, dort, lízátko.*“

Učitelka: „*Je to všechno správně? Není tam slovo, které tam nepatří?*“

Žáci: „*Ne, není.*“

Učitelka: „*Další skupina?*“

Žáci: „*Máme stromy. Vrbu a jedli.*“

Učitelka: „*To je docela málo. Zkuste ostatní vymyslet další slova.*“

Žáci: „*Bobkovišeň, lípa, dub.*“

Učitelka: „*Výborně. Všichni jste úkol zvládli skvěle.*“

Žáci: „*My chceme ještě, prosím.*“

Učitelka: „*Vy chcete ještě? Tak dobře. Zkuste vymyslet další slovo nadřazené.*“

Žáci: „*Slovo aktovka.*“

Učitelka: „*Jaká slova by byla podřazená?*“

Žáci: „*Batoh.*“

Učitelka: „*Ale to není slovo podřazené k aktovce. Může být aktovka nadřazená?*“

Žáci: „*Ne nemůže.*“

Učitelka: „*No, ale kdybychom řekli penál, sešit, aktovka. Jaké slovo bude nadřazené?*“

Žáci: „*Školní.*“

Učitelka: „*Školní co?*“

Žáci: „*Školní věci.*“

Učitelka: „*Ano, to je správně.*“

Žáci: „*Další skupinou by mohlo být slovo člověk.*“

Učitelka: „*Aha, zkuste vymyslet slova podřazená.*“

Žáci: „Oblečení? Ne, to není člověk. A co jména?“
Učitelka: „Aha. Přemýšlejte dál.“
Žáci: „Jo jména, tohle slovo bude lepší než člověk. Jména dokážeme říct. Klárka, Petr, Pavel, Kačka.“
Učitelka: „Skvěle. Jste šikovní.“

Závěrečná reflexe: Slova nadřazená, podřazená a souřadná – ZŠ Charlotty Masarykové

Učitelka: „Doufám, že Vás tato hodina bavila. Copak jste se naučili?“
Žáci: „Jó, dobrý.“
„Šlo to. Vymýšleli jsme slova podřazená a k nim názvy.“
Učitelka: „Aha. A jak se jmenují ty názvy? Vzpomenete si?“
Žáci: „Nadřazená.“
Učitelka: „Fajn. Když jste pracovali s kartičkami, tak jste se měli srovnat do skupin. Podle čeho jste se seřadili? Podle abecedy?“
Žáci: „Ne. Podle slov.“
Učitelka: „Jak podle slov?“
Žáci: „No jablko, hruška a tak.“
Učitelka: „Aha. Takže podle významu. Super.“
„Dobře. Co bylo pro Vás těžké?“
Žáci: „Poznat, že se máme srovnat podle významu slov.“

Didaktické doporučení: U úkolu č. 1 bych si dala pozor na názvy, které žáci nemusí znát, například u kyttek. Klidně bych i snížila počet a vyškrtla ty, které moc neznají. Úkol č. 2 bych spíše doporučila k upevnění a procvičení učiva.

Vzor:

2. vyučovací hodina

Slova významem souřadná

Úkol č.1: Do rámečků na obrázku vymyslete slova a napište je k jednotlivým nadpisům. Vzpomenete si, jak se říká těmto slovům? Jak se říká názvům?

Cíl: Připomenutí pravidla a příprava pro další vyvození názvu vztahu slov.

Pomůcky: Obrázek s domem a s názvy obchodů. (příloha č. A2)

Čas: 20 minut

Postup: Žáci do skupiny dostanou obrázek domu. Společně vymyslí a napíší pojmy. Poté každá skupina přečte, co napsala ke každému názvu. Následují otázky: Vzpomenete si, jak se říká těmto slovům? Jak se říká názvům?

Úkol č.2: Podívejte se na celkový obrázek. Jaký název by mohl nést? Jak byste ho nazvali? Název napište nahoru do střechy. Zodpovězte následující otázky.

- a) Jak pojmenujeme tento název?
- b) K jakým slovům je nadřazené?
- c) K jakým slovům jsou nadřazené názvy obchodů?
- d) Dokázali byste najít vztah, který mají názvy obchodů mezi s sebou?

Cíl: Žáci zjistí další vztah mezi slovy a pravidlo podle čeho se dají slova řadit.

Čas: 10 minut

Postup: Podívejte se na celkový obrázek. Jaký název by mohl nést? Jak byste ho nazvali? Název napište nahoru do střechy. Poté zodpovíme otázky: Jak pojmenujeme tento název? K jakým slovům je nadřazený? K jakým slovům jsou nadřazené názvy obchodů? Nakonec přemýšlíme nad otázkou. Dokázali byste najít vztah,

který mají názvy obchodů mezi s sebou? Zde můžeme pomoci grafem na tabuli, kde jim ukážeme linii těchto slov.

Dohoda: Těmto slovům, která jsou na stejné linii, v jedné řadě budeme říkat slova souřadná.

Úkol č.3: Zkuste vymyslet další slova, která budou na stejné linii, v jedné řadě. Najdete i jiná nadřazená slova a slova, která budou ve vztahu významem souřadná?

Cíl: Žáci si potvrdí a upevní pravidlo.

Čas: 5 minut

Postup: Žáci vymyslí další slova patřící do stejné linie slov. Zkusí vymyslet i jiné skupiny slov.

Záznam vyučovací hodiny

Slova významem souřadná – 2. hod od ZŠ Zaječice

- Úkol č.1:** Do rámečků na obrázku vymyslete slova a napište je k jednotlivým nadpisům. Vzpomenete si, jak se říká těmto slovům? Jak se říká názvům?
- Cíl:** Připomenutí pravidla a příprava pro další vyvození názvu vztahu slov.
- Pomůcky:** Obrázek s domem a s názvy obchodů. (příloha č. A2)
- Čas:** 20 minut
- Postup:** Žáci do skupiny dostanou obrázek domu. Společně vymyslí a napíšou pojmy. Poté každá skupina přečte, co napsala ke každému názvu. Následují otázky: Vzpomenete si, jak se říká těmto slovům? Jak se říká názvům?
- Reflexe:** Žáky tato aktivita zaujala. Bylo vidět, že je práce baví. Po počátečních problémech s významy slov dokázali vymyslet slova patřící k nadřazeným slovům. Správně pojmenovali slova nadřazená a podřazená. Nakonec jsme se usnesli na pojmu souřadná slova.
- Reakce žáků:** Žáci byli překvapeni, když dostali papír s domečkem. Ptali se, co to je? Co budeme dělat? Můžeme si ho vybarvit?
- Učitelka: *„Tak děti, utvořte skupinky po dvou. Tady máte papír s domečkem.“*
- Žáci: *„Jé, co to je? To je domeček. Co budeme dělat?“*
- Učitelka: *„Nejdřív si přečtěte slova. Do každého rámečku se slovem vymyslete a napište slova, která patří k názvu.“*
- Žáci: *„Oděvy jsou například bunda?“*
- Učitelka: *„Ano, oděvy znamená oblečení. To, co nosíte, co si oblékáte na sebe.“*
- Žáci: *„Paní učitelko, co znamená drogerie?“*
„Tam je šampon třeba.“

- „Aha, už vím!“
- Učitelka: „Správně. Tak pracujte.“
- Rozhovor:** Učitelka: „Vidím, že už jste skončili. Tak pojdte na koberec a společně si slova přečteme. Tak první skupinko, přečtete prosím, co máte v oddělení, začneme nahoře, oděvy.“
- Žáci: „Bunda, ponožky, čepice, šála.“
- Učitelka: „Dobře. Kdo vymyslel něco jiného?“
- Žáci: „My máme kalhoty, tričko, kraťasy.“
- Učitelka: „Skvělé. Jak těmto slovům říkáme?“
- Žáci: „Slova nadřazená.“
- Učitelka: „Souhlasím. A slovo nadřazené je slovo oděvy. Ted' máme obuv. Poprosím skupinku kluků, Honzíku.“
- Žáci: „My jsme přemýšleli, co to je obuv, ale myslíme si, že to jsou boty. Tak jsme napsali bačkory, tenisky a pantofle.“
- Učitelka: „To jste si mysleli správně. Má někdo něco jiného?“
- Žáci: „Holínky, žabky, pantofle.“
- Učitelka: „Dobře. Ted' něco jednoduchého – hračky.“
- Žáci: „Stavebnice, autíčka, panenky.“
- Učitelka: „Co máte jiného?“
- Žáci: „Autíčka, postavičky, kostičky, nerfky, domeček z kartonu, robotický pejsek, puzzle, autodráha, opravna pro auta, myčka.“
- Učitelka: „Tak to máme hezký výběr. A ted' další téma – elektro, Kačko?“
- Žáci: „Třeba televize a mobil.“
- Učitelka: „Má někdo víc?“
- Žáci: „My. Máme nabíječku, telefon, tablet, počítač a herní monitor.“
- Učitelka: „Skvělé, herní monitor. To by mě nenapadlo. Do potravin zařadíme co?“
- Žáci: „Šišky s mákem, těstovinový salát.“
- Učitelka: „Co přímo potraviny? Tohle sice patří do potravin taky, ale my určitě vymyslíme jiné nadřazené slovo. Co říkáte? Jaké nadřazené slovo bychom mohli k těmto slovům vymyslet?“
- Žáci: „Mě napadá jídlo.“
- Učitelka: „Super. Jídlo. Tak se vraťme k potravinám. Co by tam mohlo

tak patří? “

Žáci: *„Třeba okurka, meloun, hruška, bonbony, chipsy, jogurt, makovka, koláče, rohlíky, pizza.“*

Učitelka: *„Myslím, že potraviny bychom mohli vymýšlet další a další. Ted' už zbývá poslední. Co patří do drogerie?“*

Žáci: *„Tablety do pračky, ubrousky, kapesníky, kartáčky, pasty, holčičí věci na řasy, masky, mýdlo, šampon, gel, jar.“*

Učitelka: *„Takže když bychom to shrnuli. Jaká slova jsme vymýšleli?“*

Žáci: *„Slova nadřazená.“*

Učitelka: *„Názevům těchto slov říkáme jak?“*

Žáci: *„Nadřazená.“*

Učitelka: *„Ano, správně.“*

Úkol č.2: Podívejte se na celkový obrázek. Jaký název by mohl nést? Jak byste ho nazvali? Název napište nahoru do střechy. Zodpovězte následující otázky.

- a) Jak pojmenujeme tento název?
- b) K jakým slovům je nadřazené?
- c) K jakým slovům jsou nadřazené názvy obchodů?
- d) Dokázali byste najít vztah, který mají názvy obchodů mezi sebou?

Cíl: Žáci zjistí další vztah mezi slovy a pravidlo podle čeho se dají slova řadit.

Čas: 10 minut

Postup: Podívejte se na celkový obrázek. Jaký název by mohl nést? Jak byste ho nazvali? Název napište nahoru do střechy. Poté zodpovíme otázky: Jak pojmenujeme tento název? K jakým slovům je nadřazené? K jakým slovům jsou nadřazené názvy obchodů? Nakonec přemýšlíme nad otázkou. Dokázali byste najít vztah, který mají názvy obchodů mezi sebou? Zde můžeme pomoci grafem na tabuli, kde jim ukážeme linii těchto slov.

Dohoda: Těmto slovům, která jsou na stejné linii, v jedné řadě budeme říkat slova souřadná.

Reflexe: V tomhle úkolu zůstaly skupinky spolu, jak byly utvořeny v prvním úkolu. Úkolu se zhostili s vervou. Snažili se vymýšlet název. Přesto jim chvíli trvalo, než přišli na vhodný název. Nakonec žáci úkol zvládli a byli spokojení. Nakonec proběhla diskuse.

Reakce žáků: Ve skupinách byly slyšet různé návrhy. Například slova, dům, domeček, potraviny. Někteří s tím měli problém. Učitelka musela napovídat.

Učitelka: *„Jedná se o název toho domečku. Vy se taky nějak jmenujete. Jak by se mohl jmenovat, aby vystihovalo to, co domeček obsahuje?“*

Žáci: *„U Tadeáše, Jirka, slov, domeček.“*

Učitelka: *„Hm, kam chodíte nebo vaši rodiče nakupovat? Je tam třeba taky více obchodů.“*

Žáci: *„Už to mám.“*

Učitelka: *„Ale neříkejte to nahlas. Napište si to.“*

Rozhovor: Učitelka: *„Tak pojd'te vymyslet ten název. Tak první skupina.“*

Žáci: *„No my nic nemáme.“*

Učitelka: *„Aha, to je škoda.“*

Učitelka: *„Tak kdo má? Přečtěte.“*

Žáci: *„My máme obchody.“*

Učitelka: *„Tak to je už lepší. Zkuste se ještě přiblížit.“*

Žáci: *„Nákupy u Jirky.“*

Učitelka: *„Taky by to šlo.“*

Žáci: *„Co obchod'ák?“*

Učitelka: *„Obchod'ák, to by šlo, ale zkusme toto slovo napsat spisovně.“*

Žáci: *„Obchodní dům.“*

Učitelka: *„Ano, to je už lepší. Takže se domluvíme, že domeček by se mohl jmenovat obchodní centřum, obchody. Mohl by se jmenovat i nákupní centrum. Tak kdo nemá, dopište si ho. Takže to je slovo nadřazené všem slovům napsaných pod ním.“*

- Učitelka: *„Teď Vám ukážu ještě další název. Máme slova u hraček. Název hračky je nadřazené slovo ke slovům autíčka, panenky, stavebnice, kostky. Tato slova jsou k názvu podřazená. A těmto slovům nějak říkáme. Ony leží na stejném řádku. Patří teda k sobě?“*
- Žáci: *„Ano, patří.“*
- Učitelka: *„Jak bychom jim mohli říkat? Napadá Vás něco?“*
- Žáci: *„Stejná? Řazená?“*
- Učitelka: *„Tento název jste ještě neslyšeli, ale vyjadřuje to, že patří na stejnou linku. Slovům říkáme souřadná.“*

Úkol č.3: Zkuste vymyslet další slova, která budou na stejné linii, v jedné řadě. Najdete i jiná nadřazená slova a slova, která budou ve vztahu významem souřadná?

Cíl: Žáci si potvrdí a upevní pravidlo.

Čas: 5 minut

Postup: Žáci vymyslí další slova patřící do stejné linie slov. Zkusí vymyslet i jiné skupiny slov.

Reflexe: Úkol byl pro ně jednoduchý. Nejdřív jsme si řekli další slova patřící k obchodům v domečku. Pak vymysleli vlastní skupinu slov. Někteří jsme si napsali na tabuli. Poté do sešitu napsat 5 slov k zadanému slovu.

Reakce žáků: Žáci se snažili vymyslet svoji skupinu slov. Chtěli chodit k tabuli.

Rozhovor: Učitelka: *„Zkuste vymyslet souřadné slovo ke slovům bonbóny, chipsy, koláč?“*

Žáci: *„Chleba, rohlík, sušenka, bonbóny, čokoláda.“*

Učitelka: *„Výborně. Co třeba pes, kočka, koza?“*

Žáci: „Zajíc, prase, pták.“
 Učitelka: „Skvěle. Teď mně řekněte, co jste vymysleli.“
 Žáci: „My máme nadřazené právě slovo zvíře a slova souřadná jsou hroch, lev, pes, kůň, tygr.“
 Učitelka: „Dobře. Má někdo něco jiného?“
 Žáci: „Třeba cola, magnézia, kofola, pepsi, šňáva a nadřazené slovo pití.“
 Učitelka: „Tak to je výborný nápad.“

Závěrečná reflexe: Slova souřadná – ZŠ Zaječice

Učitelka: „Tady jsme pokračovali ve slovech nadřazených a podřazených. Zjistili jsme další název. Vzpomenete si, o jaké slovo šlo?“
 Žáci: „Hm. Jo už to mám. Souřadná slova.“
 Učitelka: „Co to znamená?“
 Žáci: „No vymýšleli jsme slova.“
 Učitelka: „Dobře. Ale jaká slova?“
 Žáci: „Například cola, pepsi.“
 Učitelka: „Jak teda tyto slova nazýváme?“
 Žáci: „Souřadná.“
 Učitelka: „Proč? Co to znamená?“
 Žáci: „Jsou u sebe.“
 Učitelka: „Jasně. Takže slova, která jsou podřazená k určitému slovu, stojí na jedné lince a říkáme jim proto souřadná.“
 „Co bylo tady pro Vás těžké?“
 Žáci: „Správný název slov.“

Didaktické doporučení: Jedno z doporučení je lépe pojmenovat obchody. Vhodnější je napsat názvy obchodů například: obchod s obuví, obchod potravin, hračkářství. Názvy jsou více jednoznačné a žáci lépe vymyslí jak slova k nim, tak i název daného domečku. Další z možností je využití letáků. Vystříhnout z nich vhodné obrázky a nalepit k dané skupině.

Záznam vyučovací hodiny

Slova významem souřadná – 2. hod od ZŠ Charlotty Masarykové

- Úkol č.1:** Do rámečků na obrázku vymyslete slova a napište je k jednotlivým nadpisům. Vzpomenete si, jak se říká těmto slovům? Jak se říká názvům?
- Cíl:** Připomenutí pravidla a příprava pro další vyvození názvu vztahu slov.
- Pomůcky:** Obrázek s domem a s názvy obchodů. (příloha č. A2)
- Čas:** 20 minut
- Postup:** Žáci do skupiny dostanou obrázek domu. Společně vymyslí a napíšou pojmy. Poté každá skupina přečte, co napsala ke každému názvu. Následují otázky: Vzpomenete si, jak se říká těmto slovům? Jak se říká názvům?
- Reflexe:** Tato aktivita žáky bavila. Žáci pracovali ve dvojicích a pomáhali si. Všichni napsali do správných rámečků slova podřazená.
- Reakce žáků:** Po zadání úkolu, byli rozporuplné reakce. Žáci se ptali nejčastěji na slovo, co znamená oděvy. To paní učitelka musela vysvětlit. Ale nakonec skupinky pracovali a ozývali se z nich výrazy například šála, bunda, čepice.
- Rozhovor:**
- Učitelka: *„Tak už máte hotovo? Super. Jdeme na to. Tak poprosím Žofku, aby přečetla, co mají v okénku oděvy.“*
- Žáci: *„Ponožky, triko, kalhoty.“*
- Učitelka: *„Výborně. Má někdo něco jiného?“*
- Žáci: *„Bunda, mikina, svetr.“*
- Učitelka: *„Na tabuli napíšu tato slova: bunda, mikina, svetr. Jaká to jsou slova?“*
- Žáci: *„Jsou to slova podřazená ke slovu oděvy.“*
- Učitelka: *„Super. Ano jsou to slova podřazená ke slovu nadřazenému oděvy. Tak jdeme na obuv. Přečtěte nám slova, která jste tam napsali, Adélko.“*

Žáci: „*Kozačky, tenisky, žabky, bačkory.*“

Učitelka: „*Co má další skupinka?*“

Žáci: „*Boty.*“

Učitelka: „*Boty jsou podřazené ke slovu obuv?*“

Žáci: „*No asi ne.*“

Učitelka: „*Ne, není. Tak další skupinka.*“

Žáci: „*Kopačky, Nike, sandály, holinky, Candy.*“

Učitelka: „*Co to jsou Candy? To jsou boty?*“

Žáci: „*No, je to značka bot.*“

Učitelka: „*Aha, tak jako Nike. Tak to jo. Tak co máte u hraček? Tady toho budete mít doufám víc.*“

Žáci: „*Lego, autíčka.*“

Učitelka: „*Má někdo něco navíc?*“

Žáci: „*Pokémony, Mario, deskovky, panenky.*“

Učitelka: „*V oddělení elektro máme co?*“

Žáci: „*Nabíječka na mobil, telefon, počítač, notebook, tiskárna, televize.*“

Učitelka: „*Skvěle. A další skupinka má co?*“

Žáci: „*Ještě rádio a vysílačka.*“

Učitelka: „*Tak a co potraviny?*“

Žáci: „*Palačinky, chleba.*“

Učitelka: „*Další skupinka?*“

Žáci: „*My máme rohlíky, houska, polévka, čaj, rohlík a chleba.*“

Učitelka: „*Super. A vy poslední skupinko?*“

Žáci: „*Banán, jablko, hruška, nektarinka, hroznové víno a pomeranč.*“

Učitelka: „*To je zajímavá skupina slov. Myslíte, že je najdeme jenom v potravinách, anebo někde jinde?*“

Žáci: „*Ovoce a zelenina?*“

Učitelka: „*Tím pádem by k těmto slovům nebylo slovo nadřazené slovo potraviny ale ovoce a zelenina. Je to tak?*“

Žáci: „*Jo.*“

Učitelka: „*Ale i ovoce koupíme v potravinách, takže i potraviny můžou být slovem nadřazeným k těmto slovům. Tak poslední skupinou je slovo drogerie. Toto slovo je těžké. Co máte u drogerie?*“

- Žáci: „Co to je **drogerie**?“
- Učitelka: „No tam zařazujeme třeba věci, které používáme k péči o tělo, mytí podlahy a další.“
- Žáci: „Třeba šampon?“
- Učitelka: „Ano, šampon. Tak zkuste vymyslet. Co jste vymysleli?“
- Žáci: „Mýdlo, lak na nehty, krém, zubní nit, kartáček, šampon, voňavka, parfém, masku na obličej, zubní pasta, make-up.“
- Učitelka: „Make-up? Skvěle. Tak úkol jste krásně splnili všichni.“

Úkol č.2: Podívejte se na celkový obrázek. Jaký název by mohl nést? Jak byste ho nazvali? Název napište nahoru do střechy. Zodpovězte následující otázky.

- e) Jak pojmenujeme tento název?
- f) K jakým slovům je nadřazené?
- g) K jakým slovům jsou nadřazené názvy obchodů?
- h) Dokázali byste najít vztah, který mají názvy obchodů mezi s sebou?

Cíl: Žáci zjistí další vztah mezi slovy a pravidlo podle čeho se dají slova řadit.

Čas: 10 minut

Postup: Podívejte se na celkový obrázek. Jaký název by mohl nést? Jak byste ho nazvali? Název napište nahoru do střechy. Poté zodpovíme otázky: Jak pojmenujeme tento název? K jakým slovům je nadřazený? K jakým slovům jsou nadřazené názvy obchodů? Nakonec přemýšlíme nad otázkou. Dokázali byste najít vztah, který mají názvy obchodů mezi s sebou? Zde můžeme pomoci grafem na tabuli, kde jim ukážeme linii těchto slov.

Dohoda: Těmto slovům, která jsou na stejné linii, v jedné řadě budeme říkat slova souřadná.

Reflexe: U tohoto úkolu jen dvě skupinky použily spojení obchodní centrum. Ostatní skupinky vymýšlely různé názvy i hanlivé například domeček, dům, barák nebo U Jirky a Vilíka. Chtěli se spíš do střechy podepisovat. Vůbec jim nedošlo, že

jsou to obchody patřící do jednoho domu. Někteří chtěli dát do střechy jinou skupinu – obchod. Nakonec proběhla diskuse, kde jsme si ujasnili, který název bude nejlepší.

Reakce žáků: Žáci po zadání úkolu znovu sklonili hlavy nad papírem s domečkem a přemýšleli. Bylo vidět, že docela tápají a neví. Paní učitelka jim přibližovala, že se jedná o název toho domku. Nakonec každá skupinka něco napsala.

Rozhovor: Učitelka: „*Jak se bude jmenovat domeček? První skupina.*“
Žáci: „*Nákupní centrum.*“
Učitelka: „*Super. Tak další.*“
Žáci: „*Obchodák.*“
Učitelka: „*Obchodák, jasně. A další skupinka?*“
Žáci: „*My jsme napsali slovo nadřazené a slovo podřazené.*“
Učitelka: „*Co je v tomto případě slovo nadřazené a slovo podřazené?*“
Žáci: „*My jsme nepochopili zadání.*“
Učitelka: „*Aha. Ale úkol zněl jasně. Vymyslete název domečku. Tak další skupinka.*“
Žáci: „*Náš domeček se jmenuje podřazený.*“
Učitelka: „*Hm, To asi ne. Tak další.*“
Žáci: „*My jsme se tam podepsali.*“
Učitelka: „*Aha, jak Vás to napadlo?*“
Žáci: „*No, na otázku: jak by se mohl jmenovat, nás napadla naše jména. Že jsme ho dělali my.*“
Učitelka: „*Zajímavé, ale v tomhle případě, chci po vás něco jiného.*“
Žáci: „*Já vím! Obchodní dům.*“
Učitelka: „*Ano, a vy máte taky obchodní dům?*“
Žáci: „*Ano.*“
Učitelka: „*Zvedněte ruku, kdo má napsáno obchodní dům, obchodák, obchodní centrum? Super. Ano, toto je správný název. Co je teda to slovo obchodní centrum. Jak ho nazveme?*“
Žáci: „*Slovo nadřazené?*“
Učitelka: „*Ano, je to slovo nadřazené a k jakým slovům?*“

Žáci: „No v tom domečku. Hračky, chleba, elektro.“
Učitelka: „Pozor elektro, oděvy, obuv, hračky jsou jaká slova?“
Žáci: „Podřazená?“
Učitelka: „Ano, tato slova jsou podřazená ke slovu obchod'ák, obchody. A slovům, která jsou napsaná k určitým obchodům (názvům), budeme říkat slova souřadná.“

Úkol č.3: Zkuste vymyslet další slova, která budou na stejné linii, v jedné řadě. Najdete i jiná nadřazená slova a slova, která budou ve vztahu významem souřadná?

Cíl: Žáci si potvrdí a upevní pravidlo.

Čas: 5 minut

Postup: Žáci vymyslí další slova patřící do stejné linie slov. Zkusí vymyslet i jiné skupiny slov.

Reflexe: Tento úkol zvládli skvěle. Žáci vymýšleli další. Například hračky – panenka, autíčko. Příště bych zkusila spíš zadat slovo a k nim vymyslet slovo souřadné a uvědomit si slovo nadřazené, například růže a žáci vymýšlí. Poté do sešitu napsat 5 slov k zadanému slovu.

Reakce žáků: Po zadání úkolu, chvíli žáci přemýšleli. A pak padaly různé návrhy.

Rozhovor: Učitelka: „Tak děti, co Vás napadlo třeba k hračkám?“
Žáci: „No třeba bagr, lopatka, nářadí, kostky, míč.“
Učitelka: „Výborně. Zkuste vymyslet jinou skupinu slov se správným nadřazeným slovem.“
Žáci: „No například zelenina. Okurka, mrkev, rajče, salát.“
Učitelka: „Skvěle. Máte ještě jiný nápad?“
Žáci: „Hm, hračky. To už máme. Jídlo? Taky.“
Učitelka: „Co třeba pes? Vymyslete slova souřadná a slovo nadřazené.“

Žáci: *„Kočka, prase, myš, pták, koza, kráva. A slovem nadřazeným by bylo zvíře.“*

Učitelka: *„Super. Pracovali jste skvěle.“*

Závěrečná reflexe: Slova souřadná – ZŠ Charlotty Masarykové

Učitelka: *„Tak k podřazeným a k nadřazeným slovům jsme zjistili další novinku. Vzpomenete si?“*

Žáci: *„Jo. To bylo to divné slovo. Souřadná slova.“*

Učitelka: *„Ano, souřadná slova. Proč je tak nazýváme? Která slova se tak jmenují?“*

Žáci: *„Ta, co jsme vymýšleli.“*

Učitelka: *„Aha. A ta slova byla?“*

Žáci: *„Lopatka, kostky, míč.“*

Učitelka: *„Dobře. A proč jsou to teda souřadná slova?“*

Žáci: *„Jsou spolu.“*

Učitelka: *„Ano, správně. Takže slova, která napíšeme na stejnou linku k určitému nadřazenému slovu, jsou souřadná a zároveň podřazená k názvu skupiny slov.“*
„Co bylo tady pro Vás těžké?“

Žáci: *„Zjistit správný název slov.“*

Miskoncept: Ve druhé hodině v úkolu č.2 se objevilo uvědomění vlastního já a použití vlastního jména (své identity). Žák chce vidět své jméno v úkolu. Ukazuje se chybné pojetí názvu, nadpisu a zároveň spojení se slovem „jmenovat“.

Prekoncept: Žáci znají význam slov, umí číst. Žáci znají abecedu. Je potřeba dostatečná slovní zásoba odpovídající věku žáků.

Didaktické doporučení: U úkolu č. 1 (domeček) je doporučeno zmenšit počet obchodů. Postačilo by jen čtyři obchody. Pracovní list je třeba lépe přizpůsobit, aby domeček reprezentoval obchodní dům.

6.4.2 Psaní samohlásek ú, ů

V dalším tématu jsme se věnovali problematice psaní krátkého u a dlouhého u. Šlo hlavně o to, přijít na to, v jakých případech se píše u s čárkou a kde u s kroužkem. Toto téma jsem rozdělila do dvou vyučovacích hodin, aby učiva nebylo hodně na jednu hodinu. Jednalo se o to, aby žáci zjistili správný postup dosazování u s kroužkem a u s čárkou.

V první hodině jsem vedla žáky k tomu, aby rozeznali pravidlo, kde se píše ů a ú. Zároveň šlo o zjištění, na jakých místech se píše ů. Rozřazovali se do skupin a psali chybějící písmena do slov, kam patří. Druhá hodina byla spíše zaměřena na utvrzení zjištěného pravidla.

Vzor

Pracovní list B

1. vyučovací hodina – **Psaní ú, ů**

Úkol č.1: Každý žák dostane jednu kartičku s pojmem. Zařad'te se do jedné ze dvou skupin.

Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny.

Cíl: Žáci vyvodí pravidlo psaní ú, ů.

Čas: 15 minut

Pomůcky: Kartičky s pojmy, kartičky s čísly 1, 2 (příloha č.B1)

slova: tůňka, úžas, domů, únor, sůl, dolů, chlapcům, únik, trůn, úplněk, údržba, kůže, účes, kůl, úl, stůl, úleva, úroda, půl

Postup: Každý žák si vylosuje kartičku s pojmem. Poté si každé slovo vysvětlíme. Nato žáci začnou plnit úkol: Zařad'te se do jedné ze dvou skupin. Po zařazení si slova přečteme nahlas. Následně proběhne diskuse o tom, kde se píše ú a ů. Položíme otázku: Podle čeho jste se přiřadili do této skupiny? Proč?

Po diskusi zodpovíme otázky z úkolu č.1: Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny. Ujasníme si pravidlo, kde budeme psát ú, ů.

Pomocné otázky: Prohlédněte si pořádně slovo. K jaké skupině se asi zařadíte? Podívejte se na ostatní slova. Podívejte se na slovo jako takové – přímo na napsaná slova. Zkuste spolupracovat.

Úkol č. 2 Roztříd'te slova s ů na další dvě skupiny.

Otázka: „Podle jakého klíče slova můžeme rozdělit?“

Cíl: Žáci vyvodí pravidlo, podle kterého se bude psát ů.

Čas: 10 minut

- Pomůcky:** kartičky se slovy (příloha č. B1)
- Postup:** S žáky si znovu přečteme slova s ů. Poté je zkusí rozřadit do dvou skupin. V případě nutnosti pomáháme pomocnými otázkami. Po splnění úkolu proběhne diskuse, kde dojde k vyvození pravidla, kde se píše ů.
- Pomocné otázky:** Podívejte se na ta slova. Konkrétně na ů. Jak tato slova můžete rozdělit?

Záznam vyučovací hodiny

Psaní ú, ů–1. hod od ZŠ Zaječice

- Úkol č.1:** Každý žák dostane jednu kartičku s pojmem. Zařad'te se do jedné ze dvou skupin.
Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny.
- Cíl:** Žáci vyvodí pravidlo psaní ú, ů.
- Čas:** 15 minut
- Pomůcky:** Kartičky s pojmy, kartičky s čísly 1, 2 (příloha č. B1)
slova: tůňka, úžas, domů, únor, sůl, dolů, chlapcům, únik, trůn, úplněk, údržba, kůže, účes, kůl, úl, stůl, úleva, úroda, půl
- Postup:** Každý žák si vylosuje kartičku s pojmem. Poté si každé slovo vysvětlíme. Nato žáci začnou plnit úkol: Zařad'te se do jedné ze dvou skupin. Po zařazení si slova přečteme nahlas. Následně proběhne diskuse o tom, kde se píše ú a ů. Položíme otázku: Podle čeho jste se přiřadili do této skupiny? Proč?

Po diskusi zodpovíme otázky z úkolu č.1: Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny. Ujasníme si pravidlo, kde budeme psát ú, ů.
- Pomocné otázky:** Prohlédněte si pořádně slovo. K jaké skupině se asi zařadíte? Podívejte se na ostatní slova. Podívejte se na slovo jako takové – přímo na napsaná slova. Zkuste spolupracovat.
- Reflexe:** Žáci se už těšili, že si budou hrát s kartičkami. Ze začátku měli problém přijít na to, jak se do těch dvou skupin rozdělit. Nakonec díky pomocným otázkám na to přišli a společně jsme si ujasnili, kde a proč se píše jaké u.

Reakce žáků:

Žáci si vzali kartičku. Postupně je všechny přečetli. Bylo vidět, že některá slova neznali, tak jsme si je vysvětlili. Nato se žáci snažili seřadit. Poté jednoho žáčka napadlo se seřadit dle pozice psaní ú, ů.

Učitelka: „*Tak děti pojdte si vzít jednu kartičku. Přečtěte si je.*“

Žáci: „*Paní učitelko, co to je tůňka? Údržba? A úleva?*“

Učitelka: „*Tůňka je malá zátoka v lesíku. Údržba znamená, že máme uklizeno, A úleva, že nemáme starosti. Dobře? Tak teď se zkuste seřadit do dvou skupin.*“

Žáci: „*Jak se máme seřadit? Podle čeho? Abecedy?*“

Učitelka: „*Ne, ne abecedy ne. Zkuste si pořádně prohlédnout to slovo. Nekoukejte se, co ta slova znamenají.*“

Žáci: „*Hm. To je divné. Paní učitelko, my nevíme.*“

Učitelka: „*Koukněte se na ta slova, jak jsou napsaná. Vidím, že tápete. Mrkněte se na samohlásku. Jaké máme samohlásky?*“

Žáci: „*A, e, i, o, u.*“

Učitelka: „*A dlouhé?*“

Žáci: „*Á, é, í, ó, ú.*“

Učitelka: „*Dobře. Není tam něco divného nebo stejného? Mrkněte i ke kamarádovi.*“

Žáci: „*Jé, co účko? Jedno slovo je s ú a jiné slovo s ů.*“

„*No jasně.*“

Učitelka: „*Super. Zkuste to.*“

Rozhovor:

Učitelka: „*Tak hotovo? Všichni jste se seřadili? Co Linda? Pomozte ji se zařadit. Super. Tak pojdte, přečteme si slova. Tak první skupinko, proč jste se takhle seřadili?*“

1.skupina: „*No my máme slova: údržba, úplněk, únik, sůl, úleva.*“

Učitelka: „*Aha, proč jste se tak seřadili?*“

1.skupina: „*Slova začínají na ú.*“

Učitelka: „*To jo, ale všechna slova u vás nezačínají na ú. Koukněte, co tam nepatří a proč?*“

Žáci: „*Sůl tam nepatří. Tam je ů.*“

Učitelka: *„Super. A co druhá skupina? Jaká slova máte?*

2. skupina: *„My máme dolů, chlapcům, kůže, hůl, tuňka, kůl a ted' i sůl a domů.“*

Učitelka: *„Dobře. To už je správně. Tak byl by tady někdo, kdo by shrnul, podle čeho se píše u s čárkou a u s kroužkem? Vojto.“*

Vojta: *„Když slova začínají na dlouhé u, tak se píše u s čárkou a jinde u s kroužkem.“*

Učitelka: *„Ano správně. U s čárkou se píše na začátku slov například únik a u s kroužkem se píše uvnitř slov a na konci slov například hůl, dolů. Skvěle.“*

Úkol č. 2 Roztřídíte slova s ů na další dvě skupiny.
Otázka: „Podle jakého klíče slova můžeme rozdělit?“

Cíl: Žáci vyvodí pravidlo, podle kterého se bude psát ů.

Čas: 10 minut

Pomůcky: kartičky se slovy (příloha č. B1)

Postup: S žáky si znovu přečteme slova s ů. Poté je zkusí rozřadit do dvou skupin. V případě nutnosti pomáháme pomocnými otázkami. Po splnění úkolu proběhne diskuse, kde dojde k vyvození pravidla, kde se píše ů.

Pomocné otázky: Podívejte se na ta slova. Konkrétně na ů. Jak tato slova můžete rozdělit?

Reflexe: Žáci chvíli na to koukali. Nevěděli už, jak dál by ta slova rozdělili. Až když jsem jim napověděla, aby se mrkli na pozici ú, ů. A pak je to napadlo a podařilo se jim na to přijít.

Reakce žáků: Když jsem zadala úkol, tak se chvíli udiveně koukali.

Žáci: *„Vždyť to nejde. (?)“*

Učitelka: *„Ale jde. Mrkněte se zase přímo písmena ú, ů.“*

Žáci: *„Aha. Jo počkat. Já mám slovo s ů uvnitř – tuňka a ty máš ů na konci – dolů. Pojd'te to zkusit. Jasně. To je ono.“*

Rozhovor: Učitelka: „*Tak vidím, že jste skončili. Tak jak jste se rozdělili?*“
 Žáci: „*Máme dvě skupiny. My máme slova chlapcům, hůl, kůl, sůl, tuňka, kůže a dolů.*“
 Učitelka: „*Aha a ta druhá skupina má co?*“
 2.skupina: „*Dolů a domů.*“
 Učitelka: „*Takže proč takhle?*“
 Žáci: „*No ů kdy se píše uprostřed slov a ů na konci slov.*“
 Učitelka: „*Výborně. Vidím, že rozumíte všichni.*“

Závěrečná reflexe: Psaní ú, ů – ZŠ Zaječice

Učitelka: „*Jak se Vám pracovalo?*“
 Žáci: „*Docela dobře. Akorát Míša nechtěl pracovat.*“
 Učitelka: „*Co by Vám pomohlo, aby se to nestalo?*“
 Žáci: „*Víc ho pobídnout. Mít ve skupině někoho jiného.*“
 Učitelka: „*Co jste se dozvěděli?*“
 Žáci: „*Něco o u.*“
 Učitelka: „*Co něco? Jak to pojmenujete? Co jsme vlastně dělali?*“
 Žáci: „*Byli jsme ve skupinách podle úček.*“
 Učitelka: „*Jak?*“
 Žáci: „*No, některá slova začínala na ú. Ostatní slova měla ů.*“
 Učitelka: „*Správně. A co slova s ů, rozdělili jsme je nějak?*“
 Žáci: „*Jo. No slova s ů uprostřed slov a slova s ů na konci.*“
 Učitelka: „*Výborně. Takže si to shrneme. Pokud bude dlouhé u na začátku slova, tak píšeme vždy ú. Pokud bude dlouhé u uvnitř slov a na konci slov píšeme ů.*“

Didaktické doporučení: Je potřeba zanechat skupinovou práci. Můžeme žáky rozdělit do skupinek. Každá skupinka dostane ta samá slova a rozřadí se. Budeme sledovat, zda skupinky přišly na stejné řešení nebo různé. Díky této metodě se zapojí všichni žáci.

Záznam vyučovací hodiny

Psaní ú, ů–1. hod od ZŠ Charlotty Masarykové

- Úkol č.1:** Každý žák dostane jednu kartičku s pojmem. Zařad'te se do jedné ze dvou skupin.
Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny.
- Cíl:** Žáci vyvodí pravidlo psaní ú, ů.
- Čas:** 15 minut
- Pomůcky:** Kartičky s pojmy, kartičky s čísly 1, 2 (příloha č. B1)
slova: tůňka, úžas, domů, únor, sůl, dolů, chlapečů, únik, trůn, úplněk, údržba, kůže, účes, kůl, úl, stůl, úleva, úroda, půl
- Postup:** Každý žák si vylosuje kartičku s pojmem. Poté si každé slovo vysvětlíme. Po vysvětlení slov žáci začnou plnit úkol – rozdělte se do dvou skupin podle nějakého pravidla. Po zařazení si přečteme slova nahlas. Proběhne diskuse o tom, kde se píše ú a ů. Poté položíme otázku: Podle čeho jste se přiřadili do této skupiny? Proč?

Po diskusi zodpovíme otázky z úkolu č.1: Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny. Ujasníme si pravidlo, kde budeme psát ú, ů.
- Pomocné otázky:** Prohlédněte si pořádně slovo. K jaké skupině se asi zařadíte? Podívejte se na ostatní slova. Podívejte se na slovo jako takové – přímo na napsaná slova. Zkuste spolupracovat.
- Reflexe:** Žáci se s tímhle úkolem poprali statečně. Bylo vidět, že rádi přemýšleli. Po pobídce jednoho žáčka, dokázali se rozdělit do dvou skupin.

Reakce žáků:

Ze začátku paní učitelka zopakovala dvojhlasky a samohlásky krátké a dlouhé. Po zadání úkolu probíhala ve skupinách živá diskuse, kde padaly různé návrhy. Nakonec ale přišli na to, jak se rozdělit.

Učitelka: „*Takže, já bych Vás poprosila.*“

Žáci: „*Já nemám sešit.*“

Učitelka: „*Kde ho máš? Nemáš ho v aktovce?*“

Žáci: „*Ano, mám.*“

Učitelka: „*Přátelé, dokážete někdo vyjmenovat samohlásky krátké? Míšo.*“

Míša: „*Ano, a, e, i, o, u.*“

Učitelka: „*Výborně a dlouhé? Míno.*“

Míno: „*Á, é, í, ó, ú.*“

Učitelka: „*Dobře a co dvojhlasky? Péťo.*“

Péťa: „*Au, ou, eu.*“

Učitelka: „*Dobře. Tak na koberci rozprostřu pár lístečků. Vy jste lovci, takže s nádechem vyběhnete a vezmete si jeden lísteček a vrátíte se do lavic. Poté si v tichosti přečtete, co máte na lístečku. Tak a teď si po lavicích přečteme je nahlas.*“

Žáci: „*Úl, úleva, úžas, hůl, úroda, Uršula, domů, účes, úžeh, chlapcům, úplněk, dolů, únik, tuňka, hůl, sůl.*“

Učitelka: „*Je někdo, kdo nějakému názvu nerozumí?*“

Žáci: „*Tuňka.*“

Učitelka: „*No to je studánka, kde se drží voda. Další?*“

Žáci: „*Já nerozumím, co je úžas?*“

Učitelka: „*Názorná ukázka: „Jééé! To je výraz tváře.*“

Žáci: „*Co je údržba?*“

Učitelka: „*Co myslíte ostatní, poradíme?*“

Žáci: „*No, já si myslím, když uklízíme.*“

Učitelka: „*Ano, to je třeba údržbář, který něco uklízí, stará se o něco. A to je údržba.*“

Žáci: „*A únik?*“

Učitelka: „*To je, když utíkáme, unikáme pryč.*“

- Žáci: „Já nevím, co je úroda.“
- Učitelka: „Když sklídíme zeleninu, tak to, co máme na kupě, je úroda.“
- Žáci: „Ještě je tu úleva?“
- Učitelka: „To je pocit, když se nám uleví. Třeba nás bolí nohy a my si sedneme. Tak pocítujeme úlevu. Teď Vám dám čas. Zadívejte se na ta slova. Když jsme si je četli, určitě jste vycítili, že mají něco společného. Pokud ne tak přemýšlejte. Rozdělte se alespoň na dvě skupiny. To znamená, že ta slova se musí rozdělit taky na dvě skupiny. První skupina bude u tabule a druhá vzadu. Zkuste jít za kamarádem a zjistit.“
- Žáci: „Co máš? Hůl, já kůl. Aha.“
- Učitelka: „Zkuste to, nekřičíme a Emičko, jdete na to správnou cestou. Může k Vám to slovo patřit? Najdete to pravidlo?“
- Žáci: „Ne, já to nechápu. Tady je dlouhé u... Jooo! Kluci, pojd'te sem... Ajo! U s čárkou a u s kroužkem. Zkusme to.“
- Rozhovor:**
- Učitelka: „Koukám, že už máme rozděleno. Tak každá skupinka si zvolí jednoho mluvčího a ten bude mluvit. Tak první skupinko, řekněte nám, proč jste se tak seřadili?“
- 1.skupina: „Protože nad u je buď čárka nebo kroužek. A druhá skupina má čárku.“
- Učitelka: „Takže vy máte slova, kde nad u je kroužek. Co druhá skupina?“
- 2.skupina: „Ano, my máme nad u čárku.“
- Učitelka: „Takže vy máte u s čárkou a vy u s kroužkem. Perfektní. Tak skupinko s ú, přečtěte mi všechna slova.“
- Skupina 2: „Takže: úplněk, únik, údržba, úleva, úžas, úroda, účes, úl.“
- Učitelka: „Super. Všimli jste si ještě něčeho na těch slovech s těmi u s čárkou?“
- Skupina 2: „Že všechna slova začínají na u.“
- Učitelka: „Ta slova začínají na u, a to u má teda čárku nad sebou.“

Aha! A první skupina přečte slova u s kroužkem. “

1.skupina: *„Hůl, sůl, kůl, dolů, domů, chlapcům, kůže, tuňka. “*

Učitelka: *„Tak tady proč jste se seřadili?“*

1.skupina: *„Že se slova rýmují. “*

Učitelka: *„No to asi ne. Zkuste jinak?“*

1.skupina: *„No u je na konci slov nebo je uvnitř slova. “*

Učitelka: *„Tak si to shrneme. Zkuste to pravidlo pojmenovat. Proč píšeme nad u čárku?“*

Žáci: *„Protože, když je u uprostřed a na konci píše se u s kroužkem, a když je u na začátku, tak se píše čárka. “*

Učitelka: *„Super. Vidím, že jste porozuměli všichni. “*

Úkol č. 2

Roztřídíte slova s „ů“ na další dvě skupiny.

Otázka: „Podle jakého klíče slova můžeme rozdělit?“

Cíl:

Žáci vyvodí pravidlo, podle kterého se bude psát ů.

Čas:

10 minut

Pomůcky:

kartičky se slovy (příloha č. B1)

Postup:

S žáky si znovu přečteme slova s „ů“. Poté je zkusí rozřadit do dvou skupin. V případě nutnosti pomáháme pomocnými otázkami. Po splnění úkolu proběhne diskuse, kde dojde k vyvození pravidla, kde se píše ů.

Pomocné otázky:

Podívejte se na ta slova. Konkrétně na ů. Jak tato slova můžete rozdělit?

Reflexe:

Žáci chvíli přemýšleli, ale pak na to přišli. Po pobídce, že se mají podívat na pozici ú, ů. Nakonec se nám podařilo vyvodit další pravidlo psaní ů.

Reakce žáků:

Po zadání úkolu, se vrhli na práci. Žáci navrhovali některá řešení, například podle rýmování. Nakonec jsme úkol zvládli společně.

Učitelka: *„Skupinko 1 zkuste se ještě rozdělit na dvě skupiny. Druhá skupinka může pomoci. “*

Žáci: *„Jak? Podle rýmování?“*

Učitelka: *„Ne. Zkuste podle těch písmen ú, ů. “*

- Rozhovor:**
- Učitelka: „*Pojďte, jdeme ten úkol splnit společně.*“
- Žáci: „*Já možná vím. Ty máš poslední a já předposlední.*“
- Učitelka: „*To slovo poslední je výborný. Co teda bude patřit k sobě?*“
- Žáci: „*No... my tři?*“
- Učitelka: „*Vzniknou dvě skupinky, kdy jedna bude mít dvě slova a druhá čtyři.*“
- Žáci: „*Nevím.*“
- Učitelka: „*Poradím Vám, podívejte se přesně jako v prvním úkolu.*“
- Žáci: „*Aha, ...ty máš u na konci ve slově domů a já uprostřed kůl.*“
- Učitelka: „*Takže si to shrneme. U s kroužkem se píše uprostřed slova a na konci slov. Výborně.*“

Závěrečná reflexe: Psaní ú, ů – ZŠ Charlotty Masarykové

- Učitelka: „*Tak děti, jakpak se Vám líbila hodina?*“
- Žáci: „*Dobry. Docela fajn.*“
- Učitelka: „*Je něco, co se nelíbilo?*“
- Žáci: „*No někdo nepracoval. A taky jsme ze začátku nevěděli, jak se rozdělit.*“
- Učitelka: „*Aha. Takže se nechtělo přemýšlet. Ale nakonec jste to zvládli. A podle čeho jste se rozdělili do těch skupin?*“
- Žáci: „*Podle ú.*“
- Učitelka: „*Jak to myslíš?*“
- Žáci: „*No třeba úkol začíná na dlouhé u, a proto se píše ú.*“
- Učitelka: „*Dobře. A co víme o ů?*“
- Žáci: „*Například ve slově kůl je ů uprostřed. A ve slově dolů na konci.*“
- Učitelka: „*Ano, souhlasím. A takhle si to budeme pamatovat.*“

- Didaktické doporučení:** V případě strachu, obavy nebo chceme-li zjednodušit úkol, je možné dát žáky do dvojic nebo do skupiny.

Vzor

Pracovní list B

2. vyučovací hodina – Uvědomění psaní ú, ů

Úkol č. 1: Pojmenujte obrázky. Názvy napište k obrázku a přiřaďte ke správné skupině.

Čas: 10 minut

Cíl: Žáci si ujasní pochopení zjištěného pravidla.

Pomůcky: Obrázky (příloha č. B2)

Postup: Žáci se rozdělí do skupin po 4. Poté dostanou obrázky. Pojmenují je a zařadí do skupiny dle toho, kde se píše ú, ů.

Pomocné otázky: Vzpomeňte na pravidlo, které jsme si určili při psaní ú, ů.

Úkol č.2: Žáci píšou diktovaná slova do sloupečku ú-, -ů-, -ů. Nakonec sami vymyslí do každého sloupečku dva příklady. Učitel diktuje maximálně 3 od každé samohlásky u.

Čas: 10 minut

Cíl: Žáci si procvičí a potvrdí zjištěné pravidlo.

Pomůcky: Pracovní list se sloupečky (příloha č. B3)

Postup: Učitel diktuje slova s různými polohy ú, ů. Diktuje maximálně 3 slova. Žáci je zapisují do připravených sloupečků. Nakonec vymyslí do každého sloupečku dva příklady.

Záznam vyučovací hodiny

Uvědomění psaní ú, ů–2. hod od ZŠ Zaječice

Úkol č. 1: Pojmenujte obrázky. Názvy napište k obrázku a přiřaďte ke správné skupině.

Čas: 10 minut

Cíl: Žáci si ujasní pochopení zjištěného pravidla.

Pomůcky: Obrázky (příloha č. B2)

Postup: Žáci se rozdělí do skupin po 4. Poté dostanou obrázky. Pojmenují je a zařadí do skupiny dle toho, kde se píše ú, ů.

Pomocné otázky: Vzpomeňte na pravidlo, které jsme si určili při psaní ú, ů.

Reflexe: V tomto úkolu museli žáci více zapřemýšlet, protože obrázky byly těžší na poznání. Bylo slyšet nespokojené brumlání, že nevědí, co to je. Po ujištění správného pojmenování už dokázali úkol splnit a obrázky správně roztřídit.

Reakce žáků: Po rozdání obrázků do každé skupiny se žáci pustili do roztřídování na tři skupiny. Ze skupin bylo slyšet povídání o tom, že nevědí u některých obrázků, jak pojmenovat. Nakonec jsme se rozhodli obrázky společně pojmenovat a pak už dokázali roztřídit obrázky dle našeho pravidla psaní ú, ů.

Učitelka: *„Tak skupinky, tady máte obrázky. Pojmenujte si je a roztřídíte do tří skupin. Tak pracujte.“*

Žáci: *„Co to je? To je kytka? Ne to je růže. Není to pampeliška? Ne. Paní učitelko, co mám doplnit za slovo ke slovům Báro, jdi do-?“*

Učitelka: *„Kam má jít? No přece, maminka zavolá: Báro, jdi do-“*

Žáci: *„...domů. A jó!“ Děkuji.“*

Učitelka: *„Víte co, pojdte si společně pojmenovat obrázky a zároveň je hned zařadíme.“*

Rozhovor:

Učitelka: *„Tak pojdte společně na koberec. Jednotlivé skupinky trošku se oddělte od ostatních skupinek a zároveň mějte místo na práci. Tak první skupinko, vezměte si jeden obrázek, pojmenujte nám ho a zařadte. Ostatní si ho berou taky a zařazují s námi.“*

Skupina č.1: *„Tak třeba pusa. Tu zařadíme do krátkého u.“*

Skupina č.2: *„Ale my máme ústa.“*

Učitelka: *„To je taky správně. Kam ta ústa zařadíme?“*

Skupina č.2: *„Do ú, na začátku slov.“*

Učitelka: *„Výborně. Co má skupina č.3?“*

Skupina č. 3: *„My máme třeba růži. Tu dáme do ů.“*

Učitelka: *„Ano. Dobře. Tak poslední skupina?“*

Skupina č.4: *„My máme užovku a dáme ji do u.“*

Skupina č.1: *„Ale to není had, to je ryba.“*

Učitelka: *„Aha?“*

Skupina č.4: *„Ne, je to užovka.“*

Skupina č. 2: *„Ne, je to úhoř.“*

Učitelka: *„Máme tu rybářku, Paráda. Ano, je to úhoř. A kam ho teda zařadíme?“*

Skupina č.2: *„Do ú.“*

Učitelka: *„Jakýpak obrázek máme další?“*

Skupina č.1: *„Tady je zvíře.“*

Učitelka: *„Věděli byste, co to je za zvíře?“*

Skupina č.2: *„No kuře?“*

Učitelka: *„To není kuře. Chováme ho na statku pro maso, samec krocan a samice bude co?“*

Skupina č.3: *„Krůta.“*

Učitelka: *„Výborně. A kam ho zařadíme?“*

Skupina č. 4: *„Do ů.“*

Učitelka: *„Pak tam máme takovou nádobu na dřevo. Jakpak se bude obrázek jmenovat?“*

Skupina č.1: *„Nevíme... Nádoba? Koš?“*

Učitelka: *„Objevuje se hodně v pohádkách. Nosilo se v tom seno,*

dřevo nebo nějaké věci. Říkáme tomu nůše. A teď kam nůši zařadíme?“

Skupina č.4: *„Nůši dáme do ů.“*

Učitelka: *„Dobře. Co tam máme dál?“*

Skupina č.1: *„Obrázek s nápisem ústav. To dáme do ú.“*

Učitelka: *„Dobře.“*

Skupina č.2: *„Je tady taková malá kartička?“*

Učitelka: *„Ví někdo, o co jde? Nosí ji rodiče, dospělí.“*

Skupina: č.4: *„Asi průkaz. A ten dáme do ů.“*

Skupina č.3: *„Pak tady je do Karlových Varů. To dáme do ů.“*

Učitelka: *„Skvěle. Co ten obrázek s nohama?“*

Skupina č.1: *„Hm, tisíc kroků. Dáme to do ů.“*

Skupina č.2: *„Paní učitelko, co je to poslední za šipku dolů?“*

Učitelka: *„Tak právě jsi si odpověděl. Ke slovu jdi – šipka vede kam?“*

Skupina č.2: *„No.. dolů.“*

Učitelka: *„Přesně tak. Jdi dolů. Šipka nám ukazuje směr. A kam zařadíme?“*

Skupina č.3: *„Do ů.“*

Učitelka: *„Zvládli jste to. Jste šikovní.“*

Úkol č.2: Žáci píšou diktovaná slova do sloupečku ú-, -ů-, -ů. Nakonec sami vymyslí do každého sloupečku dva příklady. Učitel diktuje maximálně 3 od každé samohlásky u.

Čas: 10 minut

Cíl: Žáci si procvičí a potvrdí zjištěné pravidlo.

Pomůcky: Pracovní list se sloupečky (příloha č. B3)

Postup: Učitel diktuje slova s různými polohy ú, ů. Diktuje maximálně 3 slova. Žáci je zapisují do připravených sloupečků. Nakonec vymyslí do každého sloupečku dva příklady.

Pomocné otázky: Jen jsme si připomněli správné psaní ú a ů.

Reflexe: Tento úkol byl pro žáky jednoduchý. I když někteří žáci měli problém, že musí psát. Utvrdilo mě to, že žáci učivo pochopili.

Reakce žáků: Po sdělení úkolu žáci si připravili pero a byli připraveni.

Učitelka: *„Každý z vás dostal list se třemi sloupci. Každý sloupec má svoji značku a to ú-, to znamená, že sem budete psát slova začínající na ú. Druhý sloupec má znaménko –ů- . Zde budete psát slova s ů uvnitř slov. A poslední sloupeček má znaménko –ů. Tady zařadíte slova, která končí na ů.“*

Žáci: *„To musíme psát? Ach jo.“*

Učitelka: *„Ano, abyste si procvičili a zapamatovali naše zjištěné pravidlo. Rozumíte všichni? Ted' Vám nadiktuji asi tři slova, která zařadíte do sloupečku. Pro kontrolu půjde jeden k tabuli a ten slovo napíše. Tak třeba Kačko, pojď.“*

Učitelka: *„Úterý. Výborně Kačko. Běž si sednout.“*

„Tak třeba Vojto. Napište slovo dolů.“

„Správně. Lucko, pojď. A poslední kůže.“

„Tak všichni si to kontrolují dle tabule. Kdy do sloupečku s ú – patří úterý, do sloupečku –ů – kůže a do –ů dolů. Máte to všichni dobře? Zvedněte ruku, kdo má?“

Žáci: *„Já mám jednu chybu.“*

Učitelka: *„V jakém slově?“*

Žáci: *„Kůže. Jsem si spletla sloupec a dala jsem ho do třetího.“*

Učitelka: *„Aha. Ve slově kůže je ů uvnitř. Tak si ho oprav. Tak ted' budete pracovat chvíli sami. Do každého sloupce vymyslete dva příklady slov.“*

Rozhovor: Učitelka: *„Máme hotovo?“*

Žáci: *„Ano. Můžu říkat?“*

Učitelka: *„Ano. Začni se sloupcem s ú.“*

Žáci: „Úterý, únor.“

Učitelka: „Má někdo něco jiného?“

Žáci: „Já mám úplněk a úl.“

Učitelka: „Úl? Výborně.“

Žáci: „Já mám ještě únor a domácí úkol.“

Učitelka: „Dobře. A co máme ve druhé sloupci? –ů?“

Žáci: „Růže, nůše.“

Učitelka: „Ano, to jsme měli v minulém úkolu. Vymyslel někdo něco jiného?“

Žáci: „Trůn a sůl.“

„Teď mě napadlo hůl a kůl.“

Učitelka: „Správně. A poslední sloupeček –ů?“

Žáci: „No, dolů, domů.“

Učitelka: „Ano. A někdo má něco jiného? Co jsme ještě neříkali?“

Žáci: „My jsme moc nevěděli.“

Učitelka: „Zkuste doplnit slovo hodně. Třeba hodně...“

Žáci: „Hodně chlapců. A jo. Hodně kroků, lidí. To ne. Hodně psů.“

Učitelka: „Přesně tak. Někdy je potřeba si dopomoci jiným slovem. Zvládli jste to skvěle.“

Závěrečná reflexe –Uvědomění ú, ů – ZŠ Zaječice

Učitelka: „Děti, viděla jsem, že tahle hodina byla náročnější. Co se Vám líbilo? Nebo nelíbilo?“

Žáci: „Já jsem třeba nemohl rozeznat obrázek.“

Učitelka: „Aha.“

Žáci: „Já ano, i když někdy ne. Ale nemohl jsem rozeznat, kam ty obrázky zařadit.“

Učitelka: „Dobře. A co byste potřebovali, aby se Vám pracovalo lépe? Co by pomohlo?“

Žáci: „No u těch slov to bylo lepší. Tak možná k obrázkům napsat ten název.“

Učitelka: „Takže takovou náповědu. To je dobrý nápad.“

Učitelka: „Chtěla bych se zeptat, potřebuje ještě někdo vysvětlit toto učivo?
... „Takže všichni víme, že na začátku slov se píše ú. Uvnitř a na konci slov ů.“

Didaktické doporučení: V tomhle úkolu je potřeba použít jednoduché obrázky. V našem případě jsou velice nepřesné obrázky. Žáci je nedokázali správně pojmenovat např. úhoř. U úkolu č. 2 můžeme zadávat těžší slova, která neznají, protože se nám jedná o postavení ú, ů. Zde si procvičí sluchovou percepci.

Záznam vyučovací hodiny

Uvědomění psaní ú, ů–2. hod od ZŠ Charlotty Masarykové

- Úkol č. 1:** Pojmenujte obrázky. Do názvů doplňte ú, ů. Názvy roztrďte do třech skupin dle našeho pravidla.
- Čas:** 10 minut
- Cíl:** Žáci si ujasní pochopení zjištěného pravidla.
- Pomůcky:** Obrázky (příloha B2)
- Postup:** Žáci se rozdělí do skupin po 4. Poté dostanou obrázky. Dopíší do nich správné u a zařadí do skupiny dle toho, kde se píše ú, ů.
- Pomocné otázky:** Vzpomeňte na pravidlo, které jsme si určili při psaní ú, ů.
- Reflexe:** Žáci byli zaujati prací už z prvního úkolu, takže jsme plynule navázali s dalším úkolem. Tento úkol byl náročnější. Žáci museli více přemýšlet, ale po nápovědě úkol vyřešili. Na závěrečnou otázku: Co by Vám pomohlo, abyste lépe roztrídili obrázky? Žáky napadlo použít šibenici, pomocná písmenka. Obrázky nebyly tak jasné. Ale i tak si žáci zasloužili pochvalu. K tomu jsme využili metakognitivní rovinu komunikace.
- Reakce žáků:** Po zadání úkolu se žáci vrhli do práce. Ve skupinách probíhala debata a z útržků bylo slyšet, že pracují a dávají různé návrhy. Hodně se chodili ptát, co je to za obrázek. U některého obrázku každá skupina vymyslela jiný název, což nevadilo, protože slovo obsahovalo u.
- Učitelka: *„Máte všechny obrázky, udělejte si místo. Pojmenujte obrázky nebo si slovo, které tam je napsané přečtete. Tyto názvy napište do přiloženého papíru do správného sloupečku. Pokud si nejste jistí, co to je obrázek, tak se zeptejte jiný skupiny nebo mě.“*
- Žáci: *„Tam patří účko, jo... ústa, napíšeme sem. Kdo má? Hele, zkus to. Úsměv..., napiš ho sem. To je užovka. Ne, ne.“*
- Žáci: *„Co je toto za obrázek? Paní učitelko, je to pusa?“*

Učitelka: „Děti, víte co, nepište to, ale jen ty obrázky rozdělte do tří skupin.“
Žáci: „Co je toto?“
Učitelka: „Průkaz.“
Žáci: „Paní učitelko, co je to za rybu? To je užovka. Ne, není.“
Učitelka: „Je tu někdo rybář? Viléme?“
Vilém: „To není užovka. To je vodní had – úhoř.“
Učitelka: „Výborně. Děkuji ti. Nezapomeňte, že slova musí obsahovat u.“

Rozhovor:

Učitelka: „Takže máte hotovo?“
Žáci: „Ano. Ne.“
Učitelka: „To nevadí. Budete zařazovat během kontroly. Pojd'te na koberec. Jdeme si to zkontrolovat. Ve své skupince si najděte řečníka. Skupinka Sebika nám řekne slova na dlouhé u.“
Sebík: „Ústav.“
Učitelka: „Dobře. Kam dáte ústav?“
Žáci: „Na začátek, kde se píše ú.“
Učitelka: „Ano, zkontrolujte si to. Co máte dalšího?“
Žáci: „Domů.“
Učitelka: „Kam dáme slovo domů?“
Žáci: „Ale já mám slovo dům.“
Učitelka: „Co je před obrázkem napsáno?“
Žáci: „Báro, jdi domů.“
Učitelka: „Ano, ale v obou slovech je stejný. Píše se tam?“
Žáci: „U s kroužkem.“
Učitelka: „Tak další slovo?“
Žáci: „Úsměv. A dali jsme ho do ú.“
Učitelka: „Výborně. A co je toto?“
Žáci: „Pusa. Do krátkého u.“ Já mám ústa a ta patří do ú.“
Učitelka: „Ano, teď tady máme co?“
Žáci: „Úhoř. Ten patří do ú.“

„Útěk, ten taky do ú.“
 Učitelka: „Správně.“
 Žáci: „Slovo dolů. To patří do ů. Krůta taky.“
 Učitelka: „Ještě jsme tam měli nůši?“
 Žáci: „Do ů.“
 Učitelka: „Pak máme spojení do Karlových Va-.“
 Žáci: „Varů. Do ů.“
 Učitelka: „Pak tady máme kytičku. Ví někdo, jak se jmenuje?“
 Žáci: „To je růže.“
 Učitelka: „Kde slyšíme u?“
 Žáci: „Uprostřed.“
 Učitelka: „Jaké u tam bude?“
 Žáci: „U s kroužkem.“
 Učitelka: „Poslední tam je?“
 Žáci: „Tisíc kroků a píšeme ů.“

Úkol č.2: Žáci píšou diktovaná slova do sloupečku ú-, -ů-, -ů. Nakonec sami vymyslí do každého sloupečku dva příklady. Učitel diktuje maximálně 3 od každé samohlásky u.

Čas: 10 minut

Cíl: Žáci si procvičí a potvrdí zjištěné pravidlo.

Pomůcky: Pracovní list se sloupečky (příloha č. B3).

Postup: Učitel diktuje slova s různými pozicemi ú, ů. Diktuje maximálně 3 slova. Žáci je zapisují do připravených sloupečků. Nakonec vymyslí do každého sloupečku dva příklady.

Pomocné otázky: Vzpomeňte si na naše zjištěné pravidlo ohledně psaní ú a ů.

Reflexe: Žáci psali diktovaná slova do jednotlivých sloupečků. Žáci snadně rozpoznali, kam zapsat jednotlivá slova a vymysleli další slova. Tento úkol byl pro ně jednoduchý.

Reakce žáků: Po zadání úkolu byli žáci připraveni, Ani nepotřebovali připomenutí. Přesto jsme radši zopakovali, kde a kdy se píše ú a ů. Nakonec žáci vymysleli další slova.

Učitelka: *„Tak děti. Každému jsem rozdala kartičku se třemi sloupci. Nejdřív Vám vysvětlím, co znamená ú-. Zde se píše slova, která začínají na ú. Například úleva, napíšu Vám to na tabuli. –ů- sem se píše slova s ů uvnitř slov např. kůl. A do posledního –ů se píše slova s ů na konci například dolů. Rozumíte?“*

Žáci: *„Ano.“*

Učitelka: *„Dobře. Teď Vám budu diktovat slova a vy budete zapisovat do sloupečku, kam to slovo patří. Zároveň jeden z Vás půjde k tabuli a napíše ho. To je proto, abyste si to hned zkontrolovali. Tak můžeme?“*

Žáci: *„Ano.“*

Učitelka: *„Tak Kájo, pojd' k tabuli a piš růže.“*

„Výborně. Máte všichni růže ve druhém sloupečku? Zkontrolujte.“

„Tak další, Sebíku, pojd' a napiš únor.“

„Dobře. Únor patří do prvního sloupce. Tak teď ty Elenko, napiš dolů.“

„Ano, napsala jsi správně do posledního sloupce. Máte to všichni správně? Kdo měl chybičku? Nikdo? Skvěle.“

Žáci: *„To je vše?“*

Učitelka: *„Ano. Ale teď vy vymyslete do každého sloupečku dvě slova. Pak si je přečteme.“*

Rozhovor: Učitelka: *„Tak máme? Jaká slova jste vymysleli do prvního sloupečku na ú?“*

Žáci: „Třeba únik, úkol, účko, úleva.“
 Učitelka: „Dobře. A co ů uvnitř slova?“
 Žáci: „Hůl, kůl, sůl, důl.“
 Učitelka: „Dobře. Hezky se to rýmuje. A co poslední sloupeček? U s kroužkem na konci slov?“
 Žáci: „Dolů, hodně chlapců, domů.“
 Učitelka: „Který sloupeček byl těžší?“
 Žáci: „Ten poslední. Nemohli jsme vymyslet více slov.“
 Učitelka: „Aha. Ale jinak jste pracovali skvěle.“

Závěrečná reflexe: Uvědomění ú, ů – ZŠ Charlotty Masarykové

Učitelka: „Tahle hodina byla zaměřena na procvičení psaní ú a ů. Co vám dělalo problémy?“
 Žáci: „No, kam máme ta slova zařadit.“
 Učitelka: „A poznali jste obrázek?“
 Žáci: „Některý ano a jiný ne.“
 Učitelka: „Co by pomohlo?“
 Žáci: „Třeba písmenka.“
 Učitelka: „Máš na mysli šibenici. Výborně. A ještě Vám něco dělalo problémy?“
 Žáci: „Ne.“
 Učitelka: „Takže všichni víme, kde a jaké budeme psát u. Je tu někdo, kdo ještě tomu nerozumí?“
 „...Nikdo? Všichni rozumí? Výborně.“
 Učitelka: „Dobře. Ohodnoťte na stupnici 0–10 jak se Vám pracovalo? Kdy 10 velmi dobře, 5 půl napůl a 0 vůbec.“
 Žáci: „Já za pět, já za osm, já za čtyři, za šest...“
 Učitelka: „Je tu někdo, kdo by chtěl někoho ocenit?“
 Žáci: „Asi ne.“
 Učitelka: „Dobře. Já bych ocenila všechny, protože sami jste navrhli, co by se dalo změnit.“

Prekoncept: Žáci znají krátké a dlouhé samohlásky. Znají abecedu. Využívají dovednost čtení. Dostatečná slovní zásoba.

Didaktické doporučení: Jedno z doporučení je: vybrat takové obrázky, aby byly jednoznačné. Nebo u všech obrázků napsat správný název a vynechat u, ú, ů. U úkolu č. 2 zanechat stanovený počet diktovaných slov. Žáci neznají tolik slov s ú, ů, tak aby měli možnost vymyslet další slova.

6.4.3 Psaní i, í/y, ý po tvrdých a měkkých skupinách

Ve třetím a zároveň v posledním tématu jsem se zaměřila na problematiku tvrdých a měkkých i, í/y, ý. To znamená, že žáci měli přijít na to, v jakých případech se píše tvrdé y, ý a kde měkké i, í. Tato problematika patří do prvotního seznámení s pravidly českého jazyka. Na toto učivo bude navazovat další téma.

Toto téma bylo rozděleno opět do dvou vyučovacích hodin. V první vyučovací hodině v délce 45 minut si žáci měli uvědomit měkkost a tvrdost a jejich spojení s i/í, y/ý. Poznávali hmatem a zrakem a zároveň přiřazovali skupiny s měkkým i, í a s tvrdým y, ý. Poté tyto skupiny hledali v textu a propojovali se slovy. Ve druhé vyučovací hodině pracovali přímo se slovy a hledali, zda naše pravidlo z první hodiny platí i zde. Zároveň i vymysleli vhodné věty s tvrdými a měkkými skupinami. Došlo k upevnění učiva.

Vzor: Pracovní list C

1. vyučovací hodina – Tvrdé a měkké skupiny

Úkol č. 1: Přiřaďte skupiny k houbičce nebo ke dřevěné kostce. Podle čeho jste postupovali? Najděte klíč.

ži hy chy ky ry dy dý ní či ši ni ři di ti ní ty ny ný dí hý

Cíl: Žáci vyvodí spojení měkkou skupinou s měkkou houbičkou a tvrdé skupiny s tvrdou dřevěnou kostkou.

Čas: 15 minut

Pomůcky: Kartičky s měkkými a tvrdými skupinami (příloha č. C1), houbička, dřevěná kostka, dřívko.

Postup: Každá dvojice si z hromady vybere kartičku se skupinou. Zkusí slovo přiřadit k houbičce nebo ke kostce. Poté diskutujeme, proč si myslí, že patří zrovna do dané skupiny.

Pomocné otázky: Podle čeho jste přiřadili danou skupinu k houbičce (kostce)? Klidně si do ruky vezměte houbičku a kostku. Na co jste přišli? Najdete nějaké spojení?

- Úkol č. 2:** Najděte v textu slova, která přiřadíte k daným skupinám z úkolu č.1. Skupiny patřící k měkké houbičce vybarvěte žlutě a skupiny patřící k dřevěné kostce hnědě. Nakonec skupiny ze slov vypište na linky, které jsou pod textem.
- Text:** Život je dlouhý. Člověk někdy chybuje. Hynek rád hraje na kytaru. Rád chodí na procházky, kde pozoruje rybáře lovící ryby. Na lesní pěšině leží šiška a utrhnutá květina. Z křoví nás pozoruje kočička, která hlídá své dítě. Přinesla nám chytrý telefon, který nesmí ztratit. Jdeš do divadla? Kdy k nim přijdete? Každý člověk je hodný. Růžička má pěkné květy. Na věži odbily tři hodiny.
- Cíl:** Žáci vyvodí pravidlo psaní i, í/y, ý ve tvrdých a měkkých skupinách.
- Čas:** 20 minut
- Pomůcky:** text (příloha č. C 2), pastelky
- Postup:** Žákům dáme vytištěný text. Žáci barví skupiny, které patří k houbičce žlutě a hnědě ke kostce. Zkouší, proč zrovna tato slova náleží do této skupiny. Poté barevné skupiny napíšou na linky pod textem.
- Pomocné otázky:** Podle čeho jste skupiny zařadili do dané skupiny? Myslíte, že to platí ve všech slovech s danou slabikou? Zkusili byste najít pravidlo, kdy se píše měkká skupina souhlásek a kdy tvrdá skupina souhlásek?

Záznam vyučovací hodiny

Tvrdé a měkké skupiny– 1. hod od ZŠ Zaječice

Úkol č. 1: Přiřaďte skupiny k houbičce nebo ke dřevěné kostce. Podle čeho jste postupovali? Najděte klíč.

ži hy chy ky ry dy dý ní či ši ni ři di ti ní ty ny ný dí hý

Cíl: Žáci vyvodí spojení měkké skupiny s měkkou houbičkou a tvrdé skupiny s tvrdou dřevěnou kostkou.

Čas: 15 minut

Pomůcky: Kartičky s měkkými a tvrdými skupinami (příloha č. C1), houbička, dřevěná kostka.

Postup: Každá dvojice si z hromady vybere kartičku se skupinou. Zkusí slovo přiřadit k houbičce nebo ke kostce. Poté diskutujeme, proč si myslí, že patří zrovna do dané skupiny.

Pomocné otázky: Podle čeho jste přiřadili skupinu k houbičce (kostce)? Klidně si do ruky vezměte houbičku a kostku. Na co jste přišli? Najdete nějaké spojení?

Reflexe: Žáci v tomto úkolu trochu tápali. Ze začátku nevěděli, jak najít spojení věcí se skupinami. Ale nakonec úkol zvládli. Společně jsme se domluvili, proč, kde a jaké i, í/y, ý budeme psát.

Reakce žáků: Když jsem zadala úkol, žáci se rozdělili do dvojic. U sebe měli houbičku, kostku a kartičky se skupinami. Ze skupin ze začátku bylo slyšet tápání, že nevědí jak. Až pak jednu skupinku napadlo šáhnout na kostku a houbičku. A po učitelčině pobídce, aby udělali ostatní totéž, začali přemýšlet, zda to nebude ono.

Učitelka: *„Vytvořte dvojice a zkuste rozdělit skupiny na nějaké skupiny. Pomozte si houbičkou a kostkou. Jaké jsou?“*

Žáci: *„Vidíš to? Co tam je napsáno? Či, ci, hy, chy. Aha.“*
„Paní učitelko, máme je srovnat podle abecedy?“

Učitelka: *„No máte kartičky rozdělit do nějakých skupin. Ne podle abecedy. To by byla jedna skupina.“*

Žáci: „Hm. Houbička je žlutá, kostka hnědá. To nejde. Ukaž, tak kostka je hranatá a tvrdá. Houbička je měkká.“

Učitelka: „Děti, chvíli Vás zastavím. Teď jsem tady zaslechla jednu skupinku, která řekla jednu důležitou informaci. Poprosím, Honzíku, řekni, na co jsi přišel nahlas s tou kostkou a houbičkou. Prosím.“

Honzík: „No houbička je měkká a kostka tvrdá. Proč?“

Učitelka: „Skvěle. Zkuste i ostatní si je vzít do ruky. A teď přemýšlejte, jak bude houbička nebo kostka souviset s našimi kartičkami.“

Žáci: „Už to asi mám!“

Učitelka: „Psst! Tak to ještě neříkej nahlas a nejdřív rozděl. Pak si to všichni řekneme společně.“

Rozhovor:

Učitelka: „Tak budeme končit. Viděla jsem, že poté, co jsme přišli na to, že houbička je měkká a kostka tvrdá, tak všichni jste začali třídit. Jak jste teda roztřídili kartičky?“

Žáci: „Nejdřív jsme třídili podle abecedy.“

Učitelka: „Podle abecedy ne. Má někdo něco jiného?“

Žáci: „My podle háčeků ž, š, č, ř, d, t, ň a v další skupině zbytek.“

Učitelka: „Hm, to zní zajímavě. Ale ještě to není ono. Ale jdete správnou cestou. Díváte se na jednotlivá písmenka. Tak teď jsem Vám už trochu napověděla.“

Žáci: „Nás napadlo podle íček.“

Učitelka: „Jo. To je nápad. Zkuste to všichni teď rozdělit podle íček. To znamená, jak?“

Žáci: „Skupiny s měkkým i dát zvlášť. A tvrdé y taktéž.“

Učitelka: „Výborně. Kačko, přečti všem tvrdé skupiny.“

Kačka: „Hy, ky, chy, ry, ny, ty, dy.“

Učitelka: „Skvěle a měkké skupiny, Vojto?“

Vojta: „Či, ři, ci, di, ji, ti, ni a ži, ši.“

Učitelka: „Ano. A teď k těm skupinám dejte houbičku nebo kostku. Kam je dát?“

Žáci: „Já bych dala houbičku k měkkým a kostku k tvrdým.“

Učitelka: „Proč?“
Žáci: „Já si myslím, že houbička je měkká a kostka tvrdá.“
Učitelka: „Tak to je hezky řečeno. A je to správně. A takhle si to budeme pamatovat. Že ži, či, ři, ci, ji, di, ti, ni jsou měkké skupiny a hy, chy, ky, ry dy, ty, ny tvrdé.“

- Úkol č. 2:** Najděte v textu slova, která přiřadíte k daným skupinám z úkolu č. 1. Skupiny patřící k měkké houbičce vybarvěte žlutě a skupiny patřící k dřevěné kostce hnědě. Nakonec skupiny ze slov vypište na linky, které jsou pod textem.
- Text:** Život je dlouhý. Člověk někdy chybuje. Hynek rád hraje na kytaru. Rád chodí na procházky, kde pozoruje rybáře lovící ryby. Na lesní pěšině leží šiška a utrhnutá květina. Z křoví nás pozoruje kočička, která hlídá své dítě. Přinesla nám chytrý telefon, který nesmí ztratit. Jdeš do divadla? Kdy k nim přijdete? Každý člověk je hodný. Růžička má pěkné květy. Na věži odbily tři hodiny.
- Cíl:** Žáci vyvodí pravidlo psaní i, í/y, ý ve tvrdých a měkkých skupinách.
- Čas:** 20 minut
- Pomůcky:** text (příloha č. C2), pastelky
- Postup:** Žákům dáme vytištěný text. Žáci barví skupiny, které patří k houbičce žlutě a hnědě ke kostce. Zkouší, proč zrovna náleží tato slova do této skupiny. Poté barevné skupiny napíšou na linky pod textem.
- Pomocné otázky:** Podle čeho jste se zařadili do dané skupiny? Myslíte, že to platí ve všech slovech s danou slabikou? Zkusili byste najít pravidlo, kdy se píše měkká skupina souhlásek a kdy tvrdá skupina souhlásek?
- Reflexe:** Žáci byli zvědaví na text. Po společném přečtení textu se dali do práce. Práce jim šla od ruky. Vybarvovat je baví. Sem tam se zeptali na barvu pastelky. Jinak úkol pochopili. Zpětně k úkolu, byl trochu delší na psaní. Možná více specifikovat. Například stačí vypsát 3 skupiny měkké a 3 skupiny tvrdé.

Reakce žáků: Když jsme si text společně přečetli, zadala jsem úkol. Žáci vzali pastelky a vybarvovali.

Učitelka: *„Tak jsme si přečetli textík. Je krátký, tak se nebojte. Máte u sebe tedy text a teď Vám ještě rozdám linky s obrázkem houbičky a kostky. Nejdřív v textu vyhledáte měkké skupiny a tvrdé skupiny slov. Jsou to ty, které jste v prvním úkolu přiřazovali k houbičce ke kostce. Měkké skupiny vybarvíte žlutou pastelkou a tvrdé skupiny hnědou. Až to budete mít, tak vybarvené skupiny přepíšete na linku ke správnému obrázku. I když některé skupinky měly červenou houbičku, nevadí. Domluva je, že budeme barvit žlutě. Rozumíte všichni?“*

Žáci: *„Ano, máme si pastelky připravit?“*

Učitelka: *„Jistě, bude to tak lepší.“*

Žáci: *„Je jedno jaké slabiky?“*

Učitelka: *„Hlavně ty, které patří do měkkých a tvrdých skupin.“*

Žáci: *„Můžu je psát tiskacím?“*

Učitelka: *„Radši psacím.“*

Žáci: *„Můžeme pracovat ve dvojicích?“*

Učitelka: *„Můžete si poradit, když nebudete vědět. Tak do toho.“*

Rozhovor: Učitelka: *„Děti, pojďte, jdeme si to zkontrolovat.“*

Žáci: *„Ještě chvílku.“*

Učitelka: *„Když tak si to dopíšete během kontroly. Přečteme si skupiny tvrdé, které jsme si vypsali. Ostatní kontrolují, zda máme všechny. Adélko, začni.“*

Adélka: *„Chy, Hy, ky, ky, ry, ry.“*

Učitelka: *„Dobře. Jsou všechny? Vojto.“*

Vojta: *„Ještě mám by, chy, rý, dý, ný.“*

Kačka: *„Paní učitelko ještě ty, ly a ny.“*

Učitelka: *„Dobře, ale slyšela jsem tam chybičky. Mrkněte na*

tabuli, kde jsem Vám je napsala, co diktoval Vojta s Kačkou. Kde bude chyba? Vzpomeňte se na minulý úkol.“

Žáci: *„Jo ..., nepatří tam by a ly?“*

Učitelka: *„Proč? Když tam je taky tvrdé y?“*

Žáci: *„Nejsou v těch skupinách, co jsme řadili.“*

Učitelka: *„Ano, nejsou. Nepatří do tvrdých skupin. Tohle jsme si ještě neřikali, jsou to obojetné skupiny. Tak vrátíme se k úkolu. Jaké máme vypsane měkké skupiny? Honzo.“*

Honza: *„Ži, dí, cí, ní, ši, ši, ti, ví, či, lí, dí.“*

Učitelka: *„Tak já tě zastavím. Pozor opět tam máme vetřelce a to jsou?“*

Žáci: *„Ví, lí. Nejsou v měkkých skupinách.“*

Učitelka: *„Ano, správně. Tak dál.“*

Žáci: *„Ještě tam mám ti, di, ři, ži, ři, di.“*

Učitelka: *„Skvěle. Jsem ráda, že jste úkol zvládli všichni.“*

Závěrečná reflexe: Tvrdé a měkké souhlásky – ZŠ Zaječice

Učitelka: *„Tak jak se Vám pracovalo?“*

Žáci: *„Dobře.“*

Učitelka: *„Co Vás bavilo, zaujalo?“*

Žáci: *„Mně se líbilo hrát si s houbičkou a kostkou.“*

Učitelka: *„Aha? Co jste díky tomu zjistili?“*

Žáci: *„Přiřazovali jsme k houbičce slova s měkkými i a ke kostce tvrdé y.“*

Učitelka: *„Dobře. Takže se dá říct, že po souhláskách, které patří k měkké houbičce se píše vždy co?“*

Žáci: *„Měkké i.“*

Učitelka: *„Skvěle. Dokázal by tuto skupinu už někdo vyjmenovat? Můžete použít i tabuli.“*

Žáci: *„Ži, ši, či, ři, ci, ji, di, ti, ni.“*

Učitelka: *„Dobře. Tak a ke kostce jsme přiřazovali slova?“*

Žáci: „Slova s tvrdým y.“
„Jsou to hy, chy, ky, ry, dy, ty, ny.“

Učitelka: „Takže všichni jsme pochopili pravidlo psaní íček po tvrdých a měkkých souhláskách?“

Žáci: „Ano“

Miskoncept: V 2. úkolu se objevila chybná představa. Kde se píše měkké i, tak se skupina slov zařazuje automaticky do pravopisně měkkých skupin. Což se objevilo i u tvrdých.

Didaktické doporučení: U úkolu č. 1 je možnost vytvořit více početné skupinky. V případě nutnosti jim dopomoci návodnými otázkami. U úkolu číslo 2 je možné buď rozdělit text na dvě hodiny, nebo zkrátit daný text. V textu využít jednoduché věty ne souvětí. Žáci nejsou ještě zdatnými čtenáři.

Záznam vyučovací hodiny

Tvrdé a měkké skupiny– 1. hod od ZŠ Charlotty Masarykové

Úkol č. 1: Přiřaďte skupiny k houbičce nebo ke dřevěné kostce. Podle čeho jste postupovali? Najděte klíč.

ži hy chy ky ry dy dý ní či ši ni ři di ti ní ty ny ný dí hý

Cíl: Žáci vyvodí spojení měkké skupiny s měkkou houbičkou a tvrdé skupiny s tvrdou dřevěnou kostkou.

Čas: 15 minut

Pomůcky: Kartičky s měkkými a tvrdými skupinami (příloha č. C1), houbička, dřevěná kostka.

Postup: Každá dvojice si z hromady vybere kartičku se skupinou. Zkusí slovo přiřadit k houbičce nebo ke kostce. Poté diskutujeme, proč si myslí, že patří zrovna do dané skupiny.

Pomocné otázky: Podle čeho jste přiřadili skupinu k houbičce (kostce)? Klidně si do ruky vezměte houbičku a kostku. Na co jste přišli? Najdete nějaké spojení?

Reflexe: Po zadání úkolu probíhala ve skupinkách diskuse. Po pomocné otázce od paní učitelky: Jaká je houbička a jaké je dřívko? Žáci ještě chvíli mluvili, a pak jedna žákyně řekla, že houbička je měkká, tak proto tady bude měkké i a tady je to tvrdé tak tvrdé y. Nakonec se celá třída domluvila, že to tak bude.

Reakce žáků: Po zadání úkolu se žáci rozdělili do dvojic. Každá dvojice měla houbičku a kostku. Poté žáci dostali kartičky se skupinami. Žáci začali přemýšlet, jak rozdělit skupiny a jak to souvisí s houbičkou a kostkou. Ozývaly se různé návrhy. A až v závěrečné diskusi jsme se dohodli, jak skupiny rozdělit.

Učitelka: *„Tak děti, teď se rozdělíte do dvojic. Do každé dvojice dřevěnou kostku a houbičku. Zároveň dostanete kartičky, kde máte skupiny. Zkuste roztrždit skupiny dle spojení k těmto věcem a vymyslet proč.“*

Žáci: „Já mám ži, či, ši a já hy, chy, ky a tady další. A co podle abecedy? Pojd' to zkusit. Hm. Ale co s to houbičkou a s kostkou? Podle barvy?“

Učitelka: „Vidím, že všichni přemýšlíte, ale napovím Vám. Jaká je houbička, jaká je kostka?“

Žáci: „No... houbička je žlutá a kostka hnědá. Mají různý tvar.“

Učitelka: „No přemýšlejte a zkuste nějak rozdělit. Za chvíli si to ujasníme.“

Žáci: „Ty houbička je měkká a kostka tvrdá. Že by to bylo ono? A k tomu rozdělit íčka?“

Rozhovor:

Učitelka: „Tak děti, na co jste přišly? Jaképak je spojení s houbičkou a kostkou?“

Žáci: „My podle abecedy.“

Učitelka: „Aha. No podle abecedy by to šlo též, ale abecedu už umíme. Tady máme přijít na něco nového, jiného. Co neznáme, aspoň převážná část. Má někdo jiný nápad?“

Žáci: „My jsme rozdělili podle íček. Jedna skupinka s měkkým i – ji, ci, di, ni, ti, ži, či, ši a jedna skupinka s tvrdým y -ky, ry, hy, chy, ny, ty, dy.“

Učitelka: „Tak to je skvělý nápad. Souhlasíte?“

Žáci: „Asi ano.“

Učitelka: „Ale proč jste je tak rozdělili? Nešlo by nějak spojit to rozdělení s těmi věcmi?“

Žáci: „Podle tvaru, ale to nejde. Barevně taky.“

Učitelka: „Jak souvisí houbička s kostkou s těmi skupinami? Jaké ty věci jsou?“

Žáci: „Houbička je žlutá a kostka hnědá. Mají jiný tvar.“

Učitelka: „No a zkusili jste si je vzít do ruky? Vezměte si je. Co jste zjistili?“

Žáci: „...Houbička je měkká a kostka tvrdá. A jo!“

Učitelka: „Jak bychom teda mohli spojit s těmi skupinami?“

Žáci: „Skupiny s měkkým i bych přiřadila k houbičce, protože houbička je měkká. A s tvrdým y ke kostce.“

Učitelka: „*Jste s tím spokojeni? Souhlasíte?*“

Žáci: „*Asi ano. I když já nevím...*“

„*Jak jinak bys to rozdělil?*“

Učitelka: „*Vidím, že nikoho nic jiného nenapadlo, tak vás nebudu trápit. Ano, je to tak. Skupiny s měkkým i patří k houbičce a ty jsou ži, ši, či, ři, ci, ji, di, ti, ni. Těmto skupinám říkáme měkké a skupinám s tvrdým y tvrdé. Ty jsou hy, chy, ky, ry, dy, ty, ny. A budeme si pamatovat, že podle tohoto pravidla píšeme i, y.*“

Úkol č. 2: Najděte v textu slova, která přiřadíte k daným skupinám z úkolu č.1. Skupiny patřící k měkké houbičce vybarvěte žlutě a skupiny patřící k dřevěné kostce hnědě. Nakonec skupiny ze slov vypište na linky, které jsou pod textem.

Text: Život je dlouhý. Člověk někdy chybuje. Hynek rád hraje na kytaru. Rád chodí na procházky, kde pozoruje rybáře lovící ryby. Na lesní pěšině leží šiška a utrhnutá květina. Z křoví nás pozoruje kočička, která hlídá své dítě. Přinesla nám chytrý telefon, který nesmí ztratit. Jdeš do divadla? Kdy k nim přijdete? Každý člověk je hodný. Růžička má pěkné květy. Na věži odbily tři hodiny.

Cíl: Žáci vyvodí pravidlo psaní tvrdých a měkkých skupin.

Čas: 20 minut

Pomůcky: text (příloha č. C2), pastelky

Postup: Žákům dáme vytištěný text. Žáci barví skupiny, které patří k houbičce žlutě a hnědě ke kostce. Zkouší, proč zrovna náleží tato slova do této skupiny. Poté barevné skupiny napíšou na linky pod textem.

Pomocné otázky: Podle čeho jste zařadili do dané skupiny? Myslíte, že to platí ve všech slovech s danou skupinou? Zkusili byste najít pravidlo, kdy se píše i, í /y, ý v měkkých skupinách a kdy v tvrdých?

Reflexe: Žáci to zvládli, ale trvalo jim to dlouho. Psaní bylo náročnější. Doporučuji příště rozdělit na dvě části, s tím, že nepsat skupiny ale vybrat 5 slov s měkkou skupinou slov a 5 slov s tvrdou skupinou slov.

Reakce žáků: Po zadání úkolu se žáci vrhli na práci. Bylo tentokrát méně dotazů. Úkol hned pochopili.

Učitelka: *„Každému rozdám tento lísteček a vy se pokusíte najít v textu slova, která přiřadíte k daným skupinám slov, jak jste řadili k houbičce a k dřívku. Skupiny, které patří k houbičce, vybarvěte žlutě a hnědě skupiny patřící ke kostce. Radši Vám to napíšu na tabuli. Můžete si radit ve dvojicích. Připravte si pastelky.“*

Žáci: *„Máme si je vyndat? Jo.“*

Učitelka: *„Skupiny vybarvíte nebo zakroužkujete.“*

Žáci: *„Já si je podtrhnu.“*

Učitelka: *„Ano. Pak si je přečteme, abychom si je procvičili.“*

Žáci: *„Jé, já tam našla jenom tři. Já dvě.“*

Učitelka: *„Když je nad i tečka?“*

Žáci: *„Když je nad i tečka, tak je to co? Je to přece měkké i a patří ke žluté houbičce.“*

Žáci: *„Hy, hý, hy.“*

„Jé, já mám chyby.“

Učitelka: *„To nevadí, že tam máte chyby.“*

„Teď Vám ještě rozdám druhou část úkolu. Jsou to linky s obrázkem houbičky a s kostkou. Na linky napíšete skupiny.“

Žáci: *„Psace?“*

Učitelka: *„To je bezpředmětná otázka.“*

„K houbičce vypíšete měkké skupiny a ke kostce tvrdé skupiny. A abychom procvičili vázané písmo, tak psací písmem.“

Žáci: *„Když je tam e s háčkem?“*

Učitelka: *„Patří k houbičce anebo ke dřívku? Je tam i?“*

Žáci: „No není.“
Učitelka: „Tak tam nepatří.“
Žáci: „Ale já mám slovo květina.“
Učitelka: „No tak ě je před t, to jsme si ještě neříkali. Ale máš tam skupinu ti. Kam ji zařadíš?“
Žáci: „K houbičce.“
Učitelka: „Ano. Tak dám Vám ještě deset minut na práci.“
Žáci: „Ale já už mám vybarveno.“
Učitelka: „Tak začni psát.“

Rozhovor:

Učitelka: „Tak máme hotovo?“
Žáci: „Ano, ne. Ještě chvílku.“
Učitelka: „Tak kdo nemá, tak si je postupně některá dopíše. Tak děti pojd'te si je přečíst.“
Žáci: „Máme ty, co jsme vybarvili, nebo jen ty co jsme napsali?“
Učitelka: „Je to jedno. Ale spíš čtěte, co jste si napsali. Tak můžeme. Sebiku, přečti třeba skupiny měkké.“
Sebík: „Já mám napsáno: ži, dí, ší, ti, či, ví.“
Učitelka: „Aha. Má k tomu někdo něco?“
Žáci: „Paní učitelko, měl tam skupinu ví. Ale ta je špatně.“
Učitelka: „Proč si to myslíš?“
Žáci: „Protože „v“ není v měkkých skupinách.“
Učitelka: „Ano, správně. Písmeno „v“ patří do obojetných, ale to jsme si ještě neříkali.“
Žáci: „Já mám ještě slabiku ři.“
Učitelka: „Skvěle. Vypadá to, že měkké skupiny máme všechny. Souhlasíte?“
Žáci: „Ano. Já mám třeba více ři.“
Učitelka: „Jasně. To je správně, ale nevádí, když opakující se skupinu napíšeme jednou. Tak a teď tvrdé skupiny, které jste napsali ke kostce.“
Žáci: „Já mám třeba hý, dy, chy. Víc jsem toho nestihl.“
Učitelka: „Dobře. Kdo má další?“

Žáci: „Hý, dy, chy, hy, ky, ry.“
Učitelka: „Výborně.“
Žáci: „Paní učitelko, já mám ještě ry a dý.“
Učitelka: „Super. Děkuji. Tak teď máme všechno. Všichni jste to zvládli skvěle.“

Závěrečná reflexe: Tvrdé a měkké skupiny – ZŠ Charlotty Masarykové

Učitelka: „Tak tyhle hodiny jsme pracovali s pomůckou. Jaká to byla?“
Žáci: „Dřevěná kostka a houbička.“
Učitelka: „Dobře. A k čemu jste ji použili?“
Žáci: „Přiřazovali jsme k nim slova.“
Učitelka: „Podle čeho?“
Žáci: „Slova s měkkým i k houbičce a slova s tvrdým y ke kostce.“
Učitelka: „Super. A všechna slova přiřadíme k nim? Takže třeba kobyly?“
Žáci: „No... ne?“
Učitelka: „Proč ne? Vždyť po b je píše tvrdé y.“
Žáci: „???“
Učitelka: „Patří písmeno b do tvrdých skupin? Vyjmenujte tvrdé skupiny.“
Žáci: „Hy, chy, ky, ry, dy, ty, ny.“
Učitelka: „Fajn. Je tam by?“
Žáci: „Není.“
Učitelka: „Tak si musíme pamatovat, že po tvrdých skupinách se píše tvrdé y. Zatímco po měkkých skupinách ž, š, č, ř, c, j, d', t', ň se píše měkké i. Jinak, jak se Vám pracovalo?“
Žáci: „Dobře. Chtěli bychom ještě si hrát s houbičkou.“
Učitelka: „Skvěle. Byli jste všichni šikovní.“

Didaktické doporučení: Pokud si žáci nebudou vědět rady, tak je třeba zjednodušit aktivitu na 1 dřevěnou kostku a 1 houbičku. Učitelka ukazuje a žáci říkají, jaké věci jsou. Vhodnými otázkami je směřujeme k pochopení učiva. Je to proto, když žáci

dlouho nepřicházejí na řešení, tak ztrácí zájem či motivaci.
U úkolu č.2 je potřeba zjednodušit text, zkrátit ho a použít jednoduché věty. Žáci nečtou ještě správně.

Vzor:

Pracovní list C-2. vyučovací hodina – Upevnění psaní i, í/y, ý ve tvrdých a měkkých skupinách

Úkol č. 1: Doplňte i/í, y/ý. Rozdělte slova na dvě skupiny. Napište je do pracovního listu. Vymyslete další příklady. Platí tady zjištěné pravidlo?

ž _vot, ch _ba, k _tara, r _ba, koč _čka, š _ška

Cíl: Žáci si potvrdí vyvozené pravidlo.

Čas: 15 minut

Pomůcky: slova, pracovní list (příloha č. C3)

Postup: Na tabuli jsou napsaná slova z nabídky. Slova jsou napsaná i v pracovním listě. Žáci do slov doplní správné i/í, y/ý a pak do připraveného pracovního listu napíší slovo do správného sloupce dle toho, zda napíší tvrdé y/ý nebo měkké i/í. Poté vymyslí další příklady slov do sloupečku. Alespoň dva příklady od každého sloupce.

Pomocné otázky: Podle jakého pravidla budete postupovat? Podle čeho se budete řídit?

Úkol č.2: Zkuste vymyslet 2 věty s tvrdou a s měkkou skupinou slov.

Cíl: Žáci si upevní zjištěné pravidlo ve větách.

Čas: 10 minut

Pomůcky: sešit, pero

Postup: Vyberte si dvě tvrdé skupiny a dvě měkké skupiny a vymyslete ke každé skupině větu. Věty napište do sešitu. Poté přečtete ostatním.

Pomocné otázky: Vyberte si jakékoliv skupiny slov, ale dodržte naše pravidlo.

Záznam vyučovací hodiny

Upevnění psaní i, í/y, ý ve tvrdých a měkkých skupinách – 2. hod od ZŠ Zaječice

Úkol č. 1: Doplňte i/í, y/ý. Rozdělte slova na dvě skupiny. Napište je do pracovního listu. Vymyslete další příklady. Platí tady zjištěné pravidlo?

ž__vot, ch__ba, k__tara, r__ba, koč__čka, š__ška

Cíl: Žáci si potvrdí vyvozené pravidlo.

Čas: 15 minut

Pomůcky: slova, pracovní list (příloha č. C3)

Postup: Na tabuli jsou napsaná slova z nabídky. Slova jsou napsaná i v pracovním listě. Žáci doplní správné i, í/y, ý do slov a pak do připraveného pracovního listu napíší slovo do správného sloupce dle toho, zda napíší tvrdou skupinu nebo měkkou skupinu slov. Poté vymyslí další příklady slov do sloupečku. Alespoň dva příklady od každého sloupce.

Pomocné otázky: Podle jakého pravidla budete postupovat? Podle čeho se budete řídit?

Reflexe: Žáci se vrhli do práce s úsměvem. Tento úkol byl jednoduchý. Trochu se zarazili, že tam chybí písmeno, ale nakonec zvládli doplnit správné i/í a pak je lehce rozřadili do sloupců.

Reakce žáků: Po zadání úkolu se snažili vše splnit. Zarazili se u doplňování chybějících písmen. Spíše pokládali ujišťující otázky.

Učitelka: *„Na tabuli máme napsaná slova. Ta slova máte i na pracovním listu, co jsem Vám rozdala. Ta slova Vám určitě přijdou známá. Čím?“*

Žáci: *„Jsou měkké skupiny a taky tvrdé.“*

Učitelka: *„Ano, měkké skupiny slov a tvrdé skupiny slov. Setkali jsme se s nimi minulou hodinu.“*

Žáci: *„Chybí tam písmena.“*

Učitelka: *„Ano, chybí. Takže Vás úkol zní: Doplňte chybějící*

písmena a rozdělte slova do daných sloupečků. Poté vymyslete do každého sloupce další dva příklady. Potřebujete něco vysvětlit? “

Žáci: *„Můžu psát tiskacím?“*

Učitelka: *„Ano, můžete.“*

Žáci: *„Jaká písmena máme doplňovat?“*

Učitelka: *„Zkus mi přečíst první slovo. Kačko.“*

Kačka: *„Žavot, ... život.“*

Učitelka: *„Přesně tak. Život. Jaká písmena budeme doplňovat, když se jedná o tvrdé a měkké skupiny?“*

Žáci: *„Íčka.“*

Učitelka: *„Ano, tvrdé nebo měkké i/i. Tak do toho. Pak si to zkontrolujeme.“*

Rozhovor:

Žáci: *„Paní učitelko, už to mám hotové. Já taky.“*

Učitelka: *„Tak dobře. Jdeme se na to podívat. Vždycky si nejdřív přečteme slovo, doplníme správné i/i a řekneme, kam jsme ho teda napsali. Tak třeba Vojto.“*

Vojta: *„Život. Bude tam měkké i a napíšeme ho do druhého sloupce.“*

Učitelka: *„Ano, správně. Napíšeme ho do druhého sloupce s názvem měkké. Dokázali byste říci už, proč se tam píše měkké i?“*

Žáci: *„Ži patří do měkkých skupin.“*

Učitelka: *„Skvěle. Tak další slovo. Míšo.“*

Míša: *„Chyba. Napíšeme ho do prvního sloupce.“*

Učitelka: *„Proč?“*

Míša: *„Protože tam napíšeme tvrdé y.“*

Učitelka: *„Ano, ch je tvrdá souhláska.“*

Žáci: *„Další slovo je kytara. Tam píšeme tvrdé a patří taky do prvního sloupce.“*

Učitelka: *„Dobře. A co slovo ryba?“*

Žáci: *„Tvrdé y a patří do prvního sloupce.“*

Učitelka: *„Ano, další.“*

Žáci: „*Kočka. Mňau.*“

Učitelka: „*A tady? Jakoupak skupinu slov tu máme?*“

Žáci: „*Hm, či. To je měkká skupina, napíšeme měkké i.*“

Učitelka: „*Ano, měkká skupina. Takže ho napíšeme do druhého sloupce. Dobře. A máme tu poslední slovo. Šiška.*“

Žáci: „*Taky do druhého sloupce. Napíšeme tam měkké i.*“

Učitelka: „*Ano. Takže je nám to jasné? V měkkých skupinách píšeme měkké i a ve tvrdých skupinách píšeme tvrdé y. Ještě jste měli vymyslet do každého sloupce dva příklady. Tak první sloupec – tvrdé. Copak jste vymysleli?*“

Žáci: „*Rybář, ryba, kytka, rys, dým.*“

Učitelka: „*Super. Slova s měkkou skupinou jste vymysleli jaké?*“

Žáci: „*Žízala, žije, čiči, šije, cink, žíla.*“

Učitelka: „*Výborně.*“

Úkol č.2: Zkuste vymyslet 2 věty s tvrdou a 2 věty s měkkou skupinou slov.

Cíl: Žáci si upevní zjištěné pravidlo ve větách.

Čas: 10 minut

Pomůcky: sešit, pero

Postup: Vyberte si dvě tvrdé skupiny a dvě měkké skupiny a vymyslete ke každé skupině větu. Věty napište do sešitu. Poté přečtete ostatním.

Pomocné otázky: Vyberte si jakékoliv skupiny, ale dodržte naše pravidlo.

Reflexe: Tento úkol zvládli žáci bez problémů. Byli schopni vymyslet věty jak s měkkou skupinou, a tak s tvrdou skupinou slov.

Reakce žáků: Po zadání úkolu se žáci zamysleli a po ujištění, že je jedno s jakou skupinou, vymýšleli různé věty.

Učitelka: „*Tak si vyberte dvě tvrdé a dvě měkké skupiny a vymyslete s nimi věty. Můžete použít i slova z prvního úkolu. Věty si napište na tabulku.*“

Žáci: „*Je jedno, jakou skupiny si vyberu?*“

Učitelka: „*Ano, ale musí být v měkkých nebo tvrdých*

skupinách. “

- Rozhovor:**
- Učitelka: *„Tak máme?“*
- Žáci: *„Ano.“*
- Učitelka: *„Tak mně je zkuste přečíst třeba s měkkou skupinou.“*
- Žáci: *„Já mám: Kočička mňouká. Šiška padá ze stromu.“*
- Učitelka: *„Výborně. Má někdo něco jiného?“*
- Žáci: *„Já mám: Šiška je na zemi. Kočička běhá.“*
- Učitelka: *„Dobře. Napadá mě třeba: Jídlo je dobré. Jitrnice nemám ráda. Tak a teď tvrdé skupiny.“*
- Žáci: *„Chytá rybu. Ryba je ve vodě.“*
- Učitelka: *„Co slovo kytara, když jste už použili slova z prvního úkolu. Má někdo? Nebo vymyslí někdo větu?“*
- Žáci: *„Kytara. Kytara hraje. Já mám ještě: Chytá dobře.“*
- Učitelka: *„Dobře. Má ještě někdo něco?“*
- Žáci: *„Hraje na kytaru. Kytka voní.“*
- Učitelka: *„Výborně. Vidím, že byste vymýšleli dál a dál.“*

Závěrečná reflexe: Upevnění psaní tvrdých a měkkých souhlásek – ZŠ Zaječice

- Učitelka: *„Tak v téhle hodině jsme měli za úkol si upevnit psaní i/í, y/ý po tvrdých a měkkých skupinách. Chci se zeptat, rozumíte všichni tomu?“*
- Žáci: *„Ano.“*
- Učitelka: *„Takže zkuste mi shrnout, co jste se za tyhle hodiny naučili a zjistili?“*
- Žáci: *„Naučili jsme se tvrdé a měkké skupiny.“*
- Učitelka: *„Dobře. Takže ve slově nožička napíšeme, jaké i?“*
- Žáci: *„Měkké i.“*
- Učitelka: *„Proč?“*
- Žáci: *„Ži je měkká skupina.“*
- Učitelka: *„Výborně.“*

Didaktické doporučení: Tato cvičení jsou vhodná pro upevnění a procvičení dané problematiky.

Záznam vyučovací hodiny

Upevnění psaní i, í/y, ý ve tvrdých a měkkých skupinách– 2. hod od

ZŠ Charlotty Masarykové

Úkol č. 1: Doplňte i/í, y/ý. Rozdělte slova na dvě skupiny. Napište je do pracovního listu. Vymyslete další příklady. Platí tady zjištěné pravidlo?

ž__vot, ch__ba, k__tara, r__ba, koč__čka, š__ška

Cíl: Žáci si potvrdí vyvozené pravidlo.

Čas: 15 minut

Pomůcky: slova, pracovní list (příloha C3)

Postup: Na tabuli jsou napsaná slova z nabídky. Slova jsou napsaná i v pracovním listě. Žáci doplní do slov správné i/í, y/ý a pak do připraveného pracovního listu napíší slovo do správného sloupce dle toho, zda napíší tvrdé y/ý nebo měkké i/í. Poté vymyslí další příklady slov do sloupečku. Alespoň dva příklady do každého sloupce.

Pomocné otázky: Podle jakého pravidla budete postupovat? Podle čeho se budete řídit?

Reflexe: Tento úkol žáci zvládli docela dobře. Tato slova už viděli, a tak dokázali vymyslet další příklady. Chybějící písmena doplnili bez problémů. Nakonec doporučuji další úkol: Napadá tě slovo na měkkou skupinu či? Čivava.

Reakce žáků: Po zadání úkolu se žáci pustili do práce. Jenom se ujistili, že mají doplňovat i/í, y/ý.

Učitelka: *„Každý z Vás má pracovní list se slovy a s dvěma sloupci. Nejdřív si slova přečtete, doplňte chybějící písmena a pak napište do správného sloupce. Nakonec vymyslete do každého sloupce dva další příklady slov. Když byste váhali, mrkněte se na skupiny slov z minulého úkolu.“*

Žáci: *„Máme tam doplnit i/í, y/ý?“*

Učitelka: *„Ano. Pojd'te, radši si je přečtete. Sebíku, zkus přečíst.“*

Žáci: *„Život, chyba, kytara, ryba, kočička, šiška.“*

- Učitelka: „Výborně. Přesně takhle. Tak můžete se dát do práce.“
- Žáci: „Paní učitelko, máme slova psát psacím nebo tiskací?“
- Učitelka: „Můžete obojím.“
- Rozhovor:**
- Učitelka: „Vidím, že máte hotovo. Tak pojďte si to zkontrolovat. Sebíku, přečteš slovo, doplníš správné i/í a zařadiš do správného sloupce. Sloupce mají názvy tvrdé a měkké.“
- Sebík: „V prvním sloupci mám slovo chyba.“
- Učitelka: „Dobře. Jaké i teda tam napíšeme?“
- Sebík: „Tvrdé y.“
- Učitelka: „Dokázali byste vysvětlit, proč se tam píše tvrdé y?“
- Žáci: „Já jsem to tipl.“
- Učitelka: „Hm, ale zkusili jste se podívat na ty skupiny slov z minulé hodiny? Není tam náhodou nějaké spojení?“
- Žáci: „Jo, chyba. Je tam chy. A napíšeme tvrdé y.“
- Učitelka: „Přesně tak. Skupina chy je mezi tvrdými skupinami, proto píšeme ve slově chyba tvrdé y. Míno, další slovo.“
- Mína: „Kytara. Je v prvním sloupci. Píšeme tvrdé y.“
- Učitelka: „Výborně. Tak další, Péťo.“
- Péťa: „Ryba. Taky první sloupec a tvrdé y.“
- Učitelka: „Dobře. Tak máme první sloupec hotový. Nebo tam ještě někdo něco má napsaný?“
- Žáci: „Ne.“
- Učitelka: „Dobře. Tak jaká slova máme ve druhém sloupci s názvem měkké?“
- Žáci: „Život, šiška a kočička.“
- Učitelka: „Skvěle. Jaké i tam napíšeme?“
- Žáci: „Měkké i, protože patří do měkkého sloupce.“
- Učitelka: „Dobře slova patří do sloupce s názvem měkký a pamatujme, že se píší měkké i, protože mají měkké skupiny slov. Čili mají měkkou souhlásku.“
- „Dobře. Ještě jste měli vymyslet do každého sloupce dva příklady slov. Míšo, jaká slova jsi vymyslel s tvrdým y?“
- Míša: „Ryba, kytara, kytka, tygr a myš, hračky.“

- Učitelka: *„Tak rybu a kytaru jsme tam už měli, ale s jedním slovem moc nesouhlasím. Miša říkal ryba, kytara, kytka, tygr, myš a hračky. Co myslíte, mrkněte se na ty skupiny.“*
- Žáci: *„Nenašla jsem skupinu my. Aha, hm, myš tam není.“*
- Učitelka: *„Ano, myš tam nepatří. Písmeno m je totiž obojetná souhláska, kde se může psát tvrdé y a měkké i. Ale to se budeme teprve učit.“*
- Žáci: *„Já mám ještě slovo nůžky.“*
- Učitelka: *„Výborně. A co slova s měkkým i.“*
- Žáci: *„Jídlo, kočička, židle.“*
- Učitelka: *„Ano, má někdo jiná slova?“*
- Žáci: *„Lžička, čítanka.“*
- Učitelka: *„Čítanka, to je dobrý nápad. Třeba když byste řekli zdobněle boty?“*
- Žáci: *„Botičky.“*
- Učitelka: *„Dobře. Je tam měkká skupina ti. Dobře. Tento úkol jste zvládli skvěle.“*

- Úkol č.2:** Zkuste vymyslet 2 věty s tvrdou a 2 věty s měkkou skupinou slov.
- Cíl:** Žáci si upevní zjištěné pravidlo ve větách.
- Čas:** 10 minut
- Pomůcky:** sešit, pero
- Postup:** Vyberte si dvě tvrdé skupiny a dvě měkké skupiny a vymyslete ke každé skupině větu. Věty napište do sešitu. Poté přečtete ostatním.
- Pomocné otázky:** Vyberte si jakékoliv skupiny, ale dodržte naše pravidlo.
- Reflexe:** Žáci to celkem zvládli v pohodě. Vymysleli tak např.: Pes chytil balónek. Kočička je bílá. I když lehčí by bylo, kdybychom jim zadali slova a na ta měli vymyslet věty.
- Reakce žáků:** Žáci nebyli překvapeni úkolem. Úkol je bavil a rádi vymýšleli věty, i když museli vložit do té věty slovo se skupinou. Ptali se, zda můžou použít slova z minulého úkolu.

Učitelka: „*Tak děti na tabuli máte vypsané tvrdé a měkké skupiny. Vyberte si od každé skupiny dvě a vymyslete s nimi krátkou větu.*“

Žáci: „*Můžeme použít slova z minulého úkolu?*“

Učitelka: „*Ano, můžete. Ale budu ráda, když byste vymysleli i jiná slova.*“

Rozhovor:

Učitelka: „*Tak pojďte na to. Pár vět si přečteme.*“ *Honzíku, třeba věty s tvrdou skupinou.*“

Honzík: „*Hraji na kytaru. Ryba plave.*“

Učitelka: „*Výborně. Má někdo něco jiného?*“

Žáci: „*Chytám rybu. Tonda je chytrý. Pes chytil míč.*“

Učitelka: „*Skvěle. Vymysleli byste větu na slovo nohy?*“

Žáci: „*Nohy jsou krátké. Máme nohy.*“

Učitelka: „*No vidíte, jak Vám to jde. Co slovo dýně?*“

Žáci: „*Dýňová polévka. Nemám rád dýni.*“

Učitelka: „*To byly věty s tvrdou skupinou. A co věty s měkkou skupinou?*“

Žáci: „*Já mám: Žížala je v zemi. Šiška padá ze stromu.*“

Učitelka: „*Dobře. Někdo jiný, Tondo?*“

Žáci: „*Kočička je bílá. Žížala leze. Život je dobrý.*“

Učitelka: „*Mohla by se věta: „Život je dobrý.“ zařadit i do vět s tvrdou skupinou slov?*“

Žáci: „*Ne. Ale ano. Je tam tvrdé dlouhé y. Rý.*“

Učitelka: „*Rý patří do tvrdých skupin. Takže můžeme. Má ještě někdo něco jiného?*“

Žáci: „*Máš tam chybu. Kde? To je věta.*“

Učitelka: „*Skvěle. Tak myslím, že jste to zvládli skvěle.*“

Závěrečná reflexe: Upevnění psaní i, í/y, ý ve tvrdých a měkkých skupinách – ZŠ Charlotty Masarykové

- Učitelka: „*Jak se Vám pracovalo?*“
- Žáci: „*Dobře.*“
- Učitelka: „*Co Vám ta hodina přinesla?*“
- Žáci: „*Hm, doplňovali jsme íčka do slov a přiřazovali.*“
- Učitelka: „*Dobře. A podle čeho jste je doplňovali?*“
- Žáci: „*Podle tvrdých a měkkých skupin.*“
- Učitelka: „*Dobře. Řekněte mi nějaký příklad.*“
- Žáci: „*Třeba šiška. Ši je měkká skupina, a proto píšeme měkké i.*“
- Učitelka: „*Souhlasím. Rozumíte všichni?*“
- Žáci: „*Ano.*“
- Učitelka: „*Skvěle. Všichni jste to zvládli.*“

Prekoncept: Žáci vycházejí z abecedy. Znají samohlásky a vědí, že měkkému i se říká měkké i, a tvrdému y že je tvrdé y a že je to y. Dále vycházejí z dovednosti čtení a z dovednosti tvorby jednoduché věty.

Didaktické doporučení: Obě cvičení jsou vhodná jako domácí úkol nebo na prověření znalostí.

Rozhovor s paní učitelkou ze ZŠ Charlotty Masarykové

Jméno: Jana

Praxe: 6 let

Místo: ZŠ Charlotty Masarykové, Praha

Popis: Tento závěrečný rozhovor proběhl po splnění všech úkolů. S paní učitelkou jsme shrnuli všechny aktivity a poznatky o činnostech žáků. Probrali jsme, jak se žákům dařilo či nedařilo. Dále co by potřebovalo změnit, vynechat nebo naopak zachovat. Z tohoto rozhovoru jsem vyvodila i didaktická doporučení a zároveň jsem zjišťovala prekoncepty žáků, což je jeden z mého cíle.

- Rozhovor:**   **Dotazující:**   *„Jak žáci pracovali v jednotlivých cvičení u daných témat?“*
- Jana:**   *„U slov nadřazených, podřazených nebyl problém. U úkolu č. 2 v první hodině jako aktivita na utvrzení slov nadřazených a podřazených byla skvělá. Děti pracovaly skvěle. Časová dotace u těchto aktivit stačila. Jinak děti přemýšlely a vymyslely řešení samy.“*
- Dotazující:**   *„Dobře. A co úkoly ve druhé hodině?“*
- Jana:**   *„Tady bych dala míň obchodů, například tři. Úkol byl dlouhý. Taky bych udělala ten pracovní list, tak aby bylo poznat, že je to obchod. Tady to vypadalo jako okno, který má název. U dalšího úkolu právě děti se chtěly podepsat. Jinak obchodní dům byl dobrý, ale obrázek neodpovídal obchodnímu domu, ale děti na to i tak přišly. Líbilo se jim to, ale nejsem si jistá, zda měl didaktický potenciál, co měl mít.“*
- Dotazující:**   *„Takže vybarvit a nakreslit více plastičtěji. Nám se ale jednalo o to pravidlo, že jsou to slova souřadná.“*
- Jana:**   *„No právě, a ten domeček tomu neodpovídal. Já bych udělala třeba: dala bych hračkářství a děti bych se zeptala, co byste prodávaly v hračkářství?“*

- Dotazující:** *„Takže bys tam napsala přímo název obchodu.“*
- Jana: *„Ano, třeba obchod s oděvy, potraviny.“*
- Dotazující:** *„A co úkol tři?“*
- Jana: *„No tady jsme si chvilku povídali a pak psali. Bylo to spíše cvičení na upevnění a potvrzení pravidla. Tady nebyl problém.“*
- Dotazující:** *„A co úkoly s účky? Třeba v pracovním listu první hodina.“*
- Jana: *„Tady jsme si nejdřív řekli, co ta slova znamenají. Žáci zjistili, že tahle skupina je u s čárkou a u s kroužkem. Poté jsem se skupinky s u s kroužkem zeptala, zda by se dokázala rozdělit na další dvě skupiny. Nakonec na to děti přišly.“*
- Dotazující:** *„Vystalo tady nějaké didaktické doporučení?“*
- Jana: *„No, tady žádný. Tady je dobře odvedená příprava. Tady je důležité, aby děti znaly a rozeznaly dlouhé a krátké samohlásky.“*
- Dotazující:** *„Takže se nám tady objevil prekoncept. Super.“*
- Jana: *„Ano, musí znát. Oni vlastně vědí a, e, i, o, u, á, é, í, ó, ú. Takže vidí, že ve slově jsou dvě účka, ale už nevědí proč. Tady opravdu přišli na to pravidlo a dle toho si to pamatují. Tady by šlo, kdyby to bylo pro ně těžší, třeba se bojít, tak je dát do dvojic. Nebo je dát do skupin např. do čtyř a dát jim stejná slova, a zda ty skupinky přijdou na stejné řešení, zda se rozdělí podle stejného kritéria.“*
- Dotazující:** *„A máme tu druhou hodinu. Co tady?“*
- Jana: *„Tady by bylo potřeba vybrat obrázky, aby byly jednoznačné a za druhé napsat pomocná písmenka a vynechat to účko. Protože tady děti vůbec netušily, jak obrázky nazvat. Užovce říkaly had. Ústa a pusa je pro ně i těžké definovat.“*
- Dotazující:** *„Dobře. Tak tady pozměnit obrázky. A co v druhém úkolu?“*
- Jana: *„Tak tady děti psaly diktát a na závěr vymýšlely další slova. To jim docela šlo. Tohle bylo dobrý, ale fakt spíš nadiktovat do každého sloupečku dvě, protože druháci neznají ještě tolik slov. Aby ještě měli možnosti slov, které znají. Obecně pro děti je těžké něco vymyslet.“*
- Dotazující:** *„A máme tu didaktické doporučení.“*
- Jana: *„Ano, zachovat daný počet slov, anebo jim dát možnosti. Napsat jim na tabuli slova na výběr. Nebo jim říct těžké slovo, které*

neznají, protože nám jde o to, aby slova zařadili. K tomu využijí sluch a procvičit tak sluchovou percepci.“

Dotazující: **„Dobře. To je pravda. A máme tu poslední téma: Psaní i/í, y/ý po tvrdých a měkkých skupinách slov. Máš nějaký postřeh?“**

Jana: *„Tady jsem udělala víc skupinek. Děti měly dřívko a houbičku. Tady vlastně nemám nic. Oni vědí, že měkkému i se říká měkké i a tvrdému y se říká tvrdé y. Oni na to přišli po chvílce. Mohli bychom to zlehčit. Dát jednu houbičku a jednu kostku a ty se dotazuješ. Dáváš otázku: Jaká je houbička? Jaká je kostka? A děti řeknou, že je žlutá, červená. A ty se ptáš dál. Prostě když nebudou vědět, pomůžeš otázkami. Když děti dlouho nepřicházejí na odpověď, tak ztrácí zájem, tak po minutce se jich zeptám. I v tomhle bych dala pomocnou otázku. Jinak tato aktivita je dobrá.“*

Dotazující: **„Děkuji. To je dobrý tip. Co další úloha?“**

Jana: *„Tady mám výtku. Text byl dlouhý a těžký. Takže určitě zkrátit text. Máš tady souvětí, to bych vyhodila. Už je to nebavilo. Dalo jim zabrat to už přečíst natož vyhledat měkké skupiny. Jeden žák nepochopil, že má podtrhnout skupinu slov a podtrhnul celé slovo. Někdo podtrhnul slovo člověk, protože znělo měkce. Děti podtrhávaly slova, která nedávala smysl. Dát jen jednoduché a úderné věty. Pak vypsát jen 5 slov.“*

Dotazující: **„Ano, máš pravdu. Taky jsem si to uvědomila, když jsem s dětmi pracovala na tomto úkolu. Tak už zbývá poslední hodina. Co tady? Moje děti to zvládly celkem dobře.“**

Jana: *„Tyhle dva úkoly byly dobré. Úkoly slouží spíše k prověřování znalostí, nebo jako vhodný domácí úkol. Ten druhý úkol by šel zjednodušit např. na tabuli napsat pět slov s měkkou skupinou a pět slov s tvrdou skupinou. Vyber si z každé skupiny dvě slova. Začni s měkkými skupinami slov a pak tvrdými. Nebo můžou vylosovat či zahrát hru Lovci perel.“*

Dotazující: **„Jak děti zvládly úkoly, které mají problémy s poruchami učení?“**

- Jana: *„Protože většina aktivit byla ve skupině, tak vlastně ty slabší děti se mohly inspirovat od těch chytřejší, což je skvělý. Úkol zvládly tím, že si pomohly.“*
- Dotazující:** *„Když se zaměříme na gender. Byli lepší kluci nebo holky?“*
- Jana: *„Byla lepší děvčata. U mě kluci nejsou moc bystří. Mám tam kluky s poruchou autistického spektra. Chlapce, který nevnímá a ťuká. Takže ano, holky byly lepší.“*
- Dotazující:** *„Ale i tak úkoly kluci zvládli.“*
- Jana: *„Ano, ale musela jsem je dát do skupiny k holkám, aby si navzájem pomohli.“*
- Dotazující:** *„Co se týče časové dotace na úkoly. Stačila?“*
- Jana: *„Jak u kterých. Psací úkoly trvaly déle, min 15 minut. Nebo když jsme si vysvětlovali slova, tak se aktivita protáhla, to pak taky trval úkol dýl. Navrhovala bych prodloužit časovou dotaci tak o pět minut a u psacích až 10 minut.“*
- Dotazující:** *„Jakou metodu při výuce používáš nejčastěji?“*
- Jana: *„Nejčastěji používám to konstruktivistický vyučování. Chci, aby děti na hodně věcí přicházely samostatně a aplikují to ve všech předmětech.“*
- Dotazující:** *„Myslíš si, že v těchto úkolech se objevovaly nebo se aplikovaly prvky konstruktivismu?“*
- Jana: *„Myslím si, že ve všech cvičení to tak bylo a myslím si, že hodně dětí přišlo i na tu definici toho pravidla. U toho „účka“ tam mně to přišlo skvělé. U „úček“ to bylo hmatatelné. Ta slova nadřazená, podřazená byla taky super. U těch slov souřadných tam to bylo takový náročnější. Byly dobré i tvrdé a měkké souhlásky a mám pocit, že to ty děti chápou. Cvičení jsme dělali poctivě a ještě jsem se k nim vracela. A je vidět, že chápou. Tak si myslím, že ve všech cvičení byly prvky konstruktivismu aplikovány.“*
- Dotazující:** *„Takže opravdu ty úkoly podporovaly konstruktivistickou výuku?“*
- Jana: *„Ano. V této výuce jsou děti zapojovány všechny, protože myslí. Když na to přijdou, tak vlastně si to líp pamatují.“*

Dotazující: *„Je něco, co bys pro příště zlepšila?“*

Jana: *„Ta „účka“, tam bych zlepšila obrázky, jak jsme se bavili. Obrázky nebyly jednoznačný. A u slov nadřazených tam bych nic nevytkla. Samostatné úlohy, které tvořili, tam to bylo zajímavé. A ty měkký a tvrdý souhlásky byly taky dobré. Samozřejmě je to náročnější na přípravu. Musí si to učitel přichystat, vytisknout materiály, ale vyplatí se to pro ty děti dělat.“*

Dotazující: *„Myslíš si, že žáci lépe pochopili učivo tímto způsobem? Lépe se naučili?“*

Jana: *„Vlastně tímto způsobem děti chápou daleko víc nové učivo, ať je to v matice, prvouce, prostě ve všem. Když to objeví, tak mají radost a mají to spojený s tím zážitkem a není to jen tupé přepisování.“*

Dotazující: *„Celkově, líbily se dětem tyto aktivity? Bavilo je to?“*

Jana: *„No mé děti mají problém v tom, že je baví to, do čeho jsem je já nadchla. Já jim přinesu takové nadšení a mně přijde, že to, co baví mě, tak je baví taky. Takže ono je to bavilo. Rádi spolupracují, je to dobrá skupina. Děti tyhle aktivity uvítaly. Musím přiznat, že i to vymýšlení konstruktivistické hodiny je náročné, protože musíš hledat nové metody. Nemáš připravené věci. Tady to bylo připravené a tím ulehčení přípravy.“*

Dotazující: *„Myslíš si, že tyto typy úkolů jsou vhodné pro všechny žáky? Mám na mysli různé dys.“*

Jana: *„Jsou, protože jsou hodně ve skupinkách, ve dvojicích, takže ti žáci s dys to pochopí. Vysvětlí si to ve skupinkách. Nevysvětlují to jenom já. U mě to pochopili všichni. Chci to dělat tímhle tím způsobem. Protože, když bych teď srovnala loňskou třídu a tuhle, tak loňská to vůbec neuměla, nepochopila. Ale tady ta teď to prostě umí. U všech aktivit nejdřív museli najít, potom to nelepili nebo přepsali, řekli to nahlas. Šlo to všemi smysly, které potřebují k pochopení daného učiva.“*

Dotazující: *„Myslíš si, že prvky konstruktivismu je vhodné použít v každé výuce, hodině, v učivu?“*

Jana: *„No já tuhle metodu používám v každé hodině. Já ji používám v maticce, prvouce, v češtině někdy i v hudebce.“*

Dotazující: *„Napadá tě ještě něco k této problematice? K těm úkolům?“*

Jana: *„Já bych uvítala, kdyby vyšla příručka. Metodická příručka pro celou druhou třídu v tomhle tom typu. My teď jedeme slovní druhy. Tak vím, že by se dalo vymyslet. Bylo by fajn po něčem šáhnout a nevymýšlet ty úlohy. Je to i o osobnosti učitele, protože ne každý učitel je na tuhle metodu připravený. Ne každý má na to tu trpělivost nejen s tou přípravou, ale ty děti chodí okolo toho pravidla a někdy trvá delší dobu, než na to přijdou a někdy to prozradí učitel dřív, než je potřeba. Nese to svá rizika. Já mám tady kolegyně, které učí frontálku, nadiktují, přepíší a děti nemají ten vjem hmatový, sluchový ani vrstevnický a vlastně půlku věcí zapomenou. Kdežto ty děti přijdou domů a vlastně z té konstruktivistické metody berou ty zážitky: mami my jsme dnes stříhali obrázky, dávali jsme si dohromady slova, potom jsme je lepili do sešitu, a nakonec jsme je dokonce přepisovali. Najednou rodiče vidí, že to není jen tupě přepsání věcí, ale že u toho udělali spoustu práce okolo.*

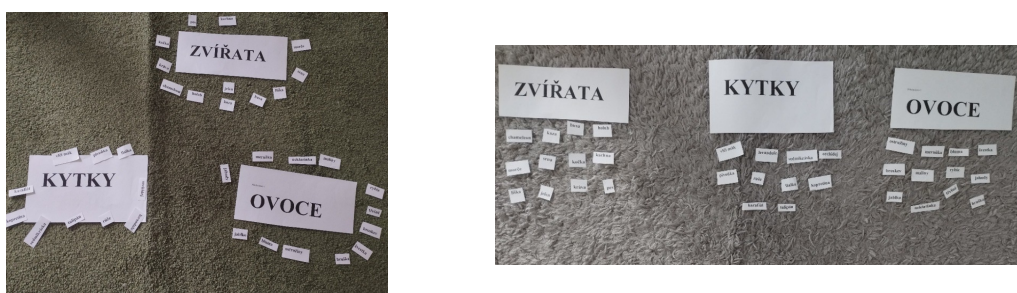
Je dobrý, aby párová učitelka byla k této metodě taky nakloněna. Aby si radily, vyměňovaly postřehy a vzájemně si pomohly.“

6.5 Závěrečné vyhodnocení výzkumu

V závěrečném výzkumu budu vyhodnocovat a porovnávat pracovní listy žáků druhých ročníků z obou základních škol. Zda se objevily prekoncepty anebo miskoncepty. Budu shrnovat didaktická doporučení pro další práci, na co si dát pozor a co zlepšit. Zároveň zhodnotím použití konstruktivistických prvků v úkolech.

Jako první jsem pracovala se slovy s významovými vztahy. Jedná se o slova významem nadřazená, významem podřazená a významem souřadná. Žáci se tomuto tématu věnovali dvě vyučovací hodiny.

V první hodině měli plnit dva úkoly, které byly zaměřeny na slova s významem nadřazená a slova s významem podřazená. V prvním úkolu měli lístečky se slovy a žáci se měli seřadit do třech skupin a zodpovědět otázky, které položila paní učitelka. V obou třídách ze začátku žáci nevěděli. Byli zmatení. Nevěděli, co mají dělat, a proto je učitelka musela trochu navést. V komunikaci se tak objevily prvky rámcově připravené komunikace. Ale bylo vidět, že žáky aktivita bavila. Pracovali ve skupině a navzájem si pomáhali. V tomto úkolu museli být aktivní, zjišťovat si navzájem, co kdo má napsáno a přemýšlet nad vzájemným spojením. Vzhledem k tomu, že byli žáci namíchaní, tak neměli problém ani žáci s dys.

Obrázek 1 - Slova nadřazená a podřazená

Na otázku: „*Urči pravidlo, podle kterého ses zařadil/la do dané skupiny*“, odpovídali žáci shodně. Poznali, že jedna skupina je ovoce, druhá zvíře a třetí kytka. Jen jsme si museli potvrdit správný název, že se rozřadili dle názvů, takže dle významů slov. Společně jsme se domluvili, že názvům budeme říkat slova významem nadřazená a slovům patřící k těmto názvům budeme říkat slova významem podřazená. Zde se právě objevil prvek transmisivní výuky, kdy sama učitelka jim předala vědomost a to, jak se těmto slovům říká.

Druhý úkol byl spíše na utvrzení tohoto pravidla, kdy žáci vymýšleli další skupiny slov. Obě třídy vymyslely bez problémů další skupiny slov, které i správně pojmenovaly. Tady nebyl žádný problém. Úkol by šel ztížit nějakou podmínkou např.: seřaďte slova podle abecedy.

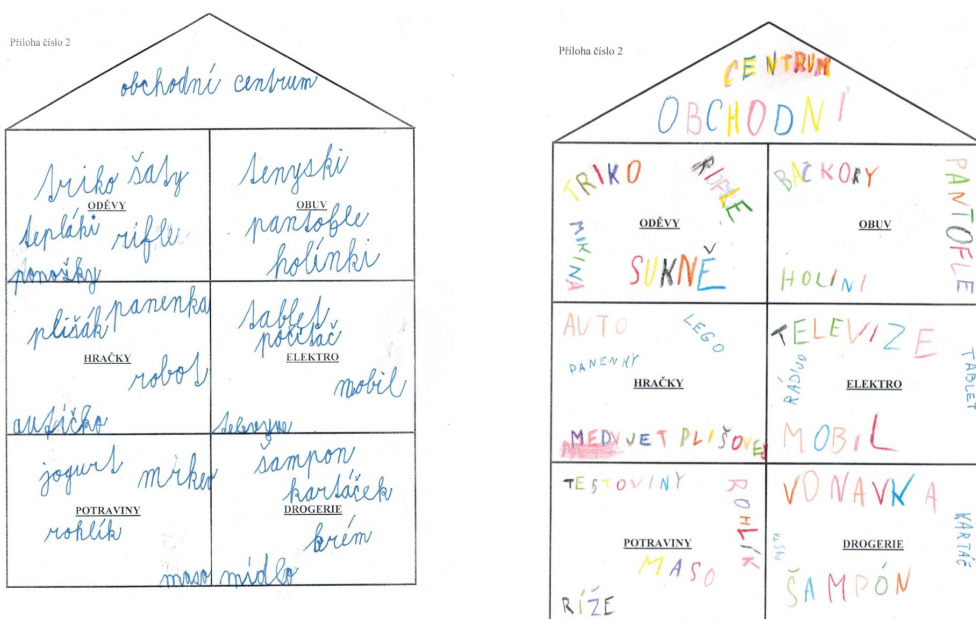
ZELENINA

MRKEV OKURKA SALÁT CIBULE

PAPRIKA

Obrázek 2 - Vymyšlená řada

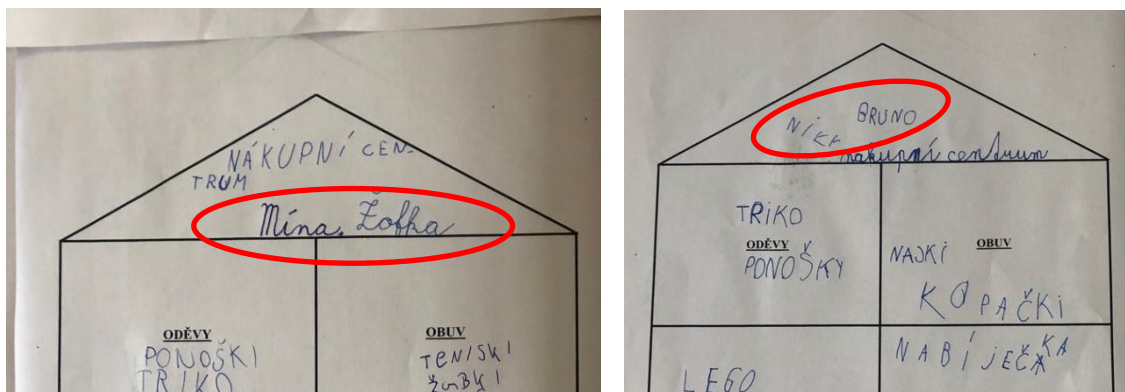
Ve druhé vyučovací hodině se zabývali slovy s významem souřadným. Žáci si upevnili znalosti z minulé hodiny a zároveň přišli na další pojmenování – slova s významem souřadným. V prvním úkolu žáci pracovali s domečkem, kde do jednotlivých okének doplňovali slova, která náleží k jednotlivým názvům v okénku. Pracovali ve dvojicích, takže si mohli navzájem pomáhat. Zde se vyskytl problém s názvy. Za prvé názvy byly v množném čísle, což v těchto případech se píše názvy vždy v jednotném čísle pro lepší pochopení. V obou školách se celkově objevil problém pochopení významu slov. Bylo zajímavé, že slovo „drogerie“ žáci v Zaječicích znali a v Praze naopak neznali. Dle paní učitelky je to proto, že u nich v Praze nejsou jednotlivé obchody s názvem „Drogerie“ a spíše je spojena s jiným obchodem. Po vysvětlení názvů neměli s vyplňováním žáci problém. Použili i pastelky. Aktivita je bavila.

Obrázek 3 - Domeček

Následně ve druhém úkolu se ukázal problém s pojmenováním domečku. Zatímco žáci ze školy Zaječice neměli výrazný problém s názvem domečku. Přišli na název obchodní

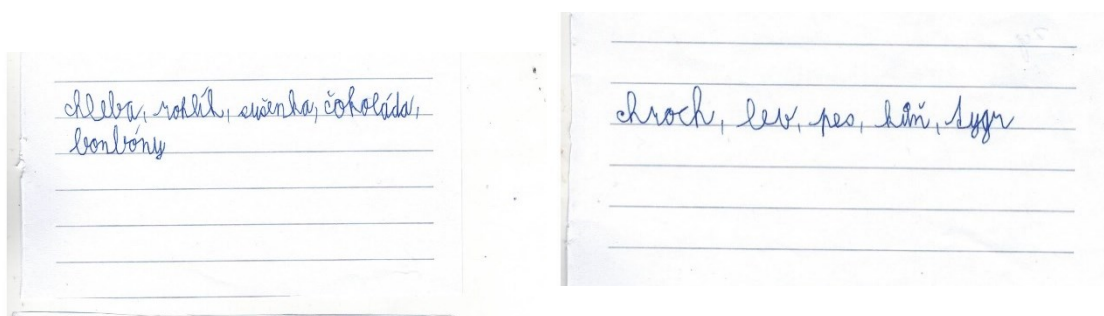
centrum, obchodní dům celkem lehce. Ale ve škole v Praze nastal problém. Žáci nevěděli, jak nazvat domeček. Když uslyšeli pojmenuj, jak se bude jmenovat, tak se žáci do domečku podepsali. Viz obr. č. 4

Obrázek 4 - Podpisy

Z tohoto důvodu by bylo lepší domeček lépe nakreslit a vybarvit. Bylo by lepší použít přesnější názvy například „Obchod s potravinami“.

Poté následoval úkol, kdy žáci vymýšleli další slova k zadanému slovu. Procvičovali zde slova souřadná, kdy k jednomu slovu vymýšleli další slova, která jsou ve stejné řadě. Nakonec vymysleli slovo s významem nadřazeným. Toto cvičení patřilo opět do procvičení a upevnění učiva. Žáci s tímto úkolem neměli problém.

Obrázek 5 - Souřadná slova

V obou vyučovacích hodinách byly využity úkoly s konstruktivistickými prvky, kdy žáci samostatně vymýšleli řešení úloh a přicházeli na pravidlo, poučku týkající se daného tématu.

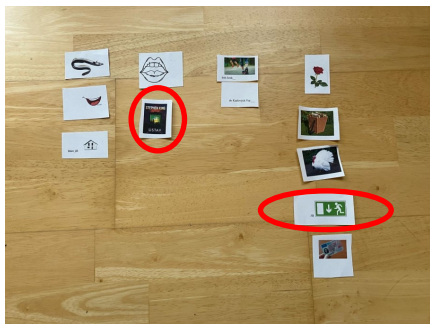
Při těchto úkolech museli vycházet ze svých prekonceptů. Jeden z prekonceptů je znát základní význam slov. Žáci by měli mít základní představu pojmu, názvu. S tím souvisí mít

nakonec rozřadili a určili chybně zařazené. Ale i přesto bylo znát, že žáci zvládli naše pravidlo aplikovat i do tohoto úkolu.

Obrázek 9 - Srovnání obrázků

V dalším úkolu si žáci upevnili získané pravidlo psaní ú, ů. Žáci napsali diktovaná slova. Nakonec vymysleli další slova do sloupečku. Úkol zvládli skvěle a bez problémů. Sice se objevila drobná chyba, ale to bylo spíše z nepozornosti. Slovo „kůže“ zařadil žák do třetího sloupce, kde se píše u s kroužkem na konci slova. Chybu jsme si vysvětlili a opravili.

ú-	-ů-	-ů
úberij	keuře	keuře
úel	suil	solu
úipeněť	muře	donu
		pru

ú-	-ů-	-ů
úmor	muře	donu
úkol	kuře	chlapu
účko	duře	domu

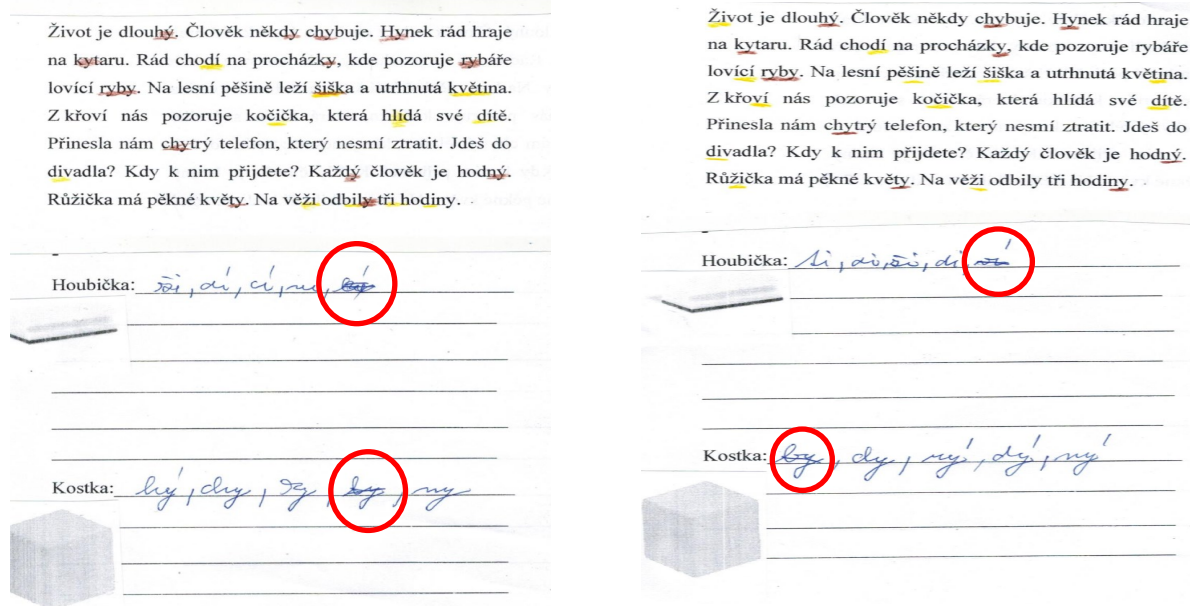
Obrázek 10 - Tabulka s ú/ů

Obě vyučovací hodiny proběhly v duchu konstruktivistického přístupu. I přes počáteční problémy s obrázky, žáci museli sami přijít podle jakého vodítka se budou psát samohlásky ú/ů. Zároveň si procvičili a upevnili pravidlo psaní ú/ů.

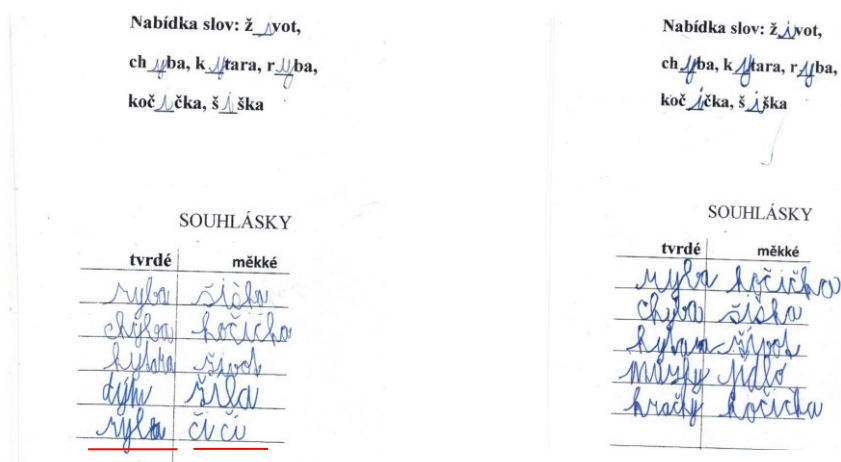
pět skupin. Tento úkol je potřeba upravit. Určitě zkrátit text. To znamená zvolit jen pět krátkých vět. Ty věty by měly být výstižné typu: Pták letí pryč. Nepoužívat souvětí. Dále zvětšit časovou dotaci. Jinak na procvičení a upevnění pravidla psaní i/í, y/ý je toto cvičení ideální. I když úkol nakonec žáci zvládli, objevovala se zde častá chyba. Žáci nebrali na vědomí tvrdé skupiny slov a měkké skupiny slov. To znamená, že si při hledání těchto skupin neuvědomili, že ne každé písmenko tam patří. Nezkontrolovali, zda daná souhláska se vyskytuje v určité skupině. Takže se objevila slabika ví, by. Viz obrázek č. 12.

Obrázek 12 - Chybné slabiky

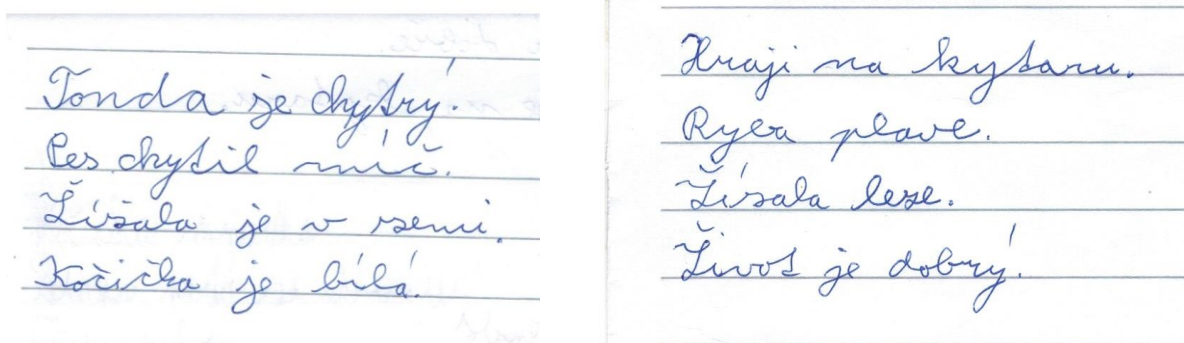
Mohli bychom tuto chybu zakomponovat do miskonceptu, protože mají chybnou představu o tom, že nezáleží, kam zařazujeme písmena. Myslí si, že je jedno, zda tam bude v, l, m. Vidí tam měkké i, tak automaticky jej zařadí do měkkých skupin. To platí i u tvrdého y. Tento miskoncept lze napravit zjištěním, upevněním znalostí o tvrdých a měkkých skupinách. Chybu jsme si vysvětlili a opravili.

Ve druhé vyučovací hodině dostali žáci slova s měkkými a s tvrdými skupinami, ale i/í, y/ý tam nebyly napsané. Žáci je museli doplnit a napsat je správně do tabulky. Nakonec do každého sloupečku vymysleli další slova s danými skupinami. Žáci dokázali správně doplnit i/í, y/ý do slov. Slova pak napsali do správných sloupečků a vymysleli další slova. Napadali je zajímavá slova jako je či či, dým. Úkol je velice bavil.

Obrázek 13 - Tabulka s i/í, y/ý

Ve druhém úkolu si žáci měli vybrat dvě měkké skupiny a dvě tvrdé skupiny, vytvořit s nimi slova. Se slovy nakonec vymyslet krátké věty. Tento úkol sloužil k procvičení a upevnění psaní tvrdých a měkkých skupin. Žáci úkol zvládli. Neměli s ním žádný problém. Vymýšleli pěkné věty.

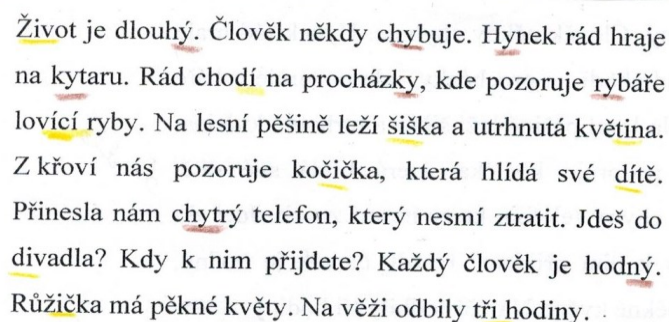
Obrázek 14 - Věty s i/í, y/ý

I v tomhle tématu se projeví konstruktivistické prvky. Žáci pracovali samostatně. Svým přemýšlením, zkoumáním přišli na to, kde psát i/í a y/ý. Naučili se rozlišovat měkké a tvrdé skupiny.

U tohoto tématu vyvstal prekoncept ten, že žáci vědí, že měkké i je í a tvrdé y je ý. Z toho vyplývá, že musí znát samohlásky krátké i dlouhé. Znáť písmena čili abecedu. Umět si slovo přečíst a mít povědomí, co je věta.

Didaktické doporučení u prvního úkolu, by bylo zjednodušení. Mohli bychom mít jen jednu houbičku a jedno dřívko, kostku a ukazovat žákům. Přitom pokládáme návodné otázky a žáci přemýšlejí společně. Přesto jsem toho názoru, že je lepší, když zapojí svoje smysly. Lépe si tak zapamatují. Dále nebát se použít návodné otázky. Je potřeba je zvolit včas. Ne dlouho, a ne

moc brzo. Jinak by úkol ztratil význam. Při brzkém položení otázky by žáci nedostali dost času na přemýšlení. Zároveň hrozí, když položíme otázku moc dlouho, tak žáci ztrácí motivaci. Když žáci dlouho nepřichází na vyřešení úkolu, tak je to přestane bavit. Ztratí zájem. U zvolení barev houbiček je jedno, jakou barvu zvolíme, ale pozor u úkolu číslo dva v první hodině, je potřeba si ustanovit barvu. Úkol totiž navazuje na první úkol dle barvy houbičky. V našem případě jsme použili žlutou barvu. Dále u tohoto úkolu nemusíme být striktní v tom, že žáci musí zakroužkovat nebo zabarvit skupinu slov. Pokud žák má zájem, může podtrhávat. Podporujeme tak jeho volbu a zájem. Protože žák pozná, že i tak může splnit úkol. Viz obr. č. 15.

Život je dlouhý. Člověk někdy chybuje. Hynek rád hraje na kytaru. Rád chodí na procházky, kde pozoruje rybáře lovící ryby. Na lesní pěšině leží šiška a utrhnutá květina. Z křoví nás pozoruje kočička, která hlídá své dítě. Přinesla nám chytrý telefon, který nesmí ztratit. Jdeš do divadla? Kdy k nim přijdete? Každý člověk je hodný. Růžička má pěkné květy. Na věži odbily tři hodiny.

Obrázek 15 - Podtrhávání

Další doporučení je, jak jsem už psala výše, použít menší počet vět. Stačily by čtyři až pět vět. Měly by být krátké, výstižné a jasné. Nepoužívat souvětí. Při vypisování slabik bych doporučila napsat celé slovo. A zvolit omezený počet. Například vypište dvě slova s měkkou skupinou a dvě slova s tvrdou skupinou. Ve druhé vyučovací hodině jsou úkoly spíše na upevnění a procvičení učiva. Jsou vhodné taky jako domácí úkoly a taky na zjištění znalostí žáků. Tady lze použít různé obměny. Například vyber si dvě slova s měkkou skupinou a dvě slova s tvrdou skupinou z nabídky, kterou vidíš na tabuli a vymysli věty. Můžeme si zopakovat i věty oznamovací, rozkazovací a tázací a u vymýšlení vět jim zadat třeba: Vytvoř jednu rozkazovací větu. Jinak je úkoly bavily. Žáci pracovali s chutí.

6.6 Závěr

Tato diplomová práce byla zaměřena na aplikaci konstruktivistických prvků v českém jazyce ve druhém ročníku. Správné pochopení učiva je důležité pro další studium a také použití v životních situacích.

K zjištění cílů byla využita Bloomova taxonomie. Při plnění úkolů využili žáci jako kognitivní cíl znalost a to, že žáci museli pojmenovat, popsat, přiřadit, seřadit různá slova. Dalším cílem bylo porozumění, kdy žáci sami vymýšleli příklady. V dalším cíli „aplikace“ žáci aplikovali získané pravidlo v dalším úkolu například u psaní podob ů, ů. Analýza se projevila ve skupinové práci, kdy se museli rozhodnout, jak se seřadí, jak pojmenují. Syntéza se objevila spíše v diskusi mezi učitelkou a žáky, kdy společně shrnuli poznatky a obecné závěry. Co se týče posledního cíle Blooma je, že jsme zhodnotili, uvedli nedostatky, a naopak co se povedlo.

Jako první cíl práce bylo aplikovat konstruktivistické prvky. Kdy žáci se snažili svým vlastním přemýšlením, zkoušením zjistit určitou poučku, pravidlo. Aktivity probíhaly převážně ve skupině, ve dvojicích. Dle paní učitelky ze ZŠ Charlotty Masarykové v těchto úkolech se objevily konstruktivistické prvky. S tím souhlasím, protože i žáci z ZŠ Zaječice přišli na stejnou myšlenku. Při plnění úkolů se objevovaly komunikační roviny. Například sociální, motivační a metakognitivní.

Dalším cílem bylo zjištění prekonceptů, kdy žáci museli vycházet z dosavadních zkušeností. U všech úkolů se jednalo převážně o znalost hlásek, samohlásek. Aby žáci uměli přečíst si slovo. Zároveň je potřeba mít dostatečnou slovní zásobu. Objevil se zde i miskoncept, kdy žák neznal význam slova a myslel si, že to znamená něco jiného, než znamenalo.

Poté jsem stanovila didaktická doporučení. Tato doporučení vyvstala z vypracování úkolů a následné diskuse jak s žáky, tak s paní učitelkou ze ZŠ Charlotty Masarykové. Na základě těchto doporučení jsem vypracovala vzorové přípravy. Což bylo posledním cílem této práce.

Během výzkumu jsem očekávala, že budou vidět větší rozdíly v lokalitě (vesnické a městské) a taky v genderu. Z výzkumného šetření je patrné, že žáci z vesnice znali spíše jednotlivé obchody např. drogerie, zatímco z města jsou žáci zvyklí na velké obchodní domy, kde jsou obchůdky spojené. Co se týče genderu byli chlapci a dívky vyrovnání. Pracovali ve skupinách, tak rozdíly nebyly tolik znatelné. Potřebovali bychom větší vzorek. Nebo utvořit skupinku chlapců a dívek.

V návaznosti na realizaci mého výzkumného šetření by bylo možné navázat dalším tématem, které by se zaměřilo na porovnávání trvanlivosti poznání, míry znalostí a pochopení učiva po určité době. Porovnávalo by se mezi žáky, kteří by se učili tradičním způsobem, a žáky, u kterých by se použil konstruktivistický přístup.

Je také důležité si uvědomit, že je kladen tak tlak na samotného učitele, co se týče příprav hodin. Učitel musí prozkoumat učebnice, zjistit, co žák umí čili jejich prekoncepty. Na to vymyslet vhodné úkoly, které tento směr podporují. Zároveň učitel musí mít velkou trpělivost a odhodlání.

Díky této diplomované práci jsem zjistila, že lze použít konstruktivistické prvky i v dalším předmětu, nejen v matematice. Pro žáky je velice přínosné, aby sami vyvozovali závěry. Přicházeli na řešení úkolů za použití všech svých smyslů, které vedou k lepšímu zapamatování. Což právě vystihuje náš citát v úvodu práce, který tvrdí, že děti mají být vedeny k vlastnímu zkoumání a tvorbě vlastních závěrů.

6.7 Použitá literatura

Kněžní zdroje

ČECHOVÁ, Marie, Eva HÁJKOVÁ, Klára ELIÁŠKOVÁ, Ludmila LIPTÁKOVÁ a Marta SZYMAŇSKA. *Čeština – řeč a jazyk: přehled a slovníky*. Vyd. 3., dopl. Praha: ISV, 1996. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-858-6612-9.

ČERMÁK, František, Eva HÁJKOVÁ, Klára ELIÁŠKOVÁ, Ludmila LIPTÁKOVÁ a Marta SZYMAŇSKA. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 3., dopl. Praha: Karolinum, 2001. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0154-0.

GAVORA, Peter, Eva HÁJKOVÁ, Klára ELIÁŠKOVÁ, Ludmila LIPTÁKOVÁ a Marta SZYMAŇSKA. *Učitel a žáci v komunikaci: pro studium a praxi*. Vyd. 3., dopl. Brno: Paido, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-731-5104-9.

HÁJKOVÁ, Eva. *Čeština ve škole 21. století*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7290-722-9.

HÁJKOVÁ, Eva, Eva HÁJKOVÁ, Klára ELIÁŠKOVÁ, Ludmila LIPTÁKOVÁ a Marta SZYMAŇSKA. *Kapitoly z didaktiky českého jazyka pro 1. stupeň ZŠ: pro studium a praxi*. Vyd. 3., dopl. [Praha]: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2021. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-7603-268-2.

HEJNÝ, Milan a František KURČINA. *Dítě, škola a matematika: konstruktivistické přístupy k vyučování*. Třetí vydání. Praha: Portál, 2001. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8581-4.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

MAREŠ, Jiří a Jaro KŘIVOHLAVÝ. *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Pedagogické a psychologické studie. ISBN 80-042-1854-7.

NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0738-1.

Skalková, Jarmila. *Úvod Do Metodologie a Metod Pedagogického Výzkumu*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.

ŠTĚPÁNÍK, Stanislav, Eva HÁJKOVÁ, Klára ELIÁŠKOVÁ, Ludmila LIPTÁKOVÁ a Marta SZYMAŇSKA. *Školní výpravy do krajiny češtiny: didaktika českého jazyka pro základní školy*. Plzeň: Fraus, 2020. Pedagogické a psychologické studie. ISBN 978-80-7489-595-1.

STRAUSS, Anselm L. a CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. SCAN. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. ISBN 80-858-3460-X.

ZORMANOVÁ, Lucie, Eva HÁJKOVÁ, Klára ELIÁŠKOVÁ, Ludmila LIPTÁKOVÁ a Marta SZYMAŇSKA. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Vyd. 3., dopl. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4590-9.

Internetové zdroje

Google-úhoř. Online. Google - úhoř. 2024. Dostupné z: https://www.google.com/search?q=%C3%BAho%C5%99&tbm=isch&ved=2ahUKEwjYypzU14OFaxUL4rsIHWCNB4kQ2-cCegQIABAA&oq=%C3%BAho%C5%99&gs_lp=EgNpbWciBsO6aG_FmTIFEAA_YgAQyBRAAGIAEMgUQABiABDIFEAA_YgAQyBRAAGIAEMgUQABiABDIFEAA_YgAQyBRAAGIAEMgUQABiABDIFEAA_YgARIIChQ0wdY0CRwAHgAkAECmAFgoAGnCqoBAjE3uAEDyAEA-AEBigILZ3dzLXdpei1pbWeoAgDCAgoQABiABBiKBRhDwgIIEAA_YgAQYsQOIBgE&sclient=img&ei=rkf7Zdi7IYvE7_UP4JqeyAg&bih=587&biw=1280&client=firefox-b-d&prmd=ivnbz&hl=cs#imgre=Jqb1gsm5F4EMHM. [cit. 2024-03-20].

Google - ústa malovaná. Online. Google - ústa malovaná. 2024. Dostupné z: https://www.google.com/search?q=%C3%BAsta%20malovan%C3%A1&tbm=isch&hl=cs&tbs=rimg:CYIwm9PhqAudYaofd6EoExUusgIVCgIIABAACKAE6BAgBEAFAAVVINT8_1wAIA2AIA4AIA&client=firefox-b-d&prmd=ivnbz&sa=X&ved=0CBoQuIIBahcKEwjAvcmX2oOFaxUAAAAAHQAAAAAQDg&biw=1280&bih=587. [cit. 2024-03-20].

John Dewey. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=John_Dewey&veaction=edit. [cit. 2024-03-20].

- KOŘÍNKOVÁ, Diana. *Jak učitelka diagnostikuje dětské prekoncepty*. Online, Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/kgbuj/Bakalarska_prace_-_Jak_ucitelka_diagnostikuje_detske_prekoncepty_-_Diana_Korinkova.pdf. [cit. 2024-03-20].
- HAVRÁNKOVÁ, Iva. *Jürgen Habermas a teorie komunikativního jednání*. Online, Diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Filozofická fakulta, 2014. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/14523/1/Havrankova_Jurgen%20Habermas%200a%20teorie%20komunikativniho%20jednani.pdf. [cit. 2024-03-20].
- NYKLOVÁ, Lucie. *Komunikace učitele a žáka v edukačním procesu jako základ efektivity vyučování - vnitřní sonda na 1. stupni vybrané základní školy* [online]. Liberec, 2013 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/foxor05/>. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Vedoucí práce Mgr. Oto Dymokurský.
- ŠTĚPÁNÍK, Stanislav. *Konstruktivismus ve vyučování českého jazyka na střední škole*. Online, Disertace. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/72977/140036452.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-03-20].
- MADZIA, Roman. *Konstrukce světa v jednání: mysl, inteligence a racionalita ve filozofii George H. Meada*. [online]. Brno, 2013 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/etazmo/>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Emil Višňovský, PhD.
- MIKESKOVÁ, Šárka. *Pojmotvorný proces, pedagogický konstruktivismus*. *Metodický portál: Články* [online]. 04. 06. 2012, [cit. 2024-03-20]. Dostupný z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/15665/POJMOTVORNY-PROCES-PEDAGOGICKY-KONSTRUKTIVISMUS.html>. ISSN 1802-4785.
- Komunikační klima ve středoškolské třídě. Online. *Pedagogika - časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. 1994, roč. 1994, č. 2, s. 155-162. ISSN 2336-2189. Dostupné z: <https://pages.pdf.cuni.cz/pedagogika/?p=3299>. [cit. 2024-03-20].
- PAZOUROVÁ, Martina. *Prekoncepty vybraných biologických jevů a dějů u žáků základních škol*. [online]. České Budějovice, 2011 [cit. 2024-03-20]. Dostupné

z: <https://theses.cz/id/i014n0/>. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce prof. RNDr. Miroslav Papáček, CSc.

Prispěvatelé Wikipedie, *Jean Piaget* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2023, Datum poslední revize 13. 06. 2023, 08:28 UTC, [citováno 11. 07. 2023] <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Jean_Piaget&oldid=22881676>

Prispěvatelé Wikipedie, *Proxemika* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2022, Datum poslední revize 7. 10. 2022, 14:20 UTC, [citováno 11. 07. 2023] <<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Proxemika&oldid=21746276>>

Učitel a žák v pedagogickém procesu. ped.muny.cz, 2013. Dostupné také z: https://www.google.com/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=0CAIQw7AJahcKEwiI8vmQvIaAAxUAAAAAHQAAAAAQAw&url=https%3A%2F%2Fped.muny.cz%2Fdata%2FZS1BP_SP%2F7.doc&psig=AOvVaw14nEZ991xJOMO84E8CvVqQ&ust=1689157285204098&opi=89978449

ZORMANOVÁ, Lucie. Výukové metody v pedagogice: Třífázový model učení. Metodický portál: Články [online]. 09. 07. 2012, [cit. 2024-03-20]. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/16247/VYUKOVE-METODY-V-PEDAGOGICE-TRIFAZOVY-MODEL-UCENI.html>>. ISSN 1802-4785.

Zkoumání procesů a struktur ve výukové komunikaci: historie a současnost. Online. *Pedagogika časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. 2016, roč. 2016, č. 3, s. 250-289. ISSN 2336-2189. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=11509>. [cit. 2024-03-20].

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Slova nadřazená a podřazená.....	127
Obrázek 2 - Vymyšlená řada	128
Obrázek 3 - Domeček	128
Obrázek 4 - Podpisy	129
Obrázek 5 - Souřadná slova.....	129
Obrázek 6 - Vyvození psaní ú/ů	130
Obrázek 7 - Vyvození psaní ů	131
Obrázek 8 - Dvojí pojmenování	131
Obrázek 9 - Srovnání obrázků	132
Obrázek 10 - Tabulka s ú/ů.....	132
Obrázek 11 - Tvrdé a měkké slabiky.....	133
Obrázek 12 - Chybné slabiky	134
Obrázek 13 - Tabulka s i/í, y/ý	135
Obrázek 14 - Věty s i/í, y/ý.....	135
Obrázek 15 - Podtrhávání	136

Seznam příloh

Příloha č. A1 1	144
Příloha č. A2 1	145
Příloha B1 1	146
Příloha B2 1	147
Příloha B3 1	149
Příloha C1 1	150
Příloha C2 1	151
Příloha C3 1	152

Pracovní listy do hodin

Příloha č. A1 1

- OVOCE, ZVÍŘE, KVĚTINA

- jablko, hruška, švestka, meruňka, broskev, třešně, bluma, nektarinka, jahody, ostružiny, maliny, rybíz

- kráva, chameleon, jelen, kočka, pes, morče, liška, srna, koza, husa, kachna, holub

- růže, fialka, kopretina, sedmikráska, tulipán, karafiát, orchidej, levandule, pivoňka, vlčí mák

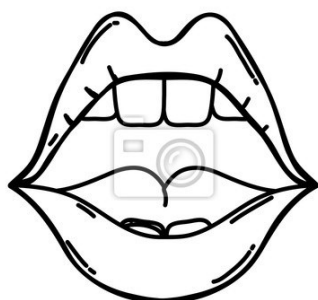
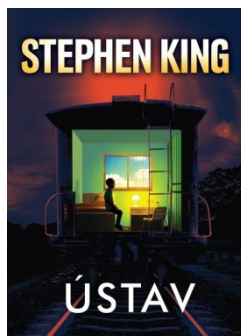
<u>ODĚV</u>	<u>OBUV</u>
<u>HRAČKA</u>	<u>ELEKTRO</u>
<u>POTRAVINY</u>	<u>DROGERIE</u>

Příloha B1 1

TŮŇKA	ÚŽAS	DOMŮ	SŮL	DOLŮ
PŮL	STŮL	ÚLEVA	CHLAPCŮM	ÚNIK
TRŮN	ÚPLNĚK	ÚRODA	ÚDRŽBA	KŮŽE
ÚČES	KŮL	ÚL	HŮL	PRŮKAZ

1	2
----------	----------

Příloha B2 1

Jdi

do Karlových Var_____

Báro, jdi

tisíc krok_____

Příloha B3 1

ú-	-ů-	-ů

Příloha C1 1

ži	hy	chy	ky	ry
dy	dý	ní	či	ši
ni	ři	di	ti	ní
ty	ny	ný	dí	hý

Příloha C2 1

Život je dlouhý. Člověk někdy chybuje. Hynek rád hraje na kytaru. Rád chodí na procházky, kde pozoruje rybáře lovící ryby. Na lesní pěšině leží šiška a utržená květina. Z křoví nás pozoruje kočička, která hlídá své dítě. Přinesla nám chytrý telefon, který nesmí ztratit. Jdeš do divadla? Kdy k nim přijdete? Každý člověk je hodný. Růžička má pěkné květy. Na věži odbily tři hodiny.

Houbička: _____

_____

_____

_____

_____

_____

Kostka: _____

_____

_____

_____

Příloha C3 1

Nabídka slov: ž __ vot, ch __ ba, k __ tara, r __ ba, koč __ čka, š __ ška

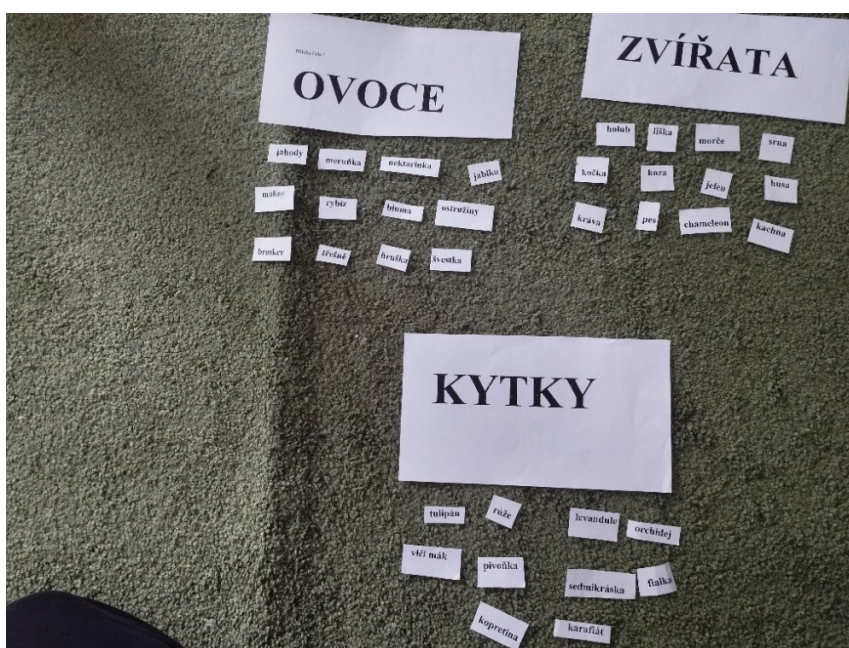
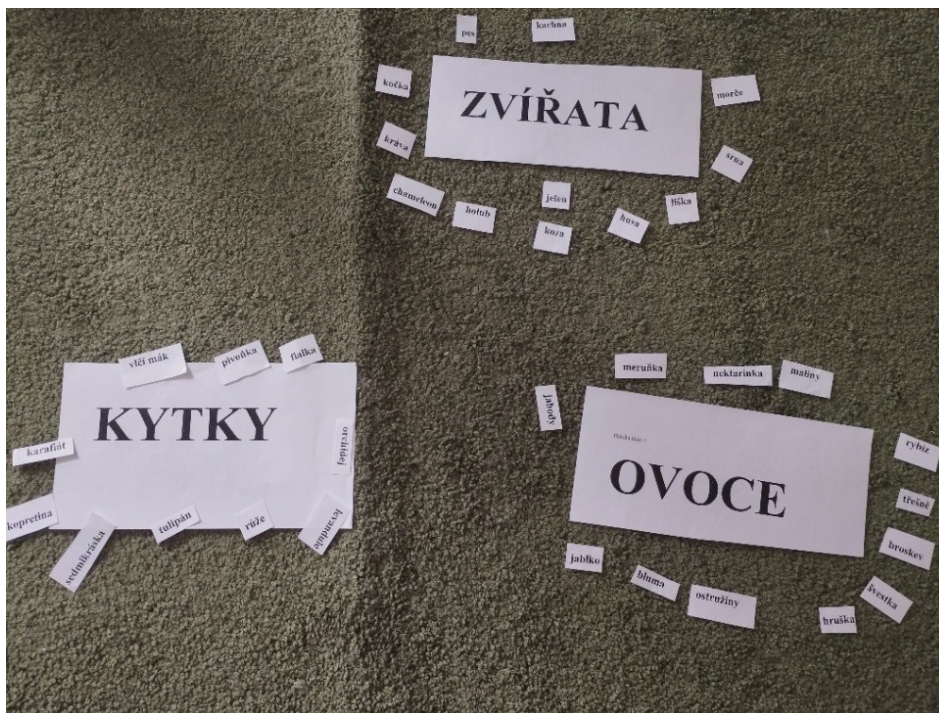
SKUPINY S I, Í/Y, Ý

tvrdé	měkké

Ukázka vyplněných prací

Základní škola Zaječice

Pracovní list A – 1.hod. – úkol 1

Pracovní list A – 1.hod. – úkol 2

PEČ

ZELÉNINA

MRKEV OKURKA SALÁT CIBULE

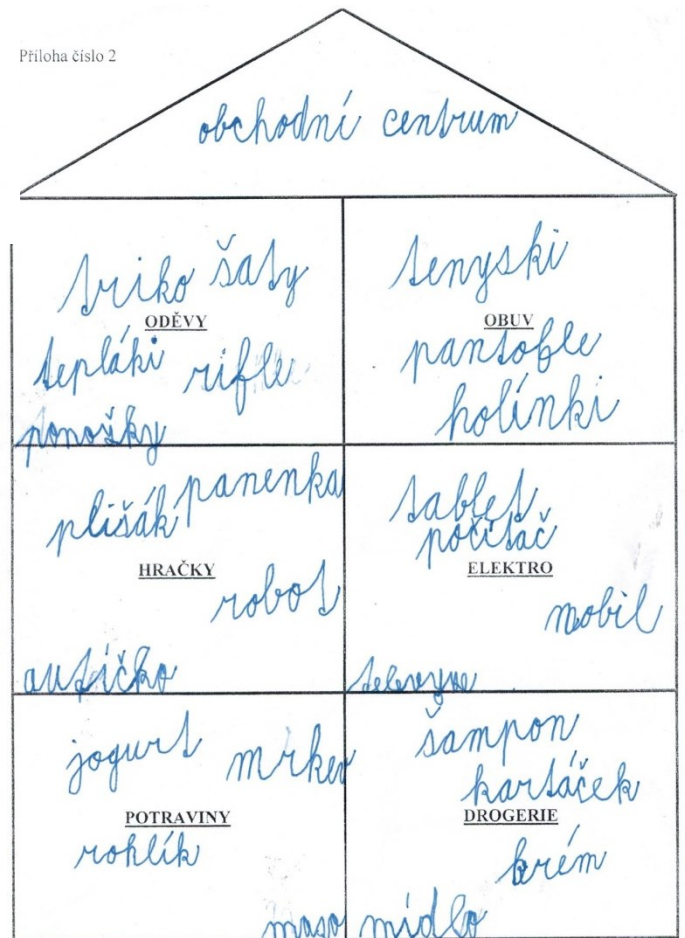
PAPRIKA

Pracovní list A – 2.hod. – úkol 1

Příloha číslo 2

Příloha číslo 2

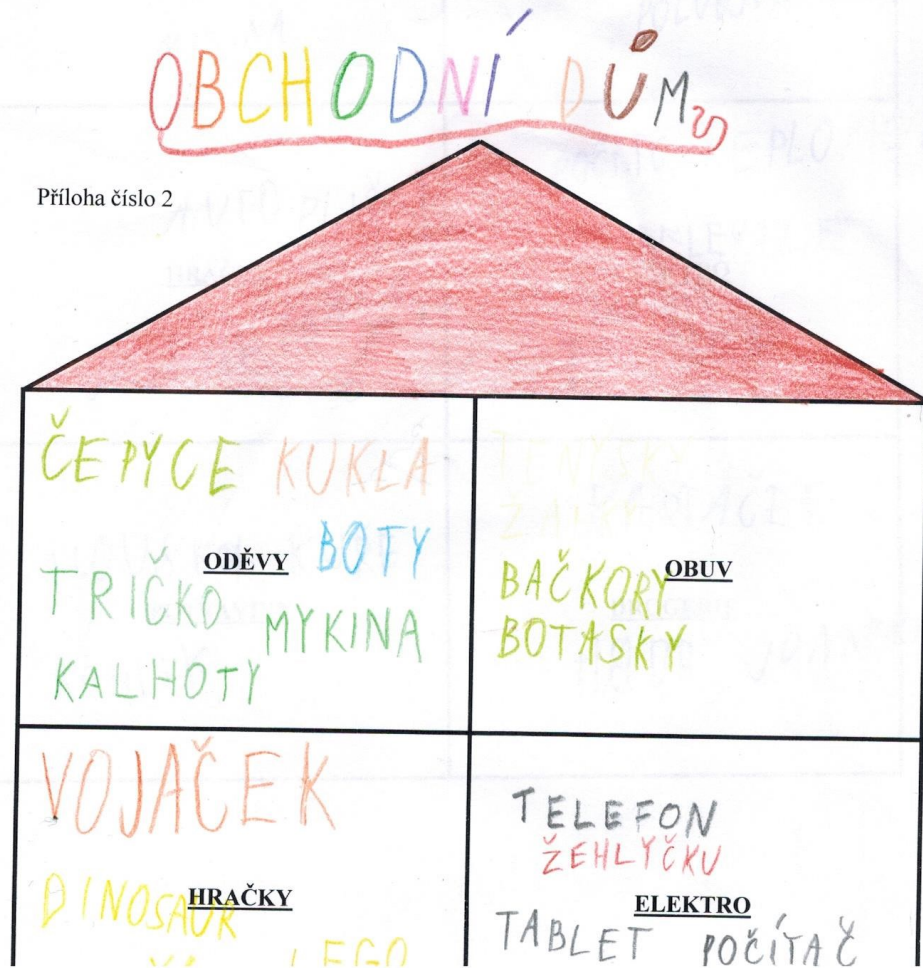

Pracovní list A – 2.hod. – úkol 2 (název)

Příloha číslo 2

Příloha číslo 2

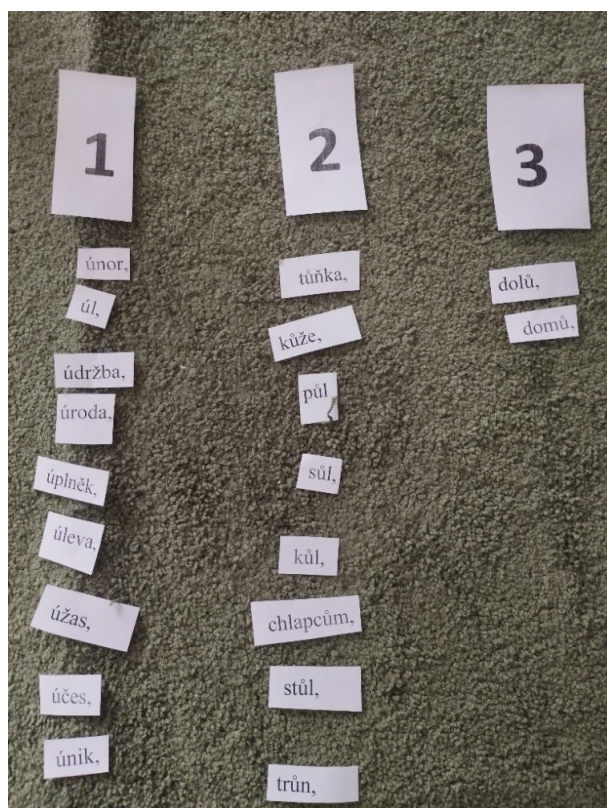
Pracovní list A – 2.hod. – úkol 3

chleba, rohlík, sušenka, čokoláda,
bonbóny

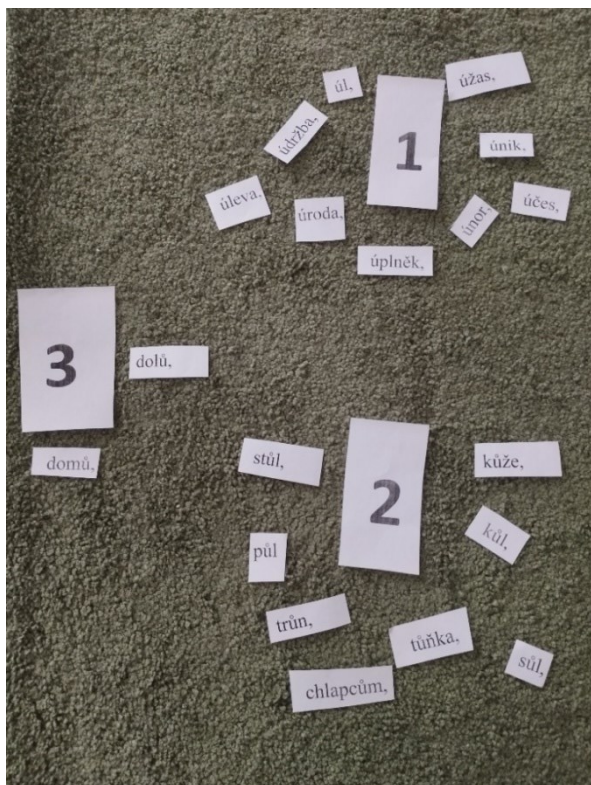
chroch, lev, pes, kůň, sýr

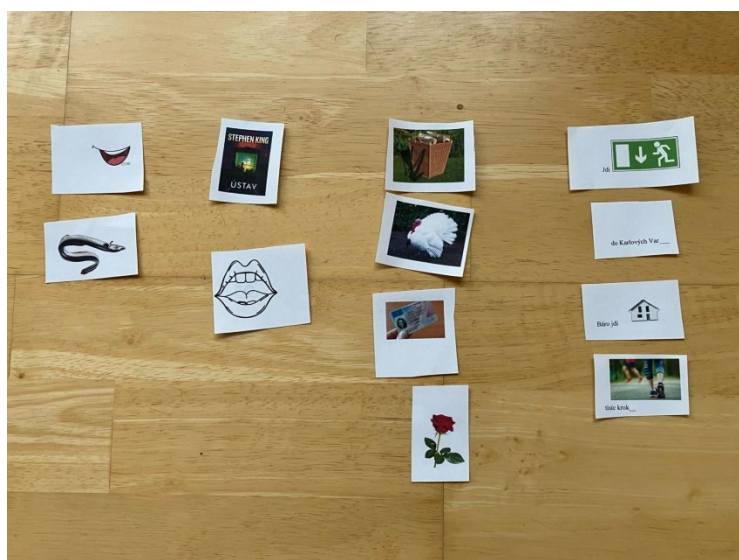
Pracovní list B – 1.hod. – úkol 2

Pracovní list B – 2.hod. – úkol 1

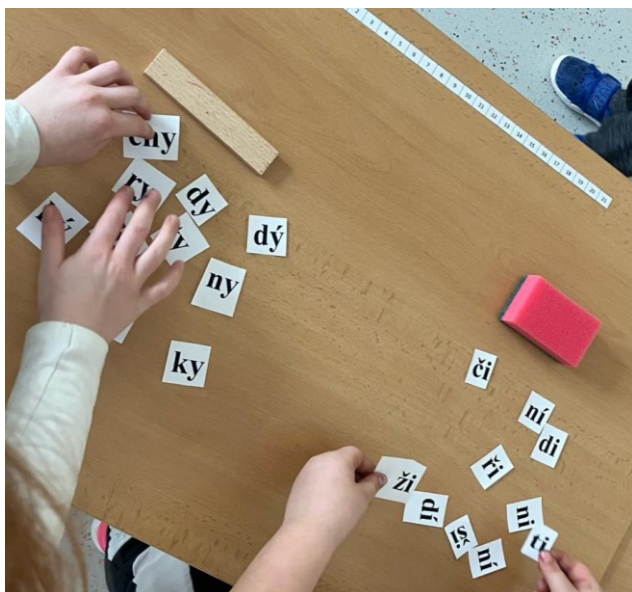

Pracovní list B – 2.hod. – úkol 2

ú-	-ů-	-ů
úterý	kuře	káse
úřel	sůl	solu
úspěch	muže	domi
		psu

ú-	-ů-	-ů
úterý	kuře	solu
únor	kuř	psu
úřel	muže	domi

Pracovní list C – 1.hod. – úkol 1

Pracovní list C – 1.hod. – úkol 2

Život je dlouhý. Člověk někdy chybuje. Hynek rád hraje na kytaru. Rád chodí na procházky, kde pozoruje rybáře lovící ryby. Na lesní pěšině leží šiška a utržená květina. Z křoví nás pozoruje kočička, která hlídá své dítě. Přinesla nám chytrý telefon, který nesmí ztratit. Jdeš do divadla? Kdy k nim přijdete? Každý člověk je hodný. Růžička má pěkné květy. Na věži odbily tři hodiny.

Houbička: li, di, pi, di, ~~ti~~

Kostka: lo, dy, ry, dy, ry

Život je dlouhý. Člověk někdy chybuje. Hynek rád hraje na kytaru. Rád chodí na procházky, kde pozoruje rybáře lovící ryby. Na lesní pěšině leží šiška a utržená květina. Z křoví nás pozoruje kočička, která hlídá své dítě. Přinesla nám chytrý telefon, který nesmí ztratit. Jdeš do divadla? Kdy k nim přijdete? Každý člověk je hodný. Růžička má pěkné květy. Na věži odbily tři hodiny.

Houbička: pi, di, ci, ni, ~~ti~~

Kostka: ly, dy, ty, dy, ry

Pracovní list C – 2.hod. – úkol 1

Nabídka slov: žívot,
chřba, křtara, rřba,
kočěčka, ššška

SOUHLÁSKY

tvrdé	měkké
ryba	řička
chřba	kořička
hřba	řička
řba	řička
ryba	čička

Nabídka slov: žívot,
chřba, křtara, rřba,
kočěčka, ššška

SOUHLÁSKY

tvrdé	měkké
ryba	řička
chřba	řička
ryba	kořička
ryba	řička
hřba	čička

Pracovní list C – 2.hod. – úkol 2

Tonda je chytrý.

Pes chytí mšic.

Žížala je v zemi.

Kočička je bílá.

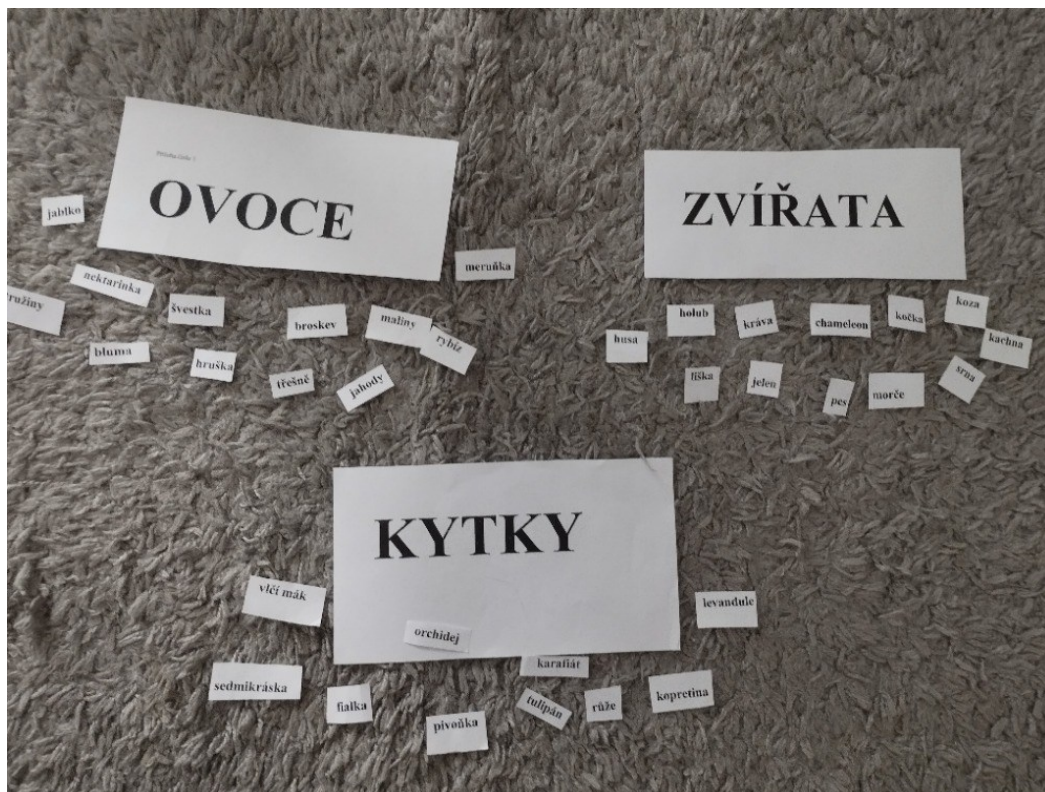
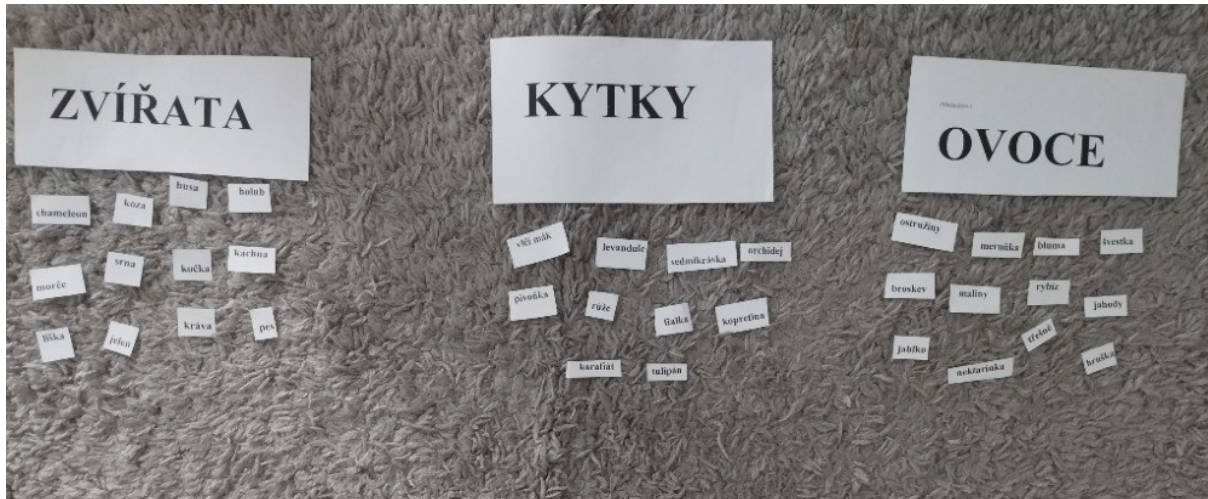
Krabi na kytaře.

Ryba plave.

Žížala leze.

Živoš je dobrý.

Pracovní list A – 1.hod. – úkol 1

Pracovní list A – 1.hod. – úkol 2

Pití
kokaýl
alkohol
voda
kofein

Jídlo

Spaghetti
guláš

Pracovní list A – 2.hod. – úkol 1

obchodní centrum
Podrobně doměřte

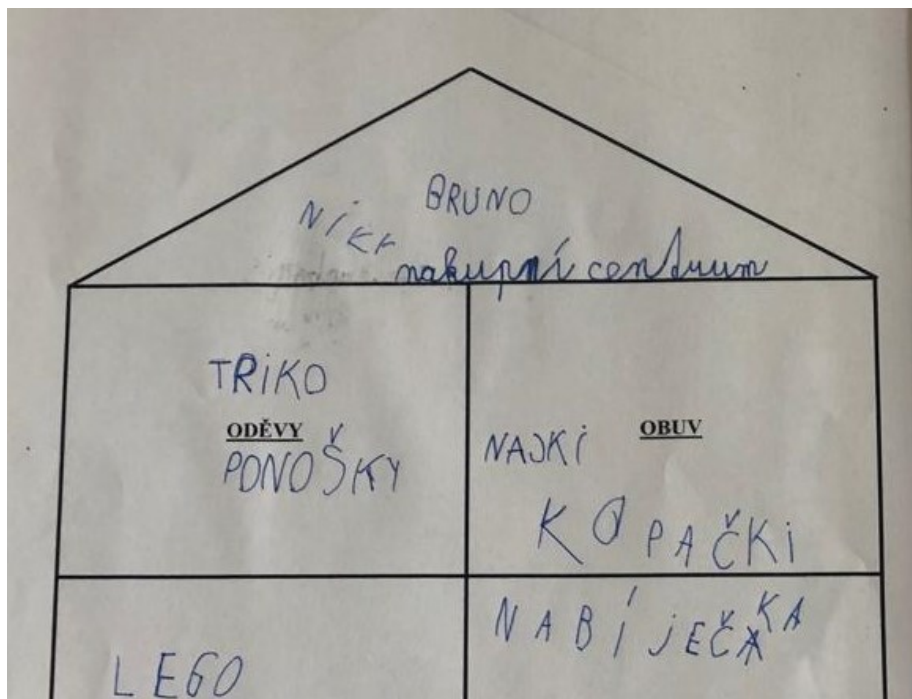
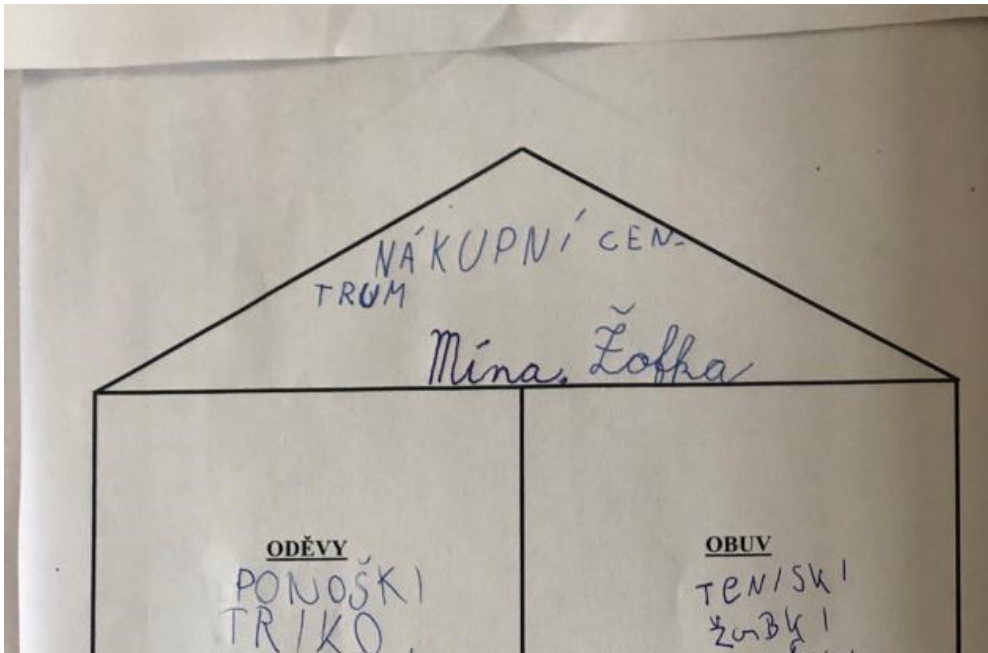
kabát Ladi <u>ODĚVY</u> ponožky tričko kalhoty	Bačkory tenisky <u>OBUV</u> šapky Horskáčky
lalky <u>HRAČKY</u> Plišáček lego Barbini	Počítač <u>ELEKTRO</u> tablety televize Mobil
Rohlíky housky <u>POTRAVINY</u> chleba	Pasta ražemka lak <u>DROGERIE</u> Mykany

MAGAZÍN
OBCHODNÍ ZČENTRUM

<u>ODĚVY</u> TRIČKO KALHOTY PONOŽKY	<u>OBUV</u> BOTY / SANDALE PONOŽKY
PAMPERY <u>HRAČKY</u> LEBO PLEŠKIXI KAPLA	ELKTRICKI AUTO <u>ELEKTRO</u> POČITACI TABLET MOBIL
POKLÍKAI <u>POTRAVINY</u> ROHLÍKI HOUSKAI CAJ	<u>DROGERIE</u> MEJKAI MASKAI NA OUBŘEŠI RUTEKA

Pracovní list A – 2.hod. – úkol 2 (názvy)

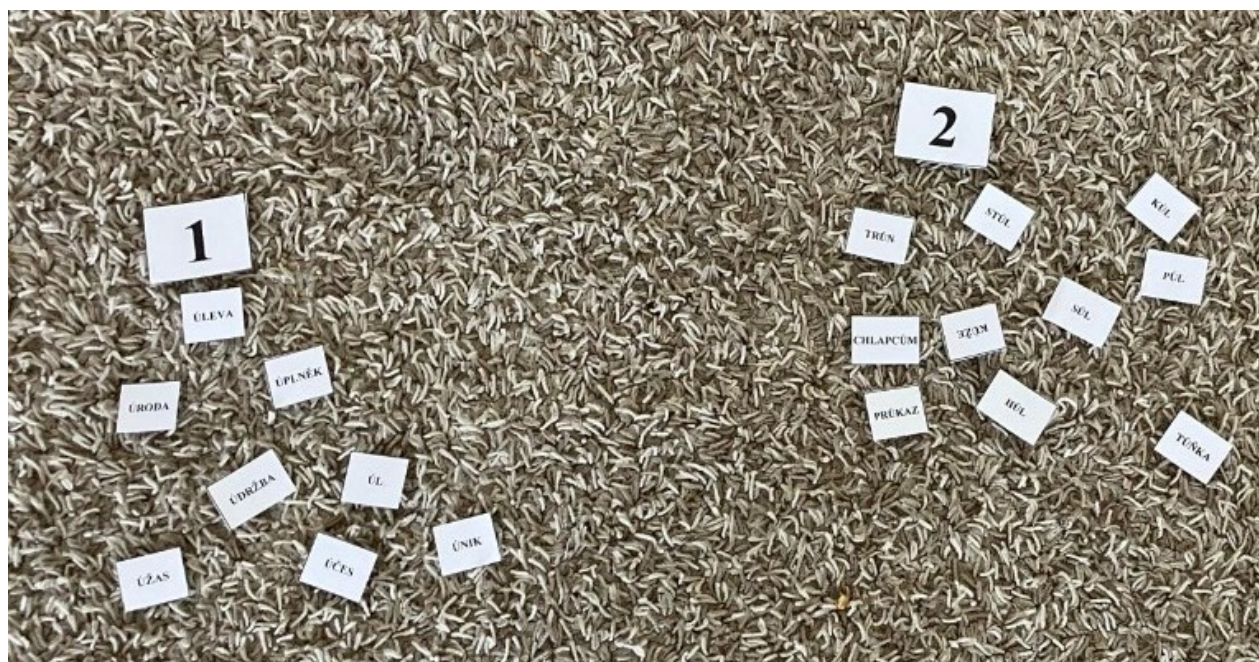
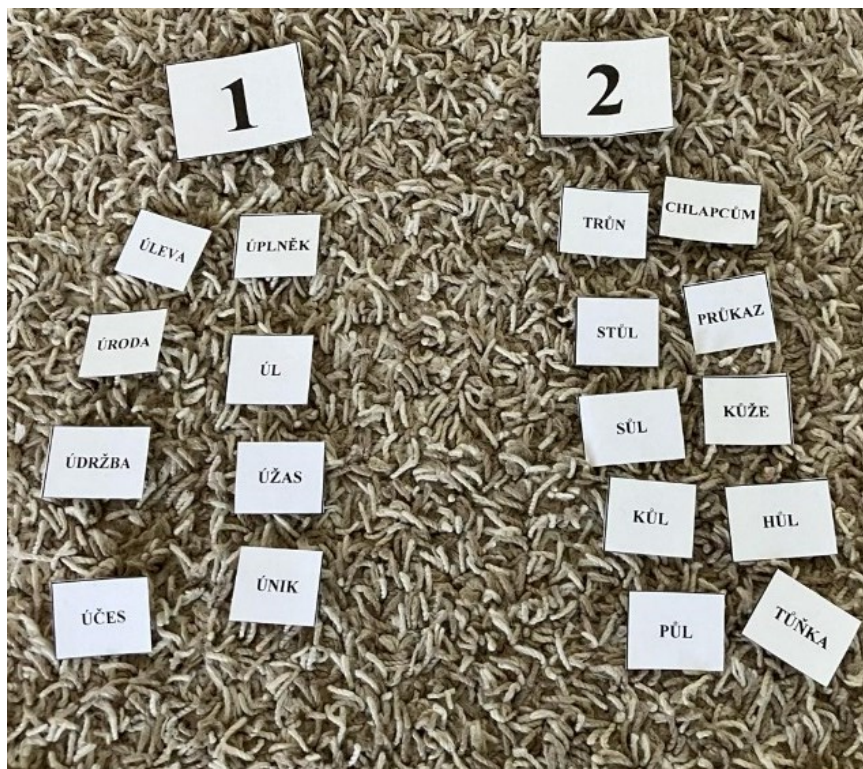
Pracovní list A – 2.hod. – úkol 3

okurka, mrkva, rajče,
salát

bagr, lopatka, naráčci,
sosky, míc

Pracovní list B – 1.hod. – úkol 1

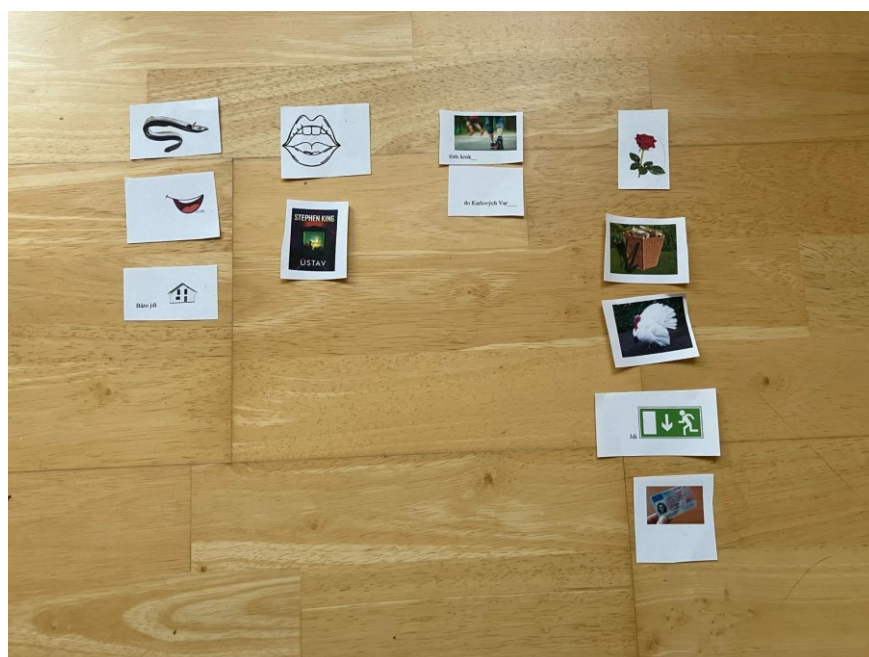
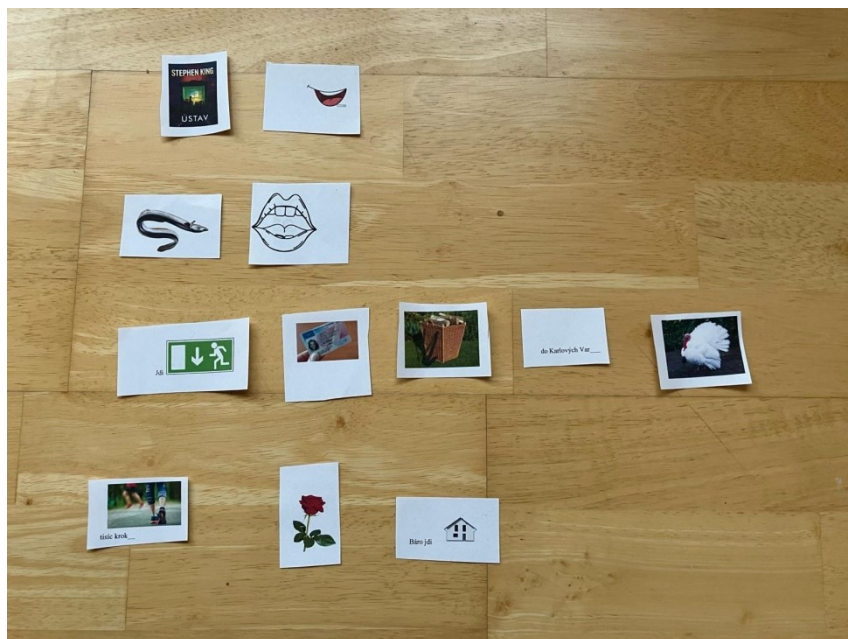

Pracovní list B – 2.hod. – úkol 1

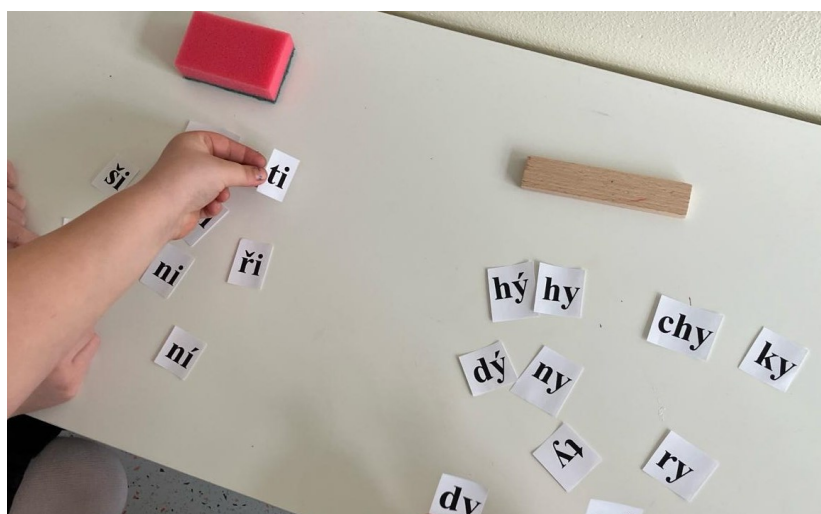

Pracovní list B – 2.hod. – úkol 2

ú-	-ů-	-ů
úmor	muže	dule
úkol	kuil	chlapci
úho	duh	domu

ú-	-ů-	-ů
úmor	muže	dule
úleva	kuil	domu
únik	duh	chlapci

Pracovní list C – 1.hod. – úkol 1

Pracovní list C – 2.hod. – úkol 1

Nabídka slov: ž lvot,
 ch lba, k ltara, r lba,
 koč lčka, š lška

SOUHLÁSKY

tvrdé	měkké
myla	šiška
kytara	kočička
chylba	šiška
kytka	šiška
myš	šiška

Nabídka slov: ž lvot,
 ch lba, k ltara, r lba,
 koč lčka, š lška

SOUHLÁSKY

tvrdé	měkké
myla	kočička
chylba	šiška
kytara	šiška
myš	šiška
kráča	kočička

Pracovní list C – 2.hod. – úkol 2

Tonda je dobrý.
Pes chvil mis.
Lisala je v rsemi.
Kocicka je bílá.

Kraji na kysaru.
Ryca plave.
Lisala lese.
Livos je dobrý.

Upravené pracovní listy

Pracovní list A 1

Slova významem podřazená, významem nadřazená a významem souřadná

1. vyučovací hodina – Slova významem podřazená a významem nadřazená

- Úkol č.1:** Každý žák dostane jednu kartičku s pojmem. Utvořte skupiny dle pojmů, které patří k sobě.
- a) Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny.
  - b) Jak tyto skupiny nazveme?
- Cíl:** Žáci vyvodí pravidlo, podle čeho budou slova řadit a jak se tyto skupiny budou jmenovat.
- Pomůcky:** Lístičky s pojmy (příloha A1 - upraveno)
- Čas:** 10 minut
- Postup:** Každému žáku dáme kartičku s pojmem. Žáci se seřadí do skupiny. Skupin budeme mít 3. Každá skupina přečte slova, která se vyskytují v té skupině. Poté položíme otázku: Podle čeho jste se přiřadili do této skupiny? Proč? Po diskusi zodpovíme otázky z úkolu č.1: Určete pravidlo, podle kterého jste zařadili do dané skupiny. Jak tyto skupiny nazveme? Nakonec kartičky přiřadíme k názvům, které máme připravené.
- Dohoda:** Názvům budeme říkat významem nadřazená. Slovům patřící k názvům budeme říkat slova významem podřazená.
- Úkol č. 2:** Zkuste ve skupině se zamyslet a vytvořte další novou skupinu slov i s názvem.
- Cíl:** Žáci si utvrdí získané pravidlo.
- Čas:** 5 minut
- Postup:** Vytvoříme skupiny po 2 (můžeme po třech). Každá skupina zkusí vymyslet další novou skupinu slov a vymyslí i její název. Nakonec vše shrneme.

OVOCE, ZVÍŘE, KVĚTINA

**jablko hruška švestka meruňka broskev
třešně bluma nektarinka jahoda
ostružina malina rybíz**

**kráva chameleon jelen kočka pes morče
liška srna koza husa kachna holub**

**růže fialka kopretina sedmikráska
tulipán orchidej levandule vlčí mák**

2. vyučovací hodina

Slova významem souřadná

Úkol č.1: Do rámečků na obrázku vymyslete slova a napište je k jednotlivým nadpisům. Vzpomenete si, jak se říká těmto slovům? Jak se říká názvům?

Cíl: Připomenutí pravidla a příprava pro další vyvození názvu vztahu slov.

Pomůcky: Obrázek s domem a s názvy obchodů. (příloha A2 - upraveno)

Čas: 20 minut

Postup: Žáci dostanou do skupiny obrázek domu. Společně vymyslí a napíší pojmy. Poté každá skupina přečte, co napsala ke každému názvu. Následují otázky: Vzpomenete si, jak se říká těmto slovům? Jak se říká názvům?

Úkol č.2 : Podívejte se na celkový obrázek. Jaký název by mohl nést? Jak byste ho nazvali? Název napište nahoru do střechy. Zodpovězte následující otázky.

- e) Jak pojmenujeme tento název?
- f) K jakým slovům je nadřazené?
- g) K jakým slovům jsou nadřazená názvy obchodů?
- h) Dokázali byste najít vztah, který mají názvy obchodů mezi s sebou?

Cíl: Žáci zjistí další vztah mezi slovy a pravidlo podle čeho se dají slova řadit.

Čas: 10 minut

Postup: Podívejte se na celkový obrázek. *Jaký název by mohl nést? Jak by si ho nazvali?* Název napište nahoru do střechy. Poté zodpovíme otázky: Jak pojmenujeme tento název? K jakým slovům je nadřazený? K jakým slovům jsou nadřazené názvy obchodů? Nakonec přemýšlíme nad otázkou. Dokázali byste najít vztah, který mají názvy obchodů mezi s sebou? Zde můžeme pomoci grafem na tabuli, kde jim ukážeme linii těchto slov.

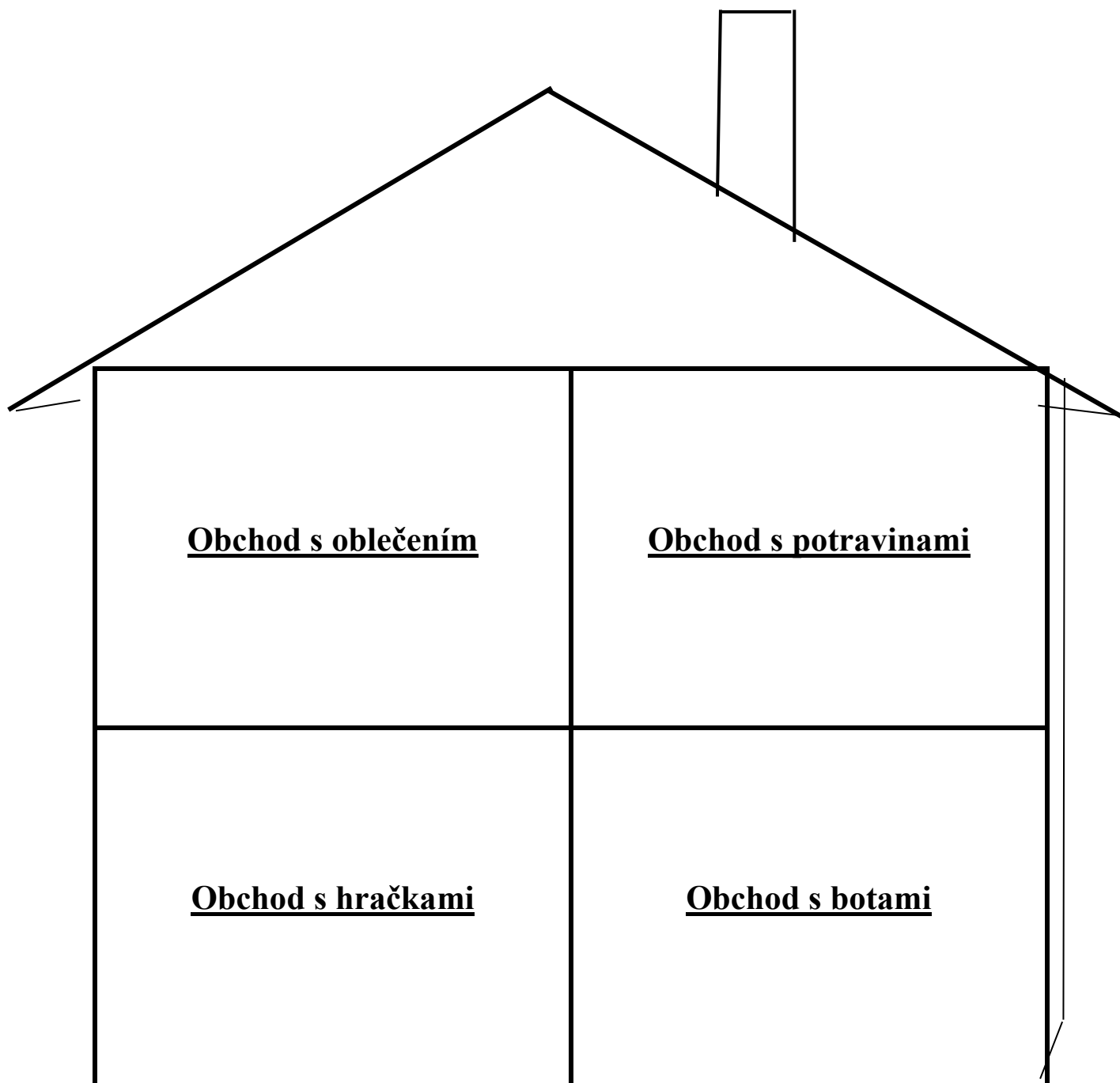
Dohoda: Těmto slovům, která jsou na stejné linii, v jedné řadě budeme říkat slova souřadná.

Úkol č.3: Zkuste vymyslet další slova, která budou na stejné linii, v jedné řadě. Najdete i jiná slova, která budou ve vztahu významem souřadná?

Cíl: Žáci si potvrdí a upevní pravidlo.

Čas: 5 minut

Postup: Žáci vymyslí další slova patřící do stejné linie slov. Zkusí vymyslet i jiné skupiny slov.

Pracovní list B

1. vyučovací hodina – Psaní ú, ů

Psaní ú, ů

- Úkol č.1:** Každý žák dostane jednu kartičku s pojmem. Zařad'te se do jedné ze dvou skupin.
Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny.
- Cíl:** Žáci vyvodí pravidlo psaní ú, ů.
- Čas:** 15 minut
- Pomůcky:** Kartičky s pojmy, kartičky s čísly 1, 2 (příloha č.B1-upraveno)
- slova:** tůňka, úžas, domů, hůl, sůl, dolů, chlapcům, únik, trůn, úplněk, údržba, kůže, účes, kůl, úl, stůl, úleva, úroda, půl, domů, psů, kroků, trnů, hadů, průkaz
- Postup:** Každý žák si vylosuje kartičku s pojmem. Poté si každé slovo vysvětlíme. Nato žáci začnou plnit úkol: Zařad'te se do jedné ze dvou skupin. Po zařazení si slova přečteme nahlas. Následně proběhne diskuse o tom, kde se píše ú a ů. Položíme otázku: Podle čeho jste se přiřadili do této skupiny? Proč?
Po diskusi zodpovíme otázky z úkolu č.1: Určete pravidlo, podle kterého jste se zařadili do dané skupiny. Ujasníme si pravidlo, kde budeme psát ú, ů.
- Pomocné otázky:** Prohlédněte si pořádně slovo. K jaké skupině se asi zařadíte? Podívejte se na ostatní slova. Podívejte se na slovo jako takové – přímo na napsaná slova. Zkuste spolupracovat.
- Úkol č. 2** Rozdělte se do skupiny po čtyřech. Lístičky s názvy roztríd'te do skupin podle nějakého třídidla, pravidla.
Otázka: „Podle jakého klíče slova můžeme rozdělit?“
- Cíl:** Žáci vyvodí pravidlo, podle kterého se bude psát ů.
- Čas:** 10 minut
- Pomůcky:** kartičky se slovy (příloha č. B1 - upraveno)

Postup: Žáci utvoří skupiny. Zadaná slova si přečteme. Poté je zkusí rozřadit do skupin. V případě nutnosti pomáháme pomocnými otázkami. Po splnění úkolu proběhne diskuse, kde dojde k vyvození pravidla, kde se píše ů.

Pomocné otázky: Podívejte se na ta slova. Konkrétně na ů. Jak tato slova můžete rozdělit? Poradím Vám. Skupiny budou dvě.

TŮŇKA	ÚŽAS	DOMŮ	SŮL	DOLŮ
PŮL	STŮL	ÚLEVA	CHLAPCŮM	ÚNIK
DOMŮ	PSŮ	KROKŮ	HADŮ	TRNŮ
TRŮN	ÚPLNĚK	ÚRODA	ÚDRŽBA	KŮŽE
ÚČES	KŮL	ÚL	HŮL	PRŮKAZ

1	2
----------	----------

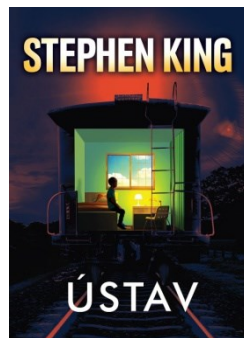
2. vyučovací hodina – Uvědomění psaní ú, ů

- Úkol č. 1:** Pojmenujte obrázky. Dopište do názvů chybějící písmeno. Nakonec rozříd'te do třech skupin podle pravidla, které známe z minulé hodiny.
- Čas:** 15 minut
- Cíl:** Žáci si ujistí pochopení zjištěného pravidla.
- Pomůcky:** Obrázky (příloha č. B2 - upraveno)
- Postup:** Žáci se rozdělí do skupin po 4. Poté dostanou obrázky. Pojmenují je, dopíší chybějící písmeno a zařadí se do skupiny dle toho, kde se píše ú, ů (uvnitř) a ů (na konci slov).
- Pomocné otázky:** Vzpomeňte si na pravidlo, které jsme si určili při psaní ú, ů. Pojmenujte správně obrázky. Písmenka pod nimi ti pomohou.
- Úkol č.2:** Žáci píšou diktovaná slova do sloupečku ú-, -ů-, -ů. Nakonec sami vymyslí do každého sloupečku dva příklady. Učitel diktuje maximálně 3 od každé podoby ú, ů.
- Čas:** 15 minut
- Cíl:** Žáci si procvičí a potvrdí zjištěné pravidlo.
- Pomůcky:** Pracovní list se sloupečky (příloha č. B3 - upraveno)
- Postup:** Učitel diktuje slova s různými polohy ú, ů. Diktuje maximálně 3 slova. Žáci je zapisují do připravených sloupečků. Nakonec vymyslí do každého sloupečku dva příklady.

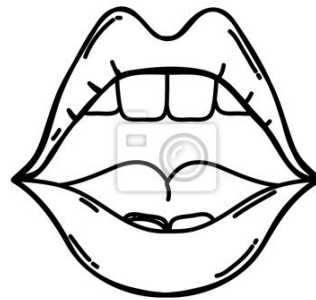
Příloha č. B 2 - upraveno

řidičský pr__kaz

__stav

__sta

__směv

__hoř

r__že

n__še

kr__ta

tisíc krok__

Jdi dol__!

Báro, jdi dom__!

Příloha č. B3 - upraveno

ú- (únor)	-ů- (trůn)	-ů (dnů)

Vzor: Pracovní list C

1. vyučovací hodina - **Tvrdé a měkké skupiny**

Úkol č. 1: Přiraďte skupiny k houbičce nebo ke dřevěné kostce. Podle čeho jste postupovali? Najděte klíč.

ži hy chy ky ry dy dý ní či ši ni ři di ti ní ty ny ný dí hý

Cíl: Žáci vyvodí spojení měkké skupiny s měkkou houbičkou a tvrdé skupiny s tvrdou dřevěnou kostkou.

Čas: 15 minut

Pomůcky: Kartičky s měkkými a s tvrdými skupinami (příloha č. C1 – upraveno), houbička, dřevěná kostka, dřívko.

Postup: Každá dvojice si z hromady vybere kartičku se skupinou. Zkusí slovo přiřadit k houbičce nebo ke kostce. Poté diskutujeme, proč si myslí, že patří zrovna do dané skupiny.

Pomocné otázky: Podle čeho jste přiřadili skupinu k houbičce (kostce)? Klidně si do ruky vezměte houbičku a kostku. Na co jste přišli? Najdete nějaké spojení?

Úkol č. 2: Najděte v textu slova, která přiřadíte k daným skupinám z úkolu č.1. Slova s měkkou skupinou slov patřící k měkké houbičce vybarvěte žlutě a slova s tvrdou skupinou patřící k dřevěné kostce (dřívku) hnědě. Nakonec slova s měkkou skupinou a s tvrdou skupinou napište na linky pod textem.

Text: Život je dlouhý. Jídlo je dobré. Hynek rád hraje na kytaru. Jdeš do divadla? Růžička má pěkné květy.

Cíl: Žáci vyvodí pravidlo psaní i, í/y, ý ve tvrdých a měkkých skupinách.

Čas: 30 minut

Pomůcky: text (příloha č. C 2 - upraveno), pastelky

Postup: Žákům dáme vytištěný text. Žáci barví slova, která patřící k houbičce žlutě a hnědě ke kostce (dřívku). Zkouší, proč zrovna tato slova náleží

do této skupiny. Poté zbarvená slova napíšou na linky pod textem.

Pomocné otázky: Podle čeho jste slova zařadili do dané skupiny? Myslíte, že to platí ve všech slovech s danou skupinou? Zkusili byste najít pravidlo, kdy se píše měkká skupina souhlásek a kdy tvrdá skupina souhlásek?

Příloha č. C1 – upraveno:

ži	hy	chy	ky	ry
dy	dý	ní	či	ši
ni	ři	di	ti	ní
ty	ny	ný	dí	hý

Příloha č. C2 – upraveno:

Život je dlouhý. Jídlo je dobré. Hynek rád hraje na kytaru. Jdeš do divadla? Růžička má pěkné květy.

Houbička:

Kostka:

Pracovní list C–2. vyučovací hodina – Upevnění psaní i, í/y, ý ve tvrdých a měkkých skupinách

Úkol č. 1: Doplňte i/í, y/ý. Rozdělte slova na dvě skupiny. Napište je do pracovního listu. Vymyslete další příklady. Platí tady zjištěné pravidlo?

ž__vot, ch__ba, k__tara, r__ba, koč__čka, š__ška

Cíl: Žáci si potvrdí vyvozené pravidlo.

Čas: 15 minut

Pomůcky: Slova, pracovní list (příloha č. C3)

Postup: Na tabuli jsou napsaná slova z nabídky. Slova jsou napsaná i v pracovním listě. Žáci do slov doplní správné i, í/y, ý a pak do připraveného pracovního listu napíšou slovo do správného sloupce dle toho, zda napíšou tvrdé y/ý nebo měkké i/í. Poté vymyslí další příklady slov do sloupečku. Alespoň dva příklady od každého sloupce.

Pomocné otázky: Podle jakého pravidla budete postupovat? Podle čeho se budete řídit?

Úkol č.2: Zkuste vymyslet 2 věty s tvrdou a s měkkou skupinou slov.

Cíl: Žáci si upevní zjištěné pravidlo ve větách.

Čas: 10 minut

Pomůcky: Sešit, pero

Postup: Vyberte si dvě slova s tvrdou skupinou a dvě slova s měkkou skupinou a vymyslete ke každému slovu větu. Věty napište do sešitu. Poté přečtete ostatním.

Pomocné otázky: Vyberte si jakékoliv skupiny slov, ale dodržte naše pravidlo.

Příloha č. C3 – upraveno:

Nabídka slov: ž__vot, ch__ba, k__tara, r__ba, koč__čka, š__ška

SKUPINY SLOV S I,Í/Y,Ý

tvrdé	měkké